Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

VESTJYDSKE FORTÆLLERE

Forlaget Edithor

VESTJYDSKE FORTÆLLERE

Vestjydske fortællere 2013 - 22. udgave

Redaktion: Jørgen Thomsen
Marianne Ritter

Omslag: Sommerdag på Torvet/Sillasens Hus
Foto: Marianne Ritter

Sats og tryk: PE offset A/S

ISBN 978-87-996492-0-4

Forlaget Edithor
Tømrervej 9
6800 Varde
Tlf. 76 95 17 17

Indholdsfortegnelse

Forord 7

Den heldigste og lykkeligste begivenhed i mit liv 9
Eli Bammeskov, Varde

Politik kan også være andet end politik! 37
Kristen Johs. Christensen, Varde

Torben - du har bestemt ikke kedet dig 45
Torben Lehmann, Varde

En naturfortæller 61
Erling Kristensen, Henne

Fra øst til vest... Varde ER bedst 65
Lene Bordin Kristiansen, Varde

Der var engang 77
Leif Hansen, Varde

Mine 30 års virke i Vestjylland 87
Lars Gammelby, Frankrig

Fra livet på landet til livet som læge i Oksbøl 99
Jytte Serup Møller, Oksbøl

Et ungdomscenter i Rumænien 105
Søren Skov, Tarp

Nordjyden - der blev Vestjyde 117
Kjeld Hassing, Varde

I Varde er jeg født 125
Ellen Holmboe, Frederiksberg

NaturKulturVarde - gammel vin på nye flasker ? 135
Lasse Frøkjær Madsen, Varde

Fra Jernvedlund til Christiansborg 145
Hans Christian Thoning, Oksbøl

Jennevold 149
Anna Grethe Hjerrild Nielsen, Rødding

Til skue med folk og fæ 155
Preben Simonsen, Varde

Alfred Falck - en særpræget håndværker 157
Henry Andersen, Varde

Forord

Efter en rigtig dejlig varm sommer går vi nu mod vintertiden. Heldigvis ved vi ikke, hvor streng den bliver, men en ting ved vi: Sne, kulde og mørke plejer vi at få. Derfor er det med glæde, at vi igen kan fortælle om et lyspunkt. Ja, vi siger atter velkommen til vore læsere, som står med den nye udgave af "Vestjydske Fortællere" i hånden. Det er den nye årgang 2013, som samtidig er vores 22. udgave, siden vi startede i 1992. Vi er rigtig glade for, at det igen i år er lykkedes at få samlet en portion spændende fortællere. Vi siger stor tak til vore bidragsydere. Uden dem – ingen historier.

Vi har i år 13 fortællere med, som aldrig har været med i bogen før. Det tyder på stor interesse. Vi er blevet modtaget godt alle steder, når vi har kontaktet nye emner. Folk har også af sig selv sendt deres historier til redaktionen.

Hvad har vi så at byde på i år? Vi læser om: Den lykkeligste begivenhed i mit liv, ungdomscenter i Rumænien, Christiansborg og folketinget, Open Air, livet i gamle dage på Filsø, Revision Vest, lægehuset i Oksbøl, Team Rynkeby, heksemutter på Karinevej, politik kan også være sjovt, dyrskue, folk og fæ, NaturKulturVarde, noget om kroer og hoteller, Jennevold og kunstmaler Chr. Lyngbo, Varde rutebilstation, "min bror kan løfte Blåvand fyr" og danseundervisning på Club La Santa og meget mere.

"Vestjydske Fortællere" har jo sin helt egen tone, og historierne er alle fortalt med fortællerens egne ord på hver deres måde, og måske har de krydret dem med nye, men også nostalgiske gamle billeder, som vi rigtig gerne vil have med i bogen. Forhåbentlig er der her læsestof til enhver smag?

Redaktionen ønsker alle vore læsere rigtig god fornøjelse.

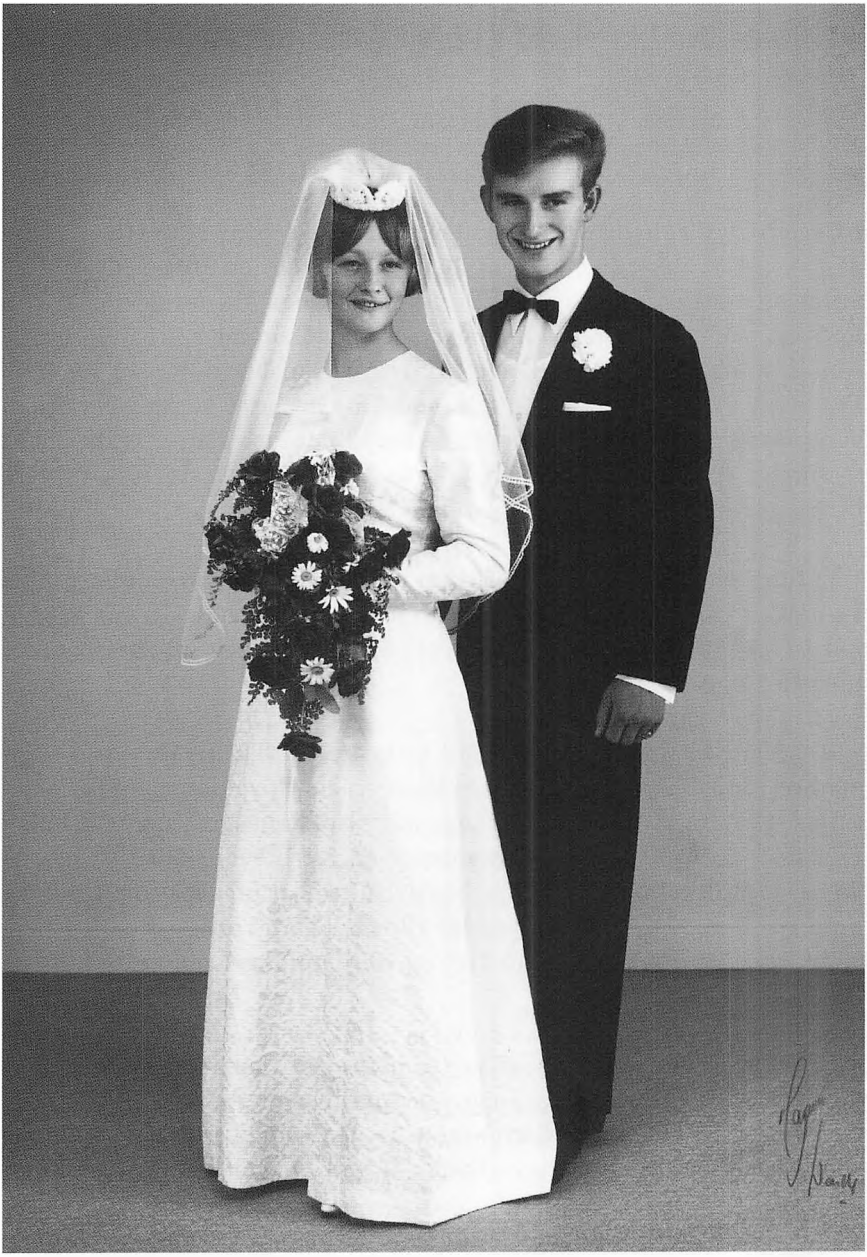

Bryllup - 27. august 1967 i Mosevrå kirke.

Den heldigste og lykkeligste begivenhed i mit liv

Af Eli Bammeskov

1966 - 18 år

Dette år sker den heldigste og den lykkeligste begivenhed i mit liv. Jeg møder min kone Solvej.

Den 13. maj 1966 fyldte jeg 18 år. Tæt på min fødselsdag fik jeg kørekort til scooter og bil. Scooteren var købt, og det var et godt skifte fra knallerten. Men da det kunne være en kold og våd fornøjelse at køre på scooter, blev den hurtigt skiftet ud med en Opel Olympia fra 1950. Det var fantastisk at blive bilejer, men udgifterne til sådan et køretøj var større end jeg havde regnet med. En gammel bil er dyr i drift. Derfor arbejdede jeg næsten hver lørdag og også lidt på hverdagsaftener, for at få råd til den luksus for en murerlærling.

Lørdag aften skulle man helst lidt i byen med kammeraterne, og da jeg havde bil var det naturligt at jeg klarede transporten. Sammen med et par kammerater tog vi en aften til bal i Vrøgum. Vi kommer ind i salen, musikken spiller og pludselig får jeg øje på Solvej. Jeg blev simpelthen ramt af Amors pil. Dengang gik man ikke bare hen og snakkede med en pige man ikke kendte. Man bød hende op til dans og prøvede så at finde på noget at snakke om. Solvej var ikke nem at komme i snak med. Hun var noget genert, kiggede det meste af tiden ned i gulvet. Hver gang hun kiggede op, havde jeg det helt store grin på, har Solvej senere fortalt. Jeg var som sagt ramt af Amors pil og ville kun danse med hende. Men det var en svær opgave, for det var jo dengang pigerne og drengene sad i hver side af salen. Og selvom jeg skyndte mig var hun tit optaget, som det hed. Så måtte jeg vente for

at få dans nr. 2 eller 3. Det viste sig at være Solvejs første bal. Og mit første bal i Vrøgum. Da ballet var slut fandt jeg ud af, at Solvejs søster Signe kom sammen med en murerlærling, jeg kendte fra teknisk skole i Esbjerg. Jeg fortalte dem, at jeg gerne ville køre Solvej og hendes veninde hjem. Da Signes ven kendte mig, fik jeg lov. Vi var 5 personer i bilen, så det var ikke nemt, at snakke ret meget med Solvej.

Da vi kom til Solvejs hjem, fik jeg spurgt om vi skulle mødes næste dag. Hun svarede meget undvigende. "Gider du ikke??" Spurgte jeg så. "Jo-o," svarede Solvej. "Men jeg ved ikke om jeg må." "Jeg vil gerne køre herom, så ser vi om du får lov," sagde jeg. Vi aftalte at mødes ved Bordrup Kro, 1 km. fra Solvejs hjem, hvis hun altså fik lov.

Normalt sov jeg hele formiddagen når jeg havde været i byen. Den søndag morgen vågnede jeg kl. 6.00, og var lysvågen. Tænkte på den skønne pige jeg havde mødt. Tænkte på om hun overhovedet ville møde mig igen. Det var en frygtelig lang formiddag. Vi kunne først mødes kl. 13.30. Solvej skulle vaske op efter søndagsmiddagsmaden inden hun måtte gå, har hun senere fortalt. Jeg kørte til Bordrup Kro. Meget spændt på hvordan det ville gå. Parkerede og sad og kiggede efter hende. Pludselig kom hun gående op af vejen og jeg blev nærmest lykkelig.

Vi kørte en tur til Blåvand, gik tur i klitterne, holdt i hånd og kyssede lidt. Det var bare så romantisk syntes jeg. Solvej skulle være hjemme kl. 15.00 og tiden gik alt for hurtigt. Men det syntes Solvej ikke. For jeg havde nok tænkt lidt for meget over, hvordan jeg skulle gøre indtryk på hende. Jeg ville ikke fremstå umoden, så planen var at snakke politik og diskutere de sidste nyheder i avisen. Det imponerede ikke.

Solvej har senere fortalt mig, at hun overvejede at give mig løbepas, fordi jeg både var for gammel og snakkede om kedelige ting. Det skete dog gudskelov ikke. Vi mødte hinanden d. 23. juli 1966, og Solvej fyldte bare 15 år d. 25. august 1966.

Solvejs forældre gav os lov til at mødes een gang ugentligt. Så på skift var vi i biografen, til bal eller på besøg ved Solvejs forældre. Solvej var nr. 7 af en søskendeflok på 11. De fleste af hendes ældre søskende havde også kæreste, så her var altid mange samlet. Dog ligegyldigt hvor mange vi end var samlet, blev der disket op med stort kaffebord og dejlig mad. Hendes mor var simpelthen en fantastisk dygtig husmor, og hendes far en meget hyggelig og dejlig person, som altid var med på sjov. I Solvejs hjem var der altid rart at være.

1960 - 12 år

Jeg har valgt at starte med at fortælle om året hvor jeg var 18 år, og går nu tilbage til den tid hvor vi flyttede fra Jerne til Alslev, hvilket jeg blev meget glad for.

Mine forældre flyttede til Alslev i 1960, fra et nyt hus i Jerne. Vi kom til at bo i et lille gammelt "ledvogterhus", tæt op af jernbanen ved Alslev Mølle. Mine to brødre, Tommy og Knud, var flyttet hjemmefra. Da huset kun havde et værelse, sov mine forældre, min lillesøster og jeg her. Efter et års tid indrettede mine forældre et værelse til mig i et fritliggende vaskehus små 15 meter fra huset. I vaskehuset var der en skorsten, så jeg fik min egen kakkelovn, som jeg fyrede i om vinteren. Væggene var ikke isoleret, hvorfor jeg godt kunne have 22 grader når jeg gik i seng og ned omkring frysepunktet når jeg stod op. Så i løbet af natten måtte jeg have en ekstra dyne på. Jeg var meget glad for at få mit eget værelse. Dog når jeg skulle i seng og der var meget mørkt, var jeg ikke vild med gåturen derover.

Når jeg skulle vaskes måtte jeg ud på gårdspladsen og håndpumpe en spand vand, varme det på gaskomfuret, og vaske mig med en vaskeklud. Det foregik i køkkenet. Senere tog jeg knallerten til Varde, hvor der var en badeanstalt, som faktisk var meget besøgt. Det var vist datidens wellness. Toilet havde vi ikke, men et skur med en spand, hvor man sad på en plade med et hul til bagdelen. Indholdet i spanden blev gravet ned i haven. Jeg kunne godt være lidt flov over vores boligstandard, når jeg havde venner på besøg. I hverdagen var det ikke noget jeg tænkte nærmere over, selvom vi indtil 1960 havde boet i huse med centralvarme, bad og toilet.

Jeg starter 1960 i Alslev skole i 6. klasse, og det var en speciel oplevelse. Jeg mødte i skolen om morgenen, fik at vide at Jacobsen var min klasselærer. Gik hen til ham og gav ham hånden og sagde godmorgen. Han svarede også godmorgen, men blev ved med at stirre på mig. Jeg følte at han forventede et eller andet af mig, og jeg kunne ikke regne ud hvad, men det fandt jeg hurtigt ud af. Dagen efter blev en af mine klassekammerater sat i rette. Han havde gået bag ved 2 heste og harvet på forældrenes jord, da Jacobsen kom cyklende forbi. Jacobsen forklarede at han skulle have stoppet hestene, taget hatten af og så bukke!! Så gik det op for mig hvad jeg havde gjort forkert, da jeg hilste på Jacobsen første gang. Jeg havde glemt at bukke!

Samme Jacobsen fortalte mig, at dersom jeg havde haft ham som klasselærer fra 1. klasse, ville jeg have brugt højre hånd til at skrive med, og ikke venstre som jeg gjorde. Men lidt stod der til at redde, mente han, da vi skulle have træsløjd. Jeg skulle save med højre hånd, og det gik ikke særlig godt. Da jeg kom hjem, fortalte jeg min mor om Jacobsens ide. Hun synes det var helt urimeligt, og var klar til at snakke med Jacobsen.

Det havde jeg ikke lyst til. Jeg valgte i stedet at save så skævt, at han efter nogle skideballer opgav mig, og lod mig save med venstre.

Vi havde ham også til gymnastik. Der var en øvelse der hed englehop, som jeg ikke kunne finde ud af. Jeg fik at vide at jeg skulle øve mig derhjemme til næste gang. Jeg troede det var lidt for sjov han sagde det, så jeg øvede mig ikke. Det var dumt. For det gav meget skældud, og jeg måtte i gang derhjemme med englehop.

Min sidekammerat blev en dag slået så hårdt over håndledet med pegepinden at glasset på uret gik i stykker. Han ville ikke sige noget, men jeg overtalte ham til at fortælle Jacobsen hvad der var sket. Så fik han sådan en lussing at han næsten væltede omkuld, og også en besked om at Jacobsen nok skulle betale. Hele klassen fik et chok, og jeg var meget ked af, at jeg havde overtalt ham. Lussingerne sad løst den gang, hvad jeg også fik at mærke et par gange.

Der blev spillet meget fodbold i frikvartererne, og jeg spillede ofte sammen med Niels Møller, og en del andre fra 7. klasse. Det var vi jo stolte over os fra 6 klasse, der fik lov til at være med. Jeg husker tydeligt første gang jeg skulle besøge Niels en aften. Der var kun 1 km. at cykle, men det var en bælgravende mørk aften, og jeg skulle igennem en tunnel under jernbanen, og den var bestemt ikke mindre mørk. Jeg havde ikke lys på cyklen, og cykler lidt nervøs gennem tunnelen og op ad bakken. Pludselig kørte jeg ind i en ko som stod på tværs af vejen. Jeg gav et skrig fra mig, koen et hop og så luntede den væk. Mig på cyklen i en fart og så gik det hjemad. Jeg havde mistet modet og skulle bare ikke nogen steder den aften.

1963 - 15 år

Jeg er i gang med mit 8. skoleår i Tarp. Vi gik på Alslev Skole indtil 7. skoleår, hvorefter vi blev kørt til Tarp i skolebus. Min klasselærer kom på besøg hjemme for at overbevise mine forældre om, at det var

for tidligt for mig at gå ud af skolen. Men jeg var skoletræt og så var det sådan, at der ikke var ret mange penge derhjemme, derfor ville jeg gerne selv ud og tjene nogen. Da jeg blev 15 år i maj måned gik min mor derfor i gang med at finde mig en læreplads. Hun fik en aftale i stand med et nystartet firma i Sædding, Jørgensen og Kristensen. De kom begge to fra Alslev og min storebror havde været i lære sammen med Kristian og kendte også Henning. Da min bror gik for at være en dygtig murer, håbede vi på, at de ville mene jeg også kunne blive det. Så da dagen kom hvor vi skulle mødes, tog min mor og jeg cyklerne og kørte til Sædding. Det var et hyggeligt møde selvom jeg var lidt beklemt. Efter en uges tid fik vi besked om at lærepladsen var min. Jeg kunne starte d. 1. juli 1963. Det var jeg meget glad for, selvom jeg ikke vidste det mindste om hvad det at være murer indebar.

Jeg kom på Teknisk skole i 3 mdr. Den ene halvdel af dagen var teoretiske opgaver, hvor den anden var praktiske opgaver. Vi kom ret hurtigt til at mure, og det var vældig spændende. Efter de 3 mdr. skulle vi tilbage i vore lærepladser igen. Jeg arbejdede meget som arbejdsmand, følte jeg. Sikkert ikke mere end hvad alle andre har prøvet, men det var jo murerarbejdet, der var det spændende og ikke så fysisk anstrengende.

1965 - 17 år

Jeg er blevet rigtig glad for at være murer. Får lov til at lave alle former for murerarbejde, bla. opsætning af fliser i badeværelser, hvilket jeg syntes var meget spændende. Jeg har også mange forskellige opgaver i min fritid. F.eks. skalmurede jeg et hus i Alslev.

Jeg var vist ret selvsikker. Følte at jeg havde lært en masse nyt på teknisk Skole og af min bror som dengang arbejdede i Esbjergs største murerfirma. Så jeg ville gerne fortælle og diskutere med murersvendene i spisepauserne. Jeg kan her bagefter se, at de har været dødtrætte af, at jeg altid fremhævede min bror og hans måde at gøre tingene på.

Der var også en dag, hvor jeg mente noget andet end en murersvend, der stod oppe på et stillads. Jeg blev ved med at sige ham imod, indtil han sagde. "Siger du et ord mere kommer jeg ned og putter dig i vandbaljen." Jeg vidste han kunne finde på det. Rart ville det ikke være at køre 15 km. hjem på knallert i gennemvådt murertøj. Selvom det var svært skulle jeg ikke have sagt mere.

1966 - 18 år. Marts måned

Jeg aflægger svendeprøve d. 17.3. Vi var 2 lærlinge ud af en flok på ca. 30, der blev antaget med bronzemedalje, og det var jeg meget glad for. Mine forældre viste tydeligt, at de var meget stolte. De har altid været mig en stor støtte. De har altid lagt vægt på at man skal passe sit arbejde, altid gøre sit bedste og gerne yde en ekstra indsats. Jeg havde en god læreplads ved Jørgensen og Kristensen i Sædding. Fik de sidste par år mulighed for at lave alt indenfor murerarbejde. Her fik jeg lært at kvalitet var vigtigere end tempoet. Som uddannet murersvend blev jeg tilbudt at fortsætte i firmaet. Imidlertid blev jeg også tilbudt arbejde af min storebror Tommy, der året forinden var startet som murermester sammen med vennen Allan. Og da jeg var meget glad for min bror valgte jeg ham. Da der nu kom flere penge i lønningsposen blev den gamle Opel skiftet ud med en Renault Gordini, der kun var 4 år gammel. For mig var det en drømmebil, og der blev kørt mange km. uden andet mål end at nyde det at køre.

1967 - 19 år. Maj måned

Jeg er på besøg hos Solvej i Bordrup. Det var ved at være tid til at køre hjem. Solvejs forældre var lige gået i seng. Solvej kiggede på mig og sagde hun havde det mærkeligt.

"Jeg tror jeg er gravid". Jeg troede ikke mine egne ører, og spurgte "Hvordan kan du vide det?". Hun forklarede stille og roligt, at hun følte sig helt sikker. Vi snakkede derfor længe. Talte om vores muligheder. Efter at have vendt de forskellige muligheder, blev der kun en brugbar tilbage. Vi gifter os blev vi enige om, selvom vi kun var 15 og 19 år.

Jeg kører noget fortumlet hjem mod Alslev, men på ingen måde ked af det. Kun lettere bekymret over hvordan man bar sig ad med at blive gift og stifte hjem, og det som helt nyudlært murersvend. Når jeg så bort fra de bekymringer, så passede det mig faktisk fint. Jeg havde været i byen med kammeraterne et par år, og det var en sjov tid. Nu hvor jeg havde mødt Solvej, som jeg var vildt forelsket i, behøvede jeg det ikke længere. Jeg syntes bare det ville være dejligt at skulle bo sammen med hende.

Men jeg var ikke særlig stolt ved at skulle fortælle mine forældre om sagen. Endnu mere bekymret var jeg dog ved, hvordan Solvejs forældre ville reagere. Dagen efter fortalte Solvej sin mor om hen-

des anelser. De var så ved lægen som bekræftede, og forklarede om muligheden for abort. Det ville Solvej ikke og får støtte af sin mor: "De unge mennesker vil giftes, og det skal nok gå". - Var sådan ca. det Solvejs mor sagde.

Da jeg nu med sikkerhed viste, at Solvej var gravid, fortalte jeg mine forældre det, og også om vore planer. Der bliver meget stille i stuen. Enden på det blev at min far kørte til Bordrup dagen efter, for at snakke med Solvejs forældre, som han endnu aldrig havde mødt. De fik en god snak, fortalte min far da han kom hjem. Han kunne også fortælle, at jeg stadig var velkommen i Bordrup. Jeg hørte aldrig et bebrejdende ord fra Solvejs forældre, og det var jeg meget taknemmelig for. Fantastiske mennesker som jeg altid har haft den dybeste respekt for.

1967 - 19 år. August måned

Den 27. august bliver vi gift i Mosevrå kirke. Solvej fyldte 16 år d. 25. august, altså 2 dage før brylluppet. Der var så sket det, at Solvejs søster, Petrea på 20 år, også var blevet gravid. Jeg ved, det var rigtig hårdt for min svigerfar Bodolf. To gravide døtre samtidig. Hvad ville folk ikke sige, og hvordan skulle det gå? Solvejs mor Cecilie havde en anden holdning. "Lad dog folk snakke. Når de unge mennesker er glade for hinanden skal det nok gå." Og det fik hun jo ret i. Hvis alt går vel kan vi holde guldbryllup sammen med Petrea og Ole om få år, 27. august 2017.

Før vi kunne blive gift skulle vi have et såkaldt kongebrev. Det var en tilladelse som måtte til for at indgå ægteskab, når man var under 18 år som kvinde, og på det tidspunkt 21 år som mand. I Solvejs hjemsogn besøgte vi sognerådsformanden og hans kone privat, da vi skulle underskrive ansøgningen om kongebrev. Det var ikke nogen behagelig oplevelse. Jeg blev nedstirret af to par meget fordømmende øjne.

Solvejs forældre holdt et dejligt dobbelt bryllup for os på Vrøgum Hotel. Lidt specielt var det jo, at der var 3 familier med. Oles familie kendte vi ikke. Jeg husker stadig, hvor smuk Solvej var i den hvide kjole, som hun selv havde tjent til ved at hakke roer.

Vi var heldige med at få en lille lejlighed i Alslev ved Birthe og Henning Sørensen, som havde bygget et stort hus. De skulle på det tidspunkt ikke bruge deres 3 børneværelser og det lille gæstetoilet.

Der blev lavet køkken i det ene værelse, i det næste var der soveværelse, og i det sidste stue. Alle 3 værelser var ca. 8 m^2. Som stue var det ikke stort, og havde vi gæster til kaffe måtte de lige gå ud i entreen, så der kunne dækkes bord.

På det tidspunkt arbejdede jeg i Ulfborg, ca. 80 km. fra Varde. Min bror havde fået et større stykke murerarbejde her, og jeg fik mulighed for at arbejde sammen med min far, som var blevet murerarbejdsmand ved min bror.

Min far, som jeg var rigtig glad for at arbejde sammen med, og jeg, udgjorde et sjak sammen med en anden ung murersvend. Vi fik et beløb pr. mand til mad og et værelse. Vi valgte, at bo sammen på et lille værelse, og derfor blev der en god skilling tilovers. Vi kørte hjemmefra mandag morgen og hjem igen fredag sidst på dagen. Solvej var hjemme hos sine forældre, når jeg var i Ulfborg, men fredag hentede jeg hende, og så kørte vi til Alslev.

I marts måned brugte jeg de penge jeg havde til udbetaling i bilen. Da vi nu skulle giftes var det jo ikke så heldigt. Der skulle spares penge sammen til møbler og andet. Jeg tjente godt ved at arbejde ude, og fik sparet 3.000 kr. sammen. Vi købte et brugt Safir komfur, et brugt køleskab, et lille bitte køkkenbord med 2 stole, en seng, en lille sofa og 2 stole til stuen. I alt 2.700 kr. Skab og sofabord i stuen havde vi lånt. Det var så skønt, at vi havde vores eget lille hjem.

1968 - 19 år. Januar måned

Solvej er højgravid og kun 16 år gammel. En del kiggede efter os når vi var i Varde for at købe ind. Det er ikke så rart, slet ikke for Solvej. Vi blev dog enige om, at det ville vi ikke ligge under for. Jeg arbejdede stadig for min bror sammen med min far, og det er en dejlig tid. Vi kom på et stort byggeri i Esbjerg, hvor vi kunne arbejde indendørs hele vinteren. Og det er jo sjældent man kan det som murer.

17. januar tidligt om morgenen fik Solvej veer, og hun sagde at jordmoderen skulle have besked, så jeg fik ringet i en fart. Jordmoderen, fru Vad, ankom. Da hun havde hjulpet Solvejs mor flere gange med fødsler, vidste hun at det kunne gå stærkt i den familie.

Hun havde tilkaldt en ambulance og sad og holdt Solvej i hånden hele vejen til Sct. Josephs hospital i Esbjerg. Faktisk havde fru Vad også hjulpet Solvej til verden.

Da fødslen var vel overstået, fik jeg lov til at komme ind og se vores nyfødte dreng på 3.800 gram. Det var en meget lykkelig mor jeg kom ind til, og jeg blev lige så lykkelig og stolt.

Man måtte desværre ikke være med ved fødslen i 1968, og man måtte også kun komme på besøg i besøgstiden. Så blev alle de nyfødte kørt hen bag en glasvæg, hvor de stolte fædre kunne stå i en lang række og kigge på deres barn.

Efter 5 dage kom Solvej og Gert hjem, og så blev der rigtig liv i den lille lejlighed. Jeg kan huske at arbejdsdagene pludselig blev lange, og jeg kunne ikke komme hurtig nok hjem.

På det tidspunkt hed vi Bammeskov Nielsen. Min mor foreslog at vi skulle tage Bammeskov som efternavn. Hun var sikker på, at jeg en dag ville blive murermester, og derfor kunne det være en fordel med et navn der var anderledes. Lidt hyggeligt var det også fordi Bammeskov er et stednavn, - der hvor min far var født på Langeland. Så i februar kom vi til at hedde Bammeskov.

1968 - 20 år. Maj måned

Den lille familie har det rigtig dejligt, og vi besøger Solvejs og mine forældre på skift, næsten hver weekend. Desværre nærmede tiden sig hvor jeg skulle ind som soldat. Jeg havde ellers fået opfattelsen af at jeg slap, da jeg havde været på session og høreprøven viste at min hørelse var dårlig. "Desværre" ikke dårlig nok.

I 1968 var der ikke megen økonomisk hjælp at få fra det offentlige. Det var ikke så sjovt at tænke på, hvordan vi skulle klare os økonomisk, mens jeg var soldat. Vi prøvede ihærdigt på at lægge så meget til side som muligt, så vi ikke blev tvunget til at sælge bilen.

Solvej tog et job ved en gartner i Forum til 7 kr. i timen. Af det beløb gik der 2 kr. i timen til pasning af Gert. Vi stod op kl. 5.30. Solvej smurte vore madpakker og fik Gert gjort klar til pasning mens jeg skyllede bleer og hængte dem til tørre. Kl. 6.30 kørte jeg på arbejde og kl. 7.00 afleverede Solvej vores lille dreng på 4 måneder til pasning, inden hun måtte på cyklen til Forum.

Solvej var meget dygtig til at tegne. Min mor mente at hun kunne mere end det, så til Solvejs 17 års fødselsdag var gaven oliemaling og pensler. Hun begyndte at male og fik lavet flere flotte malerier, så det var starten på hendes virke som kunstner.

1968 - 20 år. September måned

Jeg blev indkaldt i starten af september og havde søgt om at aftjene min værnepligt i Varde, hvilket jeg var heldig at få lov til. Solvej og Gert kom hjem at bo ved hendes forældre meget af tiden, så de ikke skulle være alene i Alslev.

Jeg var ked af det fra første sekund jeg trådte ind på kasernen. Der gik 4 dage inden jeg fik ringet til Solvej. Jeg var bange for at komme til at græde. Jeg savnede hende, Gert og friheden. Jeg skrev til min mor og beklagede mig. Første og sidste brev jeg fik skrevet til hende.

Min hørelse var ikke særlig god da jeg kom ind og den blev bestemt ikke bedre. Jeg tog mod til mig og klagede min nød til øverstbefalende, fordi jeg fik en del skældud af sergenterne, når jeg ikke reagerede på hvad de sagde. Han var vældig flink og tog en snak med sergenterne, og så gik det bedre resten af tiden. Efter en del opfølgende høreprøver skulle det d. 26. september 1968 afgøres om jeg skulle hjemsendes, hvad jeg var utroligt spændt på.

Jeg havde ikke fortalt Solvej eller andre om, at jeg måske skulle hjemsendes. Det ville gøre det alt for svært at takle skuffelsen, hvis jeg alligevel ikke kom hjem.

Jeg bliver kaldt ind foran en del militærfolk og en af dem sagde. "Du er uskikket til al militærtjeneste i forsvaret". Og så spurgte han. "Kan du høre det"? Jeg tænkte lige en gang, og svarede et nervøst "JA".

Derefter måtte jeg gå og det kunne ikke gå stærkt nok med at komme hjem og fortælle nyheden til Solvej. Inden skulle jeg først have min soldaterbog og hjemsendelsespenge udbetalt. Det var 18,75 kr. kan jeg se i min soldaterbog. Pengene blev proppet i baglommen og så af sted på cykel mod Alslev. Solvej blev jo vildt overrasket og vi følte os som de heldigste mennesker i hele verden.

Der var dog kun 3.75 kr. i lommen da jeg nåede Alslev. Sedlerne må have arbejdet sig op af baglommen på cykelturen hjem. Det var vist første og eneste gang at jeg har været ganske ligeglad med at tabe penge. Straks efter var jeg ude at søge arbejde, som jeg fik. Tarp Skole stod foran en stor udvidelse, hvor alt skulle mures op. Det lød spændende, og så var det på akkord. Det ville jeg gerne være med til.

1968 - 20 år. Oktober måned

Efter 14 dage fik jeg tilbudet om at være en slags arbejdsleder. Det

blev jeg da glad for, men det viste sig også at være en besværlig opgave. Jeg var den yngste, så det kunne de øvrige have svært ved at håndtere. Samtidig var vi i en tid, hvor mange håndværkere gerne vil have en tår over tørsten.

Det skete f.eks. at der skulle drikkes øl fra middag og resten af dagen. "Det har jeg ikke råd til", sagde jeg, og tog i stedet hjem. Som undskyldning fortalte jeg med en vis stolthed, at vi var tæt på at købe en byggegrund. Den skulle betales inden der blev råd til øl. Det var måske også lidt en øjenåbner til de øvrige murersvende.

Vi var så heldige at vi fik mulighed for at købe en byggegrund på Merkurvej i Alslev. Den kostede kr. 3.900 og skulle overtages 30. oktober. Vi havde pengene i banken, vores opsparing til soldatertiden som jo ikke blev så lang.

Mine kollegaer mente vist, at jeg var ukollegial, når jeg ikke ville drikke sammen med dem, så jeg blev moppet en del. Jeg havde heller ikke nemt ved at få lov til at tilrettelægge arbejdet. Af den grund ønskede jeg snart at prøve noget andet. Min far havde fået arbejde i et firma der næsten kun byggede nye huse. Der fik jeg sammen med min tidligere makker arbejde på akkord. Vi knoklede det bedste vi havde lært, så den første akkord gav et flot overskud.

1968 - 20 år. November måned

Mit arbejde var jeg virkelig glad for. Flinke arbejdsgivere, og tillige var det jo så et stort plus, at jeg tjente godt. Vi fik købt byggegrunden. Den er velegnet til at lave beboelse med kælder, så det blev Solvej og jeg enige om. Jeg vidste fra min bror at disse m^2 var meget billigere end de øvrige m^2.

Jeg begyndte at tegne på vores hus, og det var vanvittig spændende. Jeg havde kun tegnet nogle få streger på teknisk skole, så jeg startede virkelig helt fra bunden. Jeg lånte mange tegninger, kiggede på mange huse samt forskellige byggepladser for at få inspiration. Ønskerne var mange, så det endte med at tegningen viste et hus på 137 m^2 med lige så stor kælder.

Det var lidt en økonomisk mundfuld at gå i gang med. Et hus byggeprojekt består dog af meget murerarbejdsløn. Når vi selv kunne og ville var der derfor mange penge at spare her.

Budgettet blev lavet på en meget enkel måde. Jeg kiggede mig

omkring og fandt ud af hvor mange bekendte der enten havde bygget eller var midt i det. Og da jeg mente min løn ikke var dårligere end dem jeg sammenlignede mig med, så kunne det ikke gå galt. Jeg var også en tur i Varde Bank for at spørge om byggelån, dog uden tegningerne da de ikke var færdige på det tidspunkt. Det kunne vi sagtens få, men de vil da gerne se tegningerne.

1969 - 20 år. Januar måned

Vores lille dreng Gert blev d.17. januar 1969 1 år gammel. Jeg tegner på livet løs i fritiden, og afleverede disse til godkendelse, så vi kunne få vores byggetilladelse.

De første mange gange fik jeg tegningerne i hovedet igen. Der var en del mangler. Af en eller anden grund gennemgår man ikke hele projektet, så der påpeges kun een mangel af gangen. Det blev til en del køreture ud og hjem med nye tegninger, rettelser og beregninger. Endvidere var det dengang ikke fotokopier, men lystryk der skulle indleveres. Så jeg måtte til Varde hver gang for at få trykt nye tegninger.

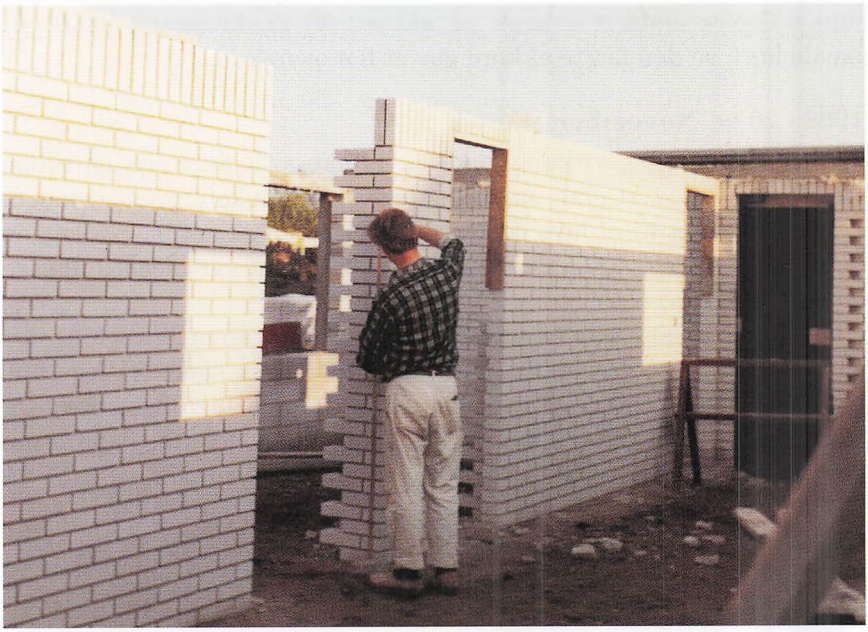

Jeg er lige blevet færdig med at mure en bærende skillevæg i kælderen.

Men d. 28. februar 1969 fik vi vores byggetilladelse. Jeg arbejdede igen for min storebror og han hjalp mig med at afsætte huset, så vi var klar til at starte byggeriet 14. marts 1969. Det blev en spændende og meget arbejdsom tid. Næsten hver aften og alle weekender arbejdede vi, så kælderen tog snart form. Jeg havde ingen erfaring med den form for støbearbejde. Havde vi ikke haft min storebror til at hjælpe os ved jeg ikke, hvordan vi skulle have klaret det.

Solvej sled virkeligt i det med at skovle sand, grus og cement i blandemaskinen. Havde jeg glemt, at få cement hen til blandemaskinen hentede hun selv cementposerne. De vejede 50 kg. den gang. Det samme som hun selv vejede. Det meste af den beton vi brugte til ydervæggene har Solvej puttet i blandemaskinen.

Vi støbte dækket (betonloft i kælderen) af 2 omgange, og det var for stor en mængde at blande selv. Vi skulle til første del bruge 10 m^3 færdigbeton eller 22.000 kg. Vores hus lå desværre så højt at betonbilen ikke kunne komme derop. Derfor måtte alt beton i en trillebør og køres op ad en rampe. Rampen var så stejl at hverken min bror eller jeg alene kunne køre en trillebør beton op. Derfor lavede vi en jernkrog som Solvej satte i trillebøren, og på den måde hjalp med at trække os. Dersom vi ikke løb i starten, kom vi ikke helt op. Selvom det var hårdt, havde vi det faktisk sjovt, imens vi løb op ad rampen. Vi grinte og pjattede undervejs. Da vi var færdige med at støbe foreslog jeg, at vi kørte til Varde for at spiste aftensmaden i en pølsevogn. Så begyndte tårerne at trille lige så stille ned af Solvejs kinder. Hun var bare så træt at hun ville hjem. Jeg havde ikke tænkt på, at hun jo løb dobbelt så mange ture som mig. Solvej sagde intet om at det var for hårdt.

1969 - 21 år. Oktober måned

Vi var ved at være færdige med kælderen. Alle ydervægge i kælderen var med isolerende gasbeton blokke og alle skillevægge af hvide kalksandsten. En rigtig dejlig og lys kælder.

Den var lavet for vor egen opsparing + 17.000 kr. som den nærmeste familie kautionerede for. Vi skulle snart til at bygge selve huset, hvorfor jeg tog tegningerne med i Varde Bank, så vi kunne få vores byggelån.

Efter en halv times tid fik jeg imidlertid afslag på byggelånet. Banken begrundede det med, at huset var for stort og dyrt til så unge

mennesker, samt at tiderne siden sidste samtale var blevet dårligere.

Jeg forlod banken vred og forvirret. Det var simpelthen for dårligt syntes jeg.

Ret hurtigt vendte jeg vreden mod mig selv, fordi vi var startet uden at have økonomien i orden. Jeg havde følt mig sikker på, at når vi havde puttet så mange penge og arbejdstimer i kælderen, ville det være en formsag med et byggelån. Jeg var helt slået ud. Det hele var fuldstændig uoverskueligt for mig.

Vi var tvunget til at finde på et eller andet. Jeg rådførte mig med min bror om forskellige former for billigt tag på kælderen, så vi i det mindste kunne bo der til tiderne blev bedre. Vi nåede frem til at et tyndt lag plastic over hele kælderen kunne være løsningen. Det store problem ville være samlingerne, var vi klar over.

Vi fortalte familie og venner om vores situation, og vore planer for at lave kælderen færdig. Få dage efter kom min kammerat Niels og meddelte, at hans forældre gerne ville hjælpe os med et lån. Det var utroligt pænt af dem. Vi manglede 10.000 kr. for at blive helt færdige, så vi sagde ja tak. Mads Møller og jeg fulgtes ad til Andelsbanken i Varde, hvor Mads forklarede hvad der skulle ske. Bankrådgiveren tillod sig at fraråde Mads at kautionere for mig, selvom jeg stod og hørte på det.

Men Mads stod dog fast og vi fik underskrevet låne dokumentet. Jeg sidder her med lånedokumentet i hånden, som blev udleveret, da jeg betalte sidste afdrag i 1972. Min underskrift er både lille og forkrampet. Jeg tror det var udtryk for hvor lille og utilpas jeg følte mig i den bankrådgivers selskab.

Vi gik i gang med forsøget på at gøre kælderen tæt. Placerede et lag isolerende Flamingo ovenpå det støbte dæk (kælderloft). Derefter sand til at lave fald med. Den tynde plastic måtte vi lægge på meget tidligt om morgenen for at undgå at vinden tog fat i det. Det gik godt med at lime de 4 meter bredde plasticbaner sammen, og til sidst lagde vi et tyndt lag sten ud over, så plasticen ikke kunne blæse væk. Det virkede perfekt for der kom ingen regnvand ind.

Vi gjorde alt hvad vi kunne for at blive færdige, så vi ikke sad med 2 huslejer. Vi fik muret en lille skorsten, som kun strittede 1 meter op i luften. Det så lidt sjovt ud. Oliefyret blev installeret og vi malede lofter som noget af det sidste. Så kom tidspunktet hvor vi kunne flytte ind. Vi er så glade og stolte over vores kælder. Vi havde en stue på

40 m^2 med udgang til haven, et værelse på 12 m^2, et mindre køkken, et lille dejligt badeværelse, et stort vaskerum, et redskabsrum og en god garage med port. Det var næsten 8 måneder siden, at vi startede med kælderen. Jeg har arbejdet 1020 timer i fritiden i den periode. Solvej 701 timer.

Den færdige kælder kostede 45.650 kr. + 3.900 kr. for byggegrunden. Vi skyldte kun de 27.000 kr., som var det beløb, vi havde fået hjælp til at låne. Vi havde arbejdet hver eneste weekend på nær 1 søndag i hele byggeperioden samt 3 dages camping i sommerferien.

Undervejs blev vi ind imellem spurgt om vi ville med til bal lørdag aften. Jeg var bange for, at vi så ville få lavet for lidt om søndagen, så jeg ville ikke, hvad Solvej ikke var særlig tilfreds med. Vi tog så revanche de efterfølgende år.

Som sagt var vi meget glade for at flytte ind i kælderen, men vi manglede et spisebord i stuen, da vi ikke havde haft et bord i lejligheden. Vi tog til Varde og kom ind i en møbelforretning hvor vi fandt et billigt teaktræsbord med 6 stole. Min svigerfar pressede altid prisen, når han købte noget, så det ville jeg også prøve. Jeg lavede lige lidt hurtig hovedregning, og kom så med et bud. Møbel sælgeren så helt forbløffet ud, og sagde så. "Møblerne er godt nok billige, men du skal ikke betale mere end de koster." Jeg havde regnet forkert. Det var ikke nemt at komme med et nyt bud, hvorefter jeg måtte betale den fulde pris. Solvej grinede hele vejen hjem.

1969 - 21 år. December måned

En morgen får vi våde fødder, da vi skal ud af sengen. Vi fik tændt lys og så vandet løbe ned ad væggen. Der var allerede meget vand på gulvet. Det var forfærdeligt. Jeg var virkelig rystet, men Solvej tog det stille og roligt. Så var ideen med plastictaget alligevel ikke så god?? Jeg tog noget fortumlet af sted på arbejde og Solvej gik i gang med at tørre vand op. Vandet blev ved at løbe ned af væggen de næste dage.

Vi kom til at tænke på, om der havde været nogen oppe at gå på plastictaget, og ganske rigtigt. Vi kunne se at der flere steder var trådt sten igennem. Det var rart at finde ud af hvad, der var galt, og jeg snakkede igen med min storebror.

Vi blev enige om at prøve nok en gang med at lime 4 meter brede plasticbaner sammen. Denne gang blev plasticen dækket med sand,

så den ikke var så udsat, hvis nogen igen gik på taget. Vi vidste ikke helt om samlingerne var tætte, for vandet blev ved med at løbe et stykke tid, nok mest fordi der lå meget vand på dækket. Efter et stykke tid kom der ikke mere vand, og alt var igen den store idyl.

Når jeg tænker tilbage til tiden, hvor vi byggede kælderen, føler jeg ikke at det var særligt belastende at arbejde så meget. Til hverdag skulle jeg jo bare stille på arbejde og lave det jeg fik besked på. Kunne så samtidig gå og planlægge hvilke opgaver der skulle laves i weekenden. Faktisk et ret enkelt liv. Vi brugte næsten ingen penge, for det var der jo ikke tid til. Og det at bygge vores eget hus efter vores egen tegning, det var virkelig stort. Og Solvej var jo en trofast hjælper, så vi var meget sammen, og meget af tiden var Gert også med os.

1970 - 21 år. Januar måned

Så bliver Gert 2 år og får sit eget værelse. Vi fik lavet et soveværelse i enden af stuen ved at sætte en midlertidig skillevæg op. Vi trives

Gert leger i vores "forhave", mellem nogle sokkelsten.
Til venstre kan man se vores skorsten. (foto fra foråret 1971)

godt og vores kælder var bedre at bo i end mange huse. Det ser unægtelig lidt sjovt ud. Særligt udefra vejen, hvor man kun kan se en halv meter sokkel og en lille skorsten.

Jeg kom til at arbejde meget sammen med min brors kollega Allan. Når vi lavede nye huse havde vi mange gode akkorder. Han var svær at følge med, men jeg prøvede det bedste, jeg havde lært. Desværre slap husene op, og jeg kom med til at lave tilbygninger og andre opgaver til en fast og væsentlig lavere timeløn. Det havde jeg ikke den store lyst til. Jeg ville hellere være med til at bygge nye huse.

Derfor snakkede jeg med Niels for at høre om det kunne være noget for ham, at være med til at bygge et hus til salg. Han var med på ideen, og vi begyndte at undersøge muligheden for at få en byggegrund i Alslev. Der var ingen til salg, men vi fik hjælp af sognerådsformanden, Marinus Kristensen, som satte skub i byggemodningen.

Jeg tegnede igen og det var meget spændende. Vi valgte at huset skulle være 134 m^2. Det gik godt med at få byggetilladelse denne gang.

Vi aftalte, at jeg lavede murerarbejdet til fast pris, og min bror beregnede prisen. Vi brugte foråret på at få tilbud ind fra de øvrige håndværkere. Vi var også en tur i Sparekassen i Varde for at få byggelån, og der var nu ingen problemer, idet Niels og hans forældre var solide kunder i Sparekassen.

Min fodboldkammerat Kurt Søgaard havde et murerfirma og byggede også et hus til salg i Alslev. Der skulle være Åbent Hus i foråret. Han spurgte om Solvej ville udstille malerier i huset, og det vil hun virkelig gerne. Per Vilstrup, som var aftenskoleleder for L.O.F. kom til Åbent Hus, og han kontaktede efterfølgende Solvej med et tilbud om at undervise i oliemaling.

Han nævnte også timelønnen, som på det tidspunkt var 2-3 gange højere end en almindelig timeløn.

Det var svært at sige nej tak, og det gjorde Solvej heller ikke. Det var en kæmpe udfordring, idet hun jo var noget grøn og kun 18 år. Solvej begyndte herefter at læse mange kunstbøger. Hun var tillige senere på året på AVG. kursus i Herning for at lære at undervise.

1970 - 22 år. Maj måned

Jeg er helt oppe at køre. Det var så spændende at komme i gang med huset til salg. Vi var klar til at gå i gang, men byggemodningen trak

ud, og derfor kunne vi ikke få lov til at starte. Jeg så det som en kæmpe chance for at tjene så meget, at vi kunne komme videre med vores eget hus. I værste fald troede jeg ikke på, at jeg ville miste mere end min egen arbejdsløn, hvis ikke vi kunne få en fornuftig pris for huset. Det kunne ikke gå helt galt.

Niels og jeg afsatte huset lørdag d. 11. juli. Jeg havde en hel speciel følelse, var spændt, stolt og lidt nervøs.

Ugen efter støbte vi soklen. Fra mandag d. 20. juli havde jeg ferie 14 dage. Da skulle huset helst mures op. Vi gik virkelig til makronerne i de 2 uger. Jeg arbejdede 11 timer om dagen og Niels 7 timer, fordi han også skulle hjælpe hjemme på gården. Solvej hjalp tit med at blande mørtel fra morgenstunden, hvorefter hun skyndte sig hjem til Gert. Vi blev færdige til tiden, og så kunne tømrerne få spær på huset.

Arbejdet skred planmæssigt frem. Jeg havde fået lov til at holde fri ved min bror, når jeg havde brug for det.

Den 17. oktober lagde vi sidste hånd på værket. Kun 3 mdr. havde det taget at bygge huset. Vi var meget heldige med de øvrige håndværkere, som lavede et rigtig pænt stykke arbejde. Jeg var temmelig stolt af Solvej, som både var dygtig til at hjælpe med at fuge huset udvendigt, finpudse væggene indvendig, og fuge vægfliser i badeværelserne.

Det var en rigtig spændende tid. Hyggeligt at arbejde sammen med Solvej og Niels. Jeg havde arbejdet 412, Solvej 148 og Niels 140 timer på huset. Det var Niels som styrede regnskabet og betalingerne til de øvrige håndværkere. Samtidig med at vi byggede huset til salg, hjalp jeg også min bror lørdag eller søndag de fleste uger helt frem til jul. Og sjovt nok byggede mine forældre en tilbygning i samme periode, og der hjalp jeg også ind i mellem. Så tiden gik godt.

1970 - 22 år. Oktober måned

Huset er helt færdigt, så nu skal det helst sælges hurtigt. Vi kontaktede en ejendomsmægler som holdt Åbent Hus på Irisvej 24, i Alslev. Til vores store glæde blev huset ret hurtigt solgt. Køberne, Martina og Erling Kristensen, har her i 2013 boet 43 år i huset. Vi fik 148.000 kr. for huset og var rigtig godt tilfredse. For mig var det en stor lettelse. Det var svært at undgå nervøsitet for økonomien, hvis huset ikke var blevet hurtigt solgt.

Niels og jeg havde et rigtig godt samarbejde, og vi tjente pænt på

huset. Vi blev enige om at prøve igen. Købte næste byggegrund, Irisvej 3, og bestemte os for at bygge et hus efter samme tegning. Denne gang var byggelånet en formalitet, og vi planlagde at gå i gang til foråret. Der skulle søges byggetilladelse, og jeg vidste jo, at Solvej tegner meget bedre end mig. Derfor tegnede jeg kun skitserne, som Solvej så rentegnede.

Jeg arbejdede stadig for min bror, og Solvej var blevet så dygtig at hun ind imellem tog med ud og hjalp mig. Det hævede min akkordløn betydeligt, samtidig kunne vi tage hjem et par timer før. En dag var vi i Ribe, og da jeg som den eneste fra firmaet skulle arbejde der, tog vi også Gert med. Det var tydeligt, at han havde det sjovt med at lege på en byggeplads, men det havde han jo også prøvet før. Solvej var ved at fuge et badeværelsesgulv, og så kom min bror som blev noget forbavset, da han så Solvej. "Nå, har vi fået en murerlærling?", sagde han og tog af sted igen. Solvej blev ved med at hjælpe mig i perioder, når jeg var alene om en akkord.

Så kom tidspunktet hvor Solvej skulle i gang med at undervise og hun var meget spændt. Da hun ikke havde kørekort, kører jeg hende til Varde, og på turen sagde hun: "Hvad er det jeg har rodet mig ind i? Håber at der ikke kommer nogen". Men der var kursister nok, så hun kunne starte med at undervise i oliemaling, kun 19 år gammel. Solvej har nu undervist i over 40 år.

Vi ville jo også gerne være færdige med vores eget hus, selvom vi boede ganske udmærket. Jeg spurgte J.A.K. banken om byggelån. Havde denne gang alle relevante papirer med og fik et byggelån på 80.000 kr. Det havde stor betydning, at Niels og mit første husprojekt var gået så godt. Vores økonomi så ret god ud. Så planen var altså at gå i gang med et nyt hus til salg og samtidig bygge vores eget hus færdigt.

1971 - 22 år. Januar måned

Gert bliver 3 år, og i januar har vi nogle hyggelige aftener og weekender uden ret meget fritidsarbejde. Vi søgte om byggetilladelse til at lave pejsestuen 7 m^2 større. Det gav blandt andet den fordel, at jeg kunne mure pejsen inden vi gik i gang med at fjerne vores plastictag. I februar støbte jeg vores lille tilbygning, og påbegyndte de forberedende øvelser til at bygge selve huset.

Tømrerarbejdet fik jeg tømrermester Hans Petersen til at stå for. Vi aftalte at jeg skulle hjælpe til ved det meste, og på den måde spare arbejdsløn. Vi aftalte også, at jeg skulle lave murerarbejde for ham. Vi ville så bytter timer, og det kunne give en god besparelse. Det første jeg skulle hjælpe med var spær til tagkonstruktionen. Dem samlede vi i en weekend i marts. Når man ikke var vant til det, var det virkeligt hårdt at slå alle de søm i. Og Hans var en hård mand, så jeg blev holdt til ilden.

Det var nødvendigt at fjerne plastictaget før vi kunne komme til at mure indermure og skillevægge. Det kunne give en del vand i kælderen hvis vi var uheldige. Det var derfor vigtigt, at huset blev muret op i en fart. Det krævede mange sammenhængende fridage. Derfor var min plan, at vi skulle starte til påske. Både min far, bror og Allan ville gerne hjælpe det meste af påsken. Pejsevæggen var ret tidskrævende, derfor valgte jeg at mure den inden påske. Det kunne kun lade sig gøre fordi vi havde lavet den lille tilbygning udenfor kælderen, og derfor ikke ødelagde plastictaget.

Jeg måtte desværre stoppe med at arbejde for min bror og Allan, da de ikke havde så meget at lave på det tidspunkt. Det var meget vemodigt, da jeg havde været rigtig glad for at arbejde sammen med dem.

Jeg valgte så selv at starte som murermester. Vi havde jo huset til salg at gå i gang med. Min bror og jeg aftalte, at vi fortsat ville hjælpe hinanden i den udstrækning det var muligt.

Hus nr. 2 til salg startede vi på sidst i februar. Jeg husker tydeligt at jeg var noget nervøs for fremtiden, nu hvor jeg ikke havde noget fast arbejde. Jeg var heller ikke længere medlem af en fagforening, hvor man kunne få understøttelse, hvis der intet arbejde var at få.

1971 - 22 år. April måned

Vi havde jo 2 byggerier i gang. Huset til salg på Irisvej og vores eget på Merkurvej. Der var ca. 300 meter mellem husene. I starten når der skulle flyttes blandemaskine, trak jeg af sted med den, Solvej kørte med trillebøren og Gert kørte bag efter på den trehjulede cykel. Naboerne drillede med at alle hjul "piver" når vi kom trækkende forbi. De mente vist jeg skulle i gang med oliekanden.

Men for at tingene kunne gå hurtigere blev vores personbil, en lille Renault Gordini, omdannet til lastbil. Den fik monteret tagbegagebæ-

rer og desuden fik jeg smeden til at svejse et stykke rundjern bag på bilen. Det blev så bøjet som en krog, hvor jeg kunne sætte blandemaskinen på. Når det gik vildest til var der både stilladsbrædder og stilladsbukke på taget, 2 poser cement på fronthjælmen, og så lige blandemaskinen bag efter bilen. Vores tagbagagebærer klappede imidlertid sammen på grund af vægten. Det samme gjorde taget, så der var ikke så højt til loftet i bilen. Men vi kom da frem selvom den lignede et trafikuheld. Telefon havde vi ikke, så når jeg skulle bestille materialer til byggeriet var jeg henne i byens tlf. boks.

Det blev påske og min far, min bror, Allan og jeg gik i gang. På 5 dage var alt muret op. De næste 4 dage fik Hans og jeg spær og undertag på huset. Og så begyndte det først at regne. Hvor heldig kan man være?

Solvej sørgede for mad til alle mand, hvilket hun syntes var temmelig kedeligt. Hun ville hellere hjælpe med at bygge vores hus.

Spærrene er sat op, og der er både flag og rejsekranse. Alle naboer og mange i familien kom til vort rejsegilde. Det var stort for os.

10 dage efter at vi startede med at mure var vi 4 mand som hjalp hinanden med at få alle tagsten op på taget. Da huset lå så højt var det vigtigt at være mange, da vi rakte tagstenene fra mand til mand.

Husprojektet til salg gik også som det skulle. Ved fælles hjælp havde Solvej, Niels og jeg fået muret huset, og der var kommet spær på. Så det gik ganske planmæssigt.

Den 1.04.1971 fik jeg næringsbrev der gav ret til betegnelsen murermester. Det var underskrevet af politimesteren i Varde.

1971 - 23 år. Maj måned

Vi er midt i maj. Solvej og jeg fugede på livet løs på huset til salg. På min fødselsdag stod vi tidligere op for planen var at holde til middag, og så tage en halv dag til stranden. Vejret var ikke til strandtur, så jeg mente vi skulle arbejde videre. Det fik jeg ikke megen ros for. Så vi tog revanche en solskinsdag d. 4. juni. Da går turen til Blåvand med Gert i en såkaldt barnestol. I en meget beskidt og mishandlet Renault. Den lille familie nød det meget og havde en skøn dag.

Vi var færdige med Irisvej 3 d. 21. juni. Huset blev hurtigt solgt, så glæden var stor. Niels og jeg fik mod på mere i firmaet B M villaer, som vort fælles firma kom til at hedde. Desværre var byggegrundene steget til det dobbelte. Fra ca. 8.000 kr. til ca. 16.000 kr. Vi snakkede om at det ville blive svært at få så stor en prisstigning hjem, men bestemte os alligevel for at købe 2 koteletgrunde.

Vores eget byggeprojekt kørte også fint, men ikke så hurtigt fordi jeg arbejdede de timer af, jeg endnu skyldte Allan. Det meste af arbejdet hjemme foregik i fritiden, hvor jeg samtidig hjalp ved tømrerarbejdet. Jeg husker en søndag, hvor vi skulle montere vinduer. Solvej og Gert skulle til stranden sammen med hendes forældre og nogle søskende. Det var ulideligt varmt så jeg spurgte Hans, om ikke vi skulle holde til middag og tage til stranden. Han kiggede forbløffet på mig og sagde nej. "Vi skal da have vinduerne sat i." Sådan var Hans. Også kaldet Hans Døgnbrænder. Den mest arbejdsomme mand jeg har mødt.

Hans kunne også lave murerarbejde. Vi havde aftalt at bytte timer, så jeg skulle hjælpe ham med at skalmure et hus. Jeg blev noget forbavset, for jeg skulle virkelig rubbe neglene for at mure lige så meget som Hans.

1971 - 23 år. August måned

Solvej bliver 20 år, og på hendes fødselsdag arbejdede vi på hus nr. 3 til salg, Irisvej 25.

Niels og jeg havde aftalt at vi ville være forsigtige og kun bygge et hus af gangen. Derfor kunne der være perioder hvor der ikke var nok til mig at lave. Jeg besluttede også at tage andre mureropgaver ind og på sigt ansætte een eller flere murere. Kort efter fik jeg murerarbejdet på 2 huse i Sædding og 1 i Varde. Heldigt for mig havde min bror og Allan ikke så travlt, så de hjalp mig med de 3 huse.

Vi havde legepladsen som nærmeste nabo, og der var lige blevet opstillet en rutschebane som Gert (godt 3,5 år) gerne ville lege på. Han havde set de store drenge springe ned, og det skulle han også prøve, med det resultat at det ene ben brækker. Vi kom til Varde sygehus, hvor vi hjalp Gert over på en båre. Han græd meget, fordi det gjorde så ondt at blive flyttet. Vi kom ind til en læge, som med det samme gik i gang. Først skulle bukserne af, og for at undgå at flytte med Gert blev de klippet i stykker. Da det var klaret, var lægen jo nød til at røre ved benet. Så fik han et spark med det raske ben af Gert, mens han råbte "Dumme mand, dumme mand". Dette gentog sig flere gange, imens vi prøvede at berolige Gert. Det lykkedes jo på et tidspunkt, og han fik gips på og blev indlagt. Vi blev på sygehuset, så længe vi måtte, og da vi skulle af sted, fik vi at vide, at vi ikke måtte komme igen førend næste dags eftermiddag til besøgstid. Da vi kom næste dag ville Gert ikke kendes ved os. Han var så skuffet over, at vi havde overladt ham til nogle fremmede mennesker. Der gik mindst et kvarter inden vi kunne komme ind på livet af ham. Samme mønster gentog sig næste dag. Vi vidste ikke hvad vi skulle gøre og var helt frustrerede. Man var jo mere autoritetstro dengang, så vi troede ikke det kunne være anderledes.

Min mor var indlagt på samme tid. Hun havde fået fjernet det ene bryst på grund af kræft, men var oppegående og skulle snart udskrives efter operationen. Hun var virkelig forarget over at vi ikke måtte besøge Gert noget mere. "Så gør jeg det" sagde hun. Og min kære mor besøgte Gert flere gange hver dag, selvom hun fik at vide, at det måtte hun ikke. "Så må I holde mig" sagde hun til oversygeplejersken og gik ind til Gert. Vi var meget forbavsede over, at hun turde gøre det, men meget glade for at hun tog sagen i egen hånd.

1971 - 23 år. November måned

Vi får hus nr. 3 solgt inden det er færdigt og starter på hus nr. 4 d. 3. november. Ud over de nævnte huse fik jeg murerarbejdet på 2 huse af tømrermester Arne Vendler, som lavede tømrerarbejdet på vores huse. Det begyndte at knibe med overblikket, men jeg kunne da regne ud, at jeg skulle til at ansætte nogle murere.

Vores eget hus blev færdigt midt i november, og det var fantastisk at flytte fra kælderen og op ovenpå. Det var efter den tid et rigtig flot og dejligt hus. Vi var heldige at få nogle gode lån i huset og samtidig kunne vi låne 50.000 kr. mere end vi havde brug for. Grunden til det var, at Solvej og jeg + vore hjælpere havde lagt over 3.000 timer i byggeriet.

Vi var nu ejere af et hus på 144 m^2 med 137 m^2 kælder. Havde en meget fornuftig husleje. Vi fik helt nye møbler, skiftede bilen og havde en god skilling i banken.

En gammel firmabil og telefon blev det også til. I december sad vi flere aftener med ild i pejsen, og kneb os selv i armen. Hvor var det fantastisk at vi kunne sidde her og nyde vores fælles værk. Men vi trængte virkeligt også til at puste ud. Juleaften var vi hos mine forældre, en hyggelig aften, men min mor var meget træt og havde det ikke så godt.

Fra kælderen er der direkte udgang til haven.

1972 - 23 år. Marts måned

Min mor bliver mere og mere syg. Familien var ved at være klar over, at det kun gik en vej. Vi var desværre i en tid, hvor man ikke rigtig kunne snakke om døden. Alle lod som om hun snart ville blive rask. At hun snart skulle hjem i haven og se blomsterne springe ud.

Jeg tror, at hun var klar over, hvad vej det gik, men for at skåne os spillede hun også komedie og lod som om alt var fint. Selv den sidste aften vi var sammen med hende og vi kunne se der ikke var langt igen, blev vi ved med at spille komedie. Det har jeg været frygtelig ked af. For der var mange ting jeg gerne ville have sagt min mor tak for.

Mor døde d. 30. marts 1972 og blev kun 51 år. Det var jo alt for tidligt. Vi var alle meget kede af det. For min far og min lillesøster Maj-Britt, der kun var 12 år, var det et forfærdeligt hårdt slag. Os søskende prøvede at hjælpe så godt vi kunne. Solvejs og mit forhold til min far og søster blev efterfølgende meget tættere.

Nu da vi var færdige med vores eget hus, havde vi fået meget mere fritid. Jeg begyndte at spille fodbold igen, trænede 2 gange om ugen og spillede kamp i weekenden. Jeg var virkelig glad for det hyggelige samvær med fodboldkammeraterne. Da muligheden for damefodbold opstod meldte Solvej sig med det samme, og havde det lige så sjovt. Omkring fodbold var der mange dejlige år, hvor der flere gange blev holdt nogle "våde" fodboldfester i vores "gildesal" i kælderen.

Arbejdsmæssigt var der fuld kul på. Der var så meget at lave, at jeg i løbet af foråret måtte ansætte 4 mand for at følge med, og det ændrede jo mit job en del. Jeg skulle først og fremmest planlægge og sørge for materialer til de forskellige byggepladser samt give tilbud på nye opgaver. For at få så meget tid på byggepladserne som muligt, lavede jeg mange af disse opgaver efter normal arbejdstid.

1972 - 24 år. December måned

Vi har haft et år med meget at lave. Solvej tog sig af alt derhjemme og passede også firma telefonen, så jeg kunne koncentrere mig om murerfirmaet. Maleriet og undervisning fyldte også mere og mere. Hun fugede derfor sit sidste badeværelse 9. september 1972. Det var hun faktisk dygtigere til end vores flisemurer, så jeg drillede ham med at Solvej ikke længere havde tid til at gøre hans arbejde færdigt. Det synes han ikke var sjovt. Teknikken som Solvej brugte

overtog han dog efterfølgende, og så var det som det skulle være. Det gik også godt i B M villaer. Vi solgte 4 huse det år, så det kunne ikke være meget bedre. Det var imidlertid blevet svært at få byggegrunde. Vi stod blandt andet i kø en hel nat ved det gamle Rådhus på Varde Torv, for at sikre os en grund i Alslev. Vi havde det rigtig muntert og fik et par kaffepunch i løbet af natten sammen med de øvrige grundkøbere.

1973 - 25 år. December måned

I år er det gået endnu bedre i B M villaer. Vi solgte 5 huse og købte næsten de grunde vi kunne få fat i. Man må sige at tiderne var med os. Når vi havde startet på et hus til salg, var der ganske enkelt en periode hvor vi var bange for at sælge huset for tidligt. Priserne steg simpelthen i byggeperioden.

Man skulle være om sig, så Niels og jeg og vore koner, Bitten og Solvej, kørte til Oksbøl for at se på en byggegrund, dagen før man ville starte grundsalget. På vejen tilbage skulle vi hente nogle papirer på Oksbøl Kommunekontor. Der holdt mange biler og vi spurgte hvad der skete og fik at vide, det var grundkøbere der holdt i kø. Så skyndte vi os ind i køen og vore koner kørte hjem efter mad og ekstra tøj, så vi kunne klare at sidde i bilen hele natten. Da der var sådan en efterspørgsel blev vi enige om, at vi hellere måtte købe en hver, som var max., i stedet for den ene vi kom efter.

På dette tidspunkt havde vi 7 ubebyggede grunde beliggende i Alslev, Varde, Janderup, Oksbøl, Sædding og Kvaglund.

Mit murerfirma havde også mange opgaver for andre, så det kunne ikke gå bedre. Jeg lavede stadigt meget kontorarbejde efter normal arbejdstid, selvom det økonomisk set var unødvendigt. Men jeg syntes det var spændende, og jeg kunne slet ikke lade være.

Solvej var blevet 22 år og trives rigtig godt som underviser i aftenskolen. Hun havde på det tidspunkt 3 hold. Ud over at tage sig af alle praktiske gøremål i hjemmet, fik Solvej stadig tid til at male, passe vores firmatelefon samt rentegne de skitser jeg lavede på de forskellige huse. Gert var på dette tidspunkt blevet 5 år. Han var så heldig at vores 2 nærmeste naboer havde drenge på hans alder. Han legede meget med Kenn Dyrvig og Henrik Mortensen og kom senere til at gå i klasse med dem.

Afslutning på min fortælling 1973 - 25 år.

Jeg har valgt at stoppe her hvor jeg er 25 år. Jeg kan med glæde fortælle, at i 1976 blev vores lille familie forøget med en dejlig pige. Lene blev vores lille kæledække og blev vist lidt forkælet, ikke mindst af Gert.

Jeg vil gerne takke mange gange for, at jeg er blevet opfordret til at skrive i VESTJYDSKE FORTÆLLERE. Det har bare været en utrolig spændende rejse for mig, det at gå tilbage i tiden. Simpelthen fordi jeg oplever at være på det sted og i den tid, jeg skriver om.

Man kommer til at tænke så mange tanker. Der er sket ting jeg gerne ville gøre om. Der er også sket ting jeg ikke har haft lyst at fortælle om. Der er sikkert også ting jeg har pyntet på, mere eller mindre bevidst. Men jeg kan virkelig ikke forstå, at jeg har oplevet så meget fra jeg var 18 til jeg blev 25 år.

Da jeg startede var planen, at jeg ville skrive om mit arbejdsliv, med B M Villaer, murerarbejde på andre huse, og senere Bammeskov Huse A/S hvor der blev bygget godt 200 huse. I alt har vi bygget på over 300 adresser. Men følelsesmæssigt er perioden mellem 18 år og 25 år langt den stærkeste for mig, derfor valgte jeg at skrive om den. Set i bakspejlet kommer der mange tanker omkring hvor let en økonomisk krise, som den vi fik fra 1979 til 1982 med en rente på 20%, kunne have ændret vores historie.

De mange datoer omkring hvad vi lavede hvornår, er fra en gammel skurbog, hvor jeg førte samtlige arbejdstimer, datoer og arbejdssted. Også dem i fritiden. Både for min far, min bror, Allan, Solvej og mig.

Jeg blev 65 år i maj 2013. I 2009 afviklede jeg Bammeskov Huse A/S for at få tid til at nyde den 3. alder. Det har jeg ikke et sekund fortrudt, og meget af min tid går med tennis, cykelture og golf. Og så er der også kommet 3 små børnebørn vi ofte har glæden af at passe.

Det fremgår jo ret tydeligt det er mig der skriver, og derfor er det mest min historie og mit liv der er beskrevet.

Og da jeg har været god til at fremhæve mig selv, vil jeg gerne her til sidst indrømme, at det er Solvejs fortjeneste at min historie er endt så lykkelig som den er.

Eli Bammeskov

Overhuset fra venstre: Peter, Kristen Johs, Christian og Jens.

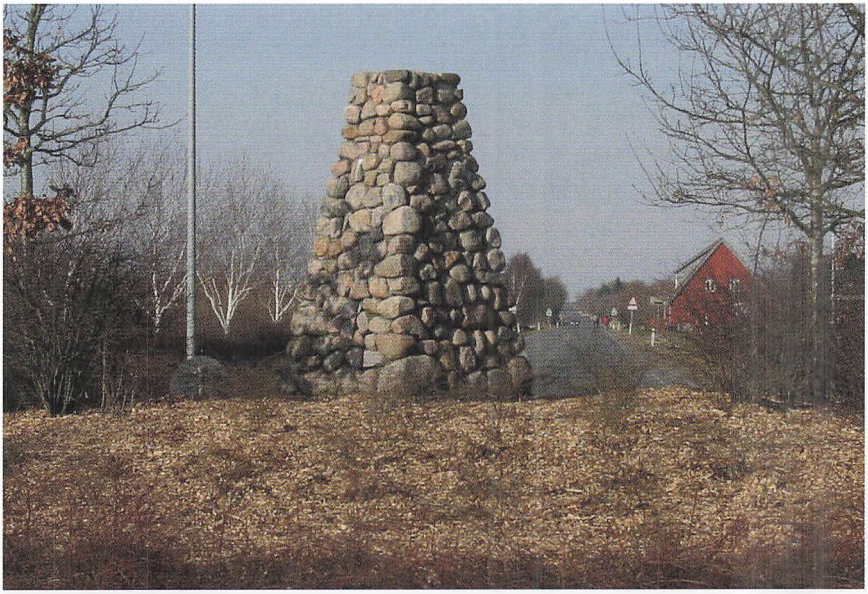

Her et billede af Vardes varde fra 2004. Foto: Varde Lokalhistoriske Arkiv.

Politik kan også være andet end politik!

Af Kristen Johs. Christensen, Varde

Kommunalpolitik handler om din kommune – om velfærd i hverdagen. Det handler om klima og miljø i kommunen, om trafikforhold og om vækst og omstilling til en globaliseret Verden. Som kommunalpolitiker træffer du vigtige beslutninger om det samfund, vi lever i. Det kræver tid at være kommunalpolitiker og vel også mere tid end mange andre fritidsbeskæftigelser. Jeg var formand for Teknisk Udvalg i Varde Kommune i 16 år. Der var møder såvel i dagsom aftentimerne, der var forberedelse til kommende møder og også møder ud af huset. Det var en dejlig tid, men det er ikke det, jeg vil fortælle om. Nej. Jeg vil fortælle om: Politik kan også være meget andet.

Der var engang – sådan begynder en god historie. – Nu skal dette ikke være en historiebog, men lidt fortællinger fra det virkelige liv. Men der var engang, der altid blev spillet kort efter byrådsmøderne i Varde kommune. (Sådan er det vist ikke mere). Uanset om der havde været ført heftige diskussioner i byrådssalen, kunne man efterfølgende altid finde sammen til et spil kort. Der er intet som et spil whist til at samle folk. Snakken går livligt, og politiske drillerier fyger gennem luften. Valget 1997 gav det resultat, at Teknisk udvalg bl.a. kom til at bestå af sportshandler Jens Madsen, kriminalassistent Peter Schmidt, mejerichef Christian Møller og mig. Vi 4 mødes stadigvæk mange år efter vores virke i byrådet, og vores lille klub kalder vi selvfølgelig OVERHUSET. Overhuset har naturligvis sin egen protokol, hvor vigtige ord og handlinger skrives ned efter hvert møde. Protokollen læses efterfølgende op på næste møde til stor fornøjelse for os alle. Og der bliver ikke "fejet noget ind under gulvtæppet".

I alle de år jeg har været medlem af Varde Byråd, har jeg skrevet små vers og rim, som omhandler de ting, vi havde på byrådets bord. Det første rim er dog fra en kortspilaften i OVERHUSET den 31. oktober 2012, det er indført i protokollen som referat fra mødet.

En middag for fire eller fem
klarer vore koner, ret så nem.
Vi samles helst hvert kvartal
til tider, det dog volder lidt kval.
For nogen har familie – fødselsdage
ved vort nærvær vi gerne vil behage.
Alt skal gerne passes, ganske klar,
vi vil være hjælpsom og å` så rar,
og nogen skal på rejse, sikket liv,
nogen går hjemme, er spekulativ
for vi har ingen substitut, så vent,
og vi venter, til vi er her, 100 %.
Samlet vi drøfter gammelt og nyt,
er der noget kommunalt, der er ganske yt.
Af skandaler er der kun få og små,
så nyheds interessen er så som så.

Jens siger gerne: "Jeg søger lykken",
og fremdrager: "på bordet med et stik".
Vi andre misunder hans røntgenblik.
Peder lægger ikke skjul på sit instinkt,
der er skjulte kræfter, har han ofte tænkt.
Christian Møller er dreven ud i kortenspil
og er kender af de oste, vi nyder, når vi går hjem.
Jeg sidder og glædes ved venskabsbord
og nyder hvert gemytligt venskabsord.
Tre partier enes godt om stort og småt.
Hvor kunne vi passe kommunen godt.
Vi har overblik og stor erfaring på de dele,
så bare giv os tøjlerne til det hele.
Dog et problem der stadig rester.
Hvem af os skal være borgmester.

Tiøren faldt!

Afskrift fra Ugeavisens omtale af mit vers: På byrådsmødet den 5. april 1988 var der forskellige men positive kommentarer og anbefalinger af en anlægsbevilling på kr. 151.000 vedr. naturpleje af engarealerne mellem Varde å og Engdraget. I dagens anledning - Borgmester Chr. Nielsens 25 års byrådsjubilæum - blev indlægget fra Kristen J. Christensen (V) et poetisk indslag i debatten, som indbragte Kristen Johs. Christensen en tiøre fra Helge Bechsgaard (S). Det poetiske indslag lyder således:

I dagens anledning

Varde Enge
Disse rare penge
de er skræddersyet til vore enge,
og alle vil tale for, - fordi:
Det er der mange stemmer i!
Thi, mange fugletunger
fra store og så fugleunger
vil kvidre højt i sky
til glæde for alle i vor by,
og frøerne de gi`r et kvak,
Det er deres tak!
Græsset gror så det bliver grønt,
og alt det er meget kønt,
ved vinter visner det igen,
ved vår så bliver det grønt igen
og det vil ske igen og igen
ja, det er dejligt – simpelthen.

Stenrig "varde"

Varde har januar 1993 fået en sten-rig rundkørsel. Jyske Vestkysten skrev bl. a. "Den meget omdiskuterede "varde", som kommunen har bygget midt i den nye rundkørsel på Ringkøbingvej i Vardes nordlige bydel er færdig. En masse sten opbygget som en pyramide – uden den spidse top. En pyramidestub! Tilbage står anlæggelsen af omgivelserne og beplantning, som skal omkranse Vardes "varde" ".

Versene til "Knagsted" er svar på Gerald Langgaards og Tyge Clausens indlæg i avisen mod "varden" på Ringkøbingvej.

De havde jo valgt humoren som deres "våben", når de satte spørgsmålstegn ved byrådets beslutninger. Så svaret, hvis der skulle svares, måtte være med deres våben.

Kære Knagsted!

Knagsted, din kære asen,
du har set stilladsen,
ja, af hjertet vi bygger op,
selvom alt ikke går op – op,
af "jævne" sten vi rejser en varde,
vi ved, et vovestykke her i Varde.

Knagsted, de svære fremmedord,
du har læst forkert, jeg tror,
en varde af sten og tømmer, svær og sej
er for en ven at vise vej
og rage op blandt alt det jævne,
her, – for noget godt at nævne.

Knagsted, du må tro det ret så vel,
der er ingen fjender ved vort skel.
Men godt naboskab i lige konkurrence,
ofte i venskabs gode kadence.
Nogen, - jeg siger, ikke en lyd,
sælger sko til dem fra syd.

Knagsted siddende på en varde,
ser efter fjender her i Varde,
men du vil spejde helt forgæves,
for du forgudes, i mellem at der bæves,
fordi du ofte trækker nedad, kære ven
med din kradse, spidse pen.

Kradserier fra et møde
med Handelsstandsforeningen om dueplagen i Varde. Januar 1987.

Duer på tage
med hver sin mage
de sidder
og skider
og højlydt kurrer
hvem mon turde
dem at bekæmpe
og dermed forulempe.

Taget hos Fenger
duer betrænger
dog – hvor er det dejligt
og herlig belejligt
vi her i Varde os "der har det".
Har duer som de store,
der herligt kurrer.

På Torvets tage
os at behage
det er ej blot byer med paladser,
der har tage hvor duerne nasser.
Nej, her hos os hvor vi også bevarer
lad os duerne bekæmpe og bevare.

Tanker jeg sad og gjorde mig
under et møde om genetablering af Varde ås slyngninger: 1. juli 1997.

Varde Å
og Varde enge
er god for drenge
der elsker at gå
og fiske med snøre
og det vil de gøre
så længe der i åen er vand,
og dreng bliver mand,
derfor kære ven pas på
vor allesammens Varde Å

Byrådet klappede

Afskrift fra Jyske Vestkysten: Det hører til sjældenheder, at byrådsmedlemmerne klapper af hinanden i byrådssalen, men det skete den 12. juni 2001. Det var Kristen Johs. Christensen (V), der fik klapsalverne for et indlæg, hvor han anbefalede den årlige underskudsgaranti på 100.000 kr. til Sommerspillet. Anbefalingen, der roste 7-kanten i høje toner, var på vers, og det var den præstation, kollegerne kvitterede for med et varmt bifald. Jo, det er tilladt at klappe i byrådssalen, bemærkede borgmester Kaj Nielsen (V), da bifaldsytringerne havde lagt sig. Også Jørn Lund Nielsen (S) anbefalede underskudsgarantien, om end på mere normal måde. 7-kanten har med det årlige sommerspil været med til at placere Varde Kommune på det kulturelle landkort. Det er absolut rosværdigt, sagde Jørn Lund Nielsen, der samtidigt konstaterede, at det er rimelig risikofrit at stille garantien til sommerspillet. Forhåbentlig ville byrådet være lige så large og gavmild, hvis der var andre foreninger, der søgte om garanti i forbindelse med et større arrangement.

Her er versene:

Til sommerspil i Varde.
Ja, det er Varde, der har det.
Fulde huse hvert evige år,
utroligt hvad Syvkanten formår.

Vor Arnbjerg gir rammen og særlig karakter,
hvor Wallenstein kasted skanser, og Wedel-Heinen planted træer.
Ja, Arnbjerg kan rumme de største ting,
historiens vingesus, tager de mærkværdigste sving.

I år vil muser, der synger og danser
glæde os, og pirre vore sanser.
Og Zeus vi vil se i al sin vælde,
i mere end trevl, med skam at melde.

Vi vil høre om livet på fjerne planeter,
dog ej et liv for os, thi det er kun for asketer,

vi vil rives med af de dejligste toner,
her under Arnbjergs grønne kroner.

I pausen vi nyder en dram og tager en klemme,
med nabo og genbo, fællesskab er god at fornemme.
Og klokken ca. to og tyve fem og fyrre,
nu allikernes sengetid, sommerspillet forstyrrer.

Store ting siges bedst, med ord der er små,
så derfor kun en tak, Syvkanten kan få,
vi beundrer alle jer, der er med deri,
og vi glæder os til sommerspillet – med garanti!

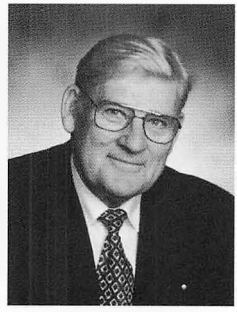

Kristen Johs. Christensen

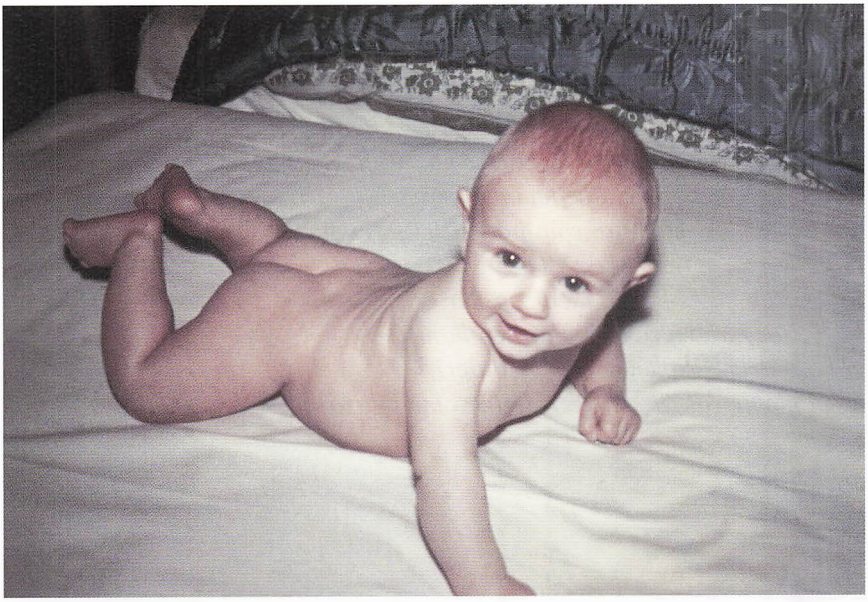

Mig som helt lille, nøgenfoto... spændende!

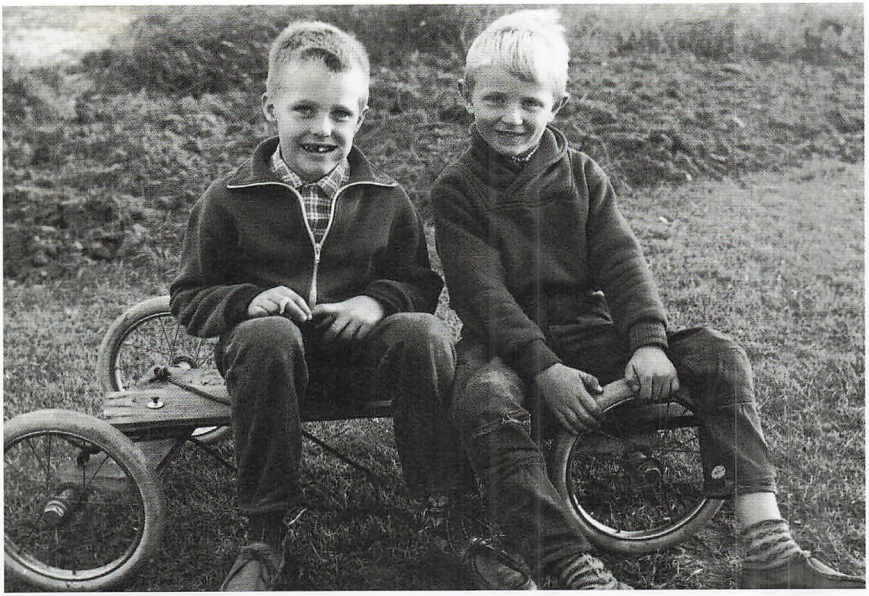

Svend Lykke og mig med en nybygget sæbekassebil.

Torben - du har bestemt ikke kedet dig

Af Torben Lehmann, Varde

Det er lidt mærkeligt at sidde og skulle skrive sine memories – det er jo kun noget "gamle" mennesker gør, ikke sådan en ung mand som mig, er jo kun 53 år. Men må jo nok indrømme, når så tankerne begynder at gå tilbage, så er man slet ikke så ung, som man troede og hold da op, hvor har man oplevet noget, men lad os starte ved begyndelsen....

En lun sommerdag den 2. august 1959, på fødeklinikken i Thorsted ved Horsens, kom en nydelig ung mand til verden. Dog var begyndelsen ikke helt uden sværdslag, da ynglingen åbenbart var udstyret med lidt fremstående ører, og endskøn den nærmeste familie syntes han var verdens ottende vidunder, så ytrede en af moderens veninder kækt "så kan du godt slå ørene ind kammerat – du er landet"...det var så sidste gang de 2 veninder snakkede sammen.

Jeg er nok Danmarks mest fotograferede barn, da både min mor og moster arbejdede som fotografer. Så hver gang Horsens Folkeblad eller andre, manglede et billede af en lille nuser dreng der f. eks malede påskeæg, ja, så var jeg modellen, og sådan var det i rigtig mange år. De første 5 år af en ubekymret barndom foregik i Horsens i hjørnehuset på Mølletoften, men da min far så skiftede job fra at være i færdselspolitiets rejsehold til Statens Bilinspektion, som det hed dengang, så skulle der jo findes nye græsgange, og pludselig en dag skulle mor og jeg på besøg i en lille vestjysk by, der hed Varde. Min far boede til leje på Lundvej i en lille taglejlighed. Den eneste form for luksus var en dypkoger, så han kunne lave en kop kaffe eller noget suppe. Den ældre dame der havde ejendommen ville ikke have, at lejerne havde piger på værelset, så selvom mine forældre var gift

og havde mig, så var der ingen kære mor. Så når vi besøgte far i Varde, så havde han slået telt op på campingpladsen på Enghavevej, jo, fint var det. Efter endt prøvetid blev familien enige om, at Varde var stedet vi skulle bo, så der blev sat gang i et byggeprojekt på Blomstervangen 7, som blev basen for den unge Torben, mange år frem. Det var også i huset på Blomstervangen at min højtelskede og dødirriterende lillesøster Tina kom til verden. Husker så tydelig da jordemoderen kom og skulle få det lille kræ til verden, det var med kaffe og cigar... masser af kaffe og meget cigar.

Man var efterhånden blevet 7 år og skoletiden stod for døren. Jeg må nok indrømme at skolen og jeg ikke rigtig gik i spænd. Jeg ville egentligt gerne, men jeg var nok ikke moden nok. Tror alle mine lærer på Lykkesgårdsskolen vil skrive under på, at jeg havde en utrolig charmerende måde, at drive dem til vanvid på. Jeg var aldrig ond eller slem, bare træls. Men det var i 1. klasse, at jeg mødte mange af de mennesker der senere kom til at præge mig. Bl.a. Svend Lykke, som blev legekammeraten man altid kunne finde på noget sjovt sammen med. Der var altid en hule der skulle bygges, eller en bæk der skulle rodes i – masser af sjov og ballade. Det var også i første klasse jeg mødte Ole

Kingsroad...Ole Holm (liggende) mig, Jan Laursen, Carsten Højberg

Holm, som jeg senere skulle starte mit første orkester sammen med. 14 år gammel og konfirmationen stod for døren. Allerede da vidste jeg, at musikken skulle være min fremtid. Jeg snakkede med mine forældre om ikke de kunne se mig som en håbefuld trommeslager, og det havde de ingen problemer med. Altså lige indtil min far fandt ud af hvad et trommesæt kostede, så blev jeg pludselig guitarist, og det var sikkert en god beslutning. Mit største ønske til konfirmationen var en el-guitar, og jubii – min gamle mormor havde lyttet, og jeg fik en brugt guitar, der bare kunne det hele. Jeg må indrømme,at jeg vist ikke nåede desserten, inden jeg skulle om til gutterne og vise instrumentet frem.

Når man var 14 år og konfirmeret, måtte man så småt begynde, at komme i den kommunale ungdomsklub om aftenen. I Varde syd lå der en fed klub for enden af Jægumsvej. Et lille landsted, der var blevet lavet om til klub med musikrum og knallertværksted. Super sted for en flok langhårede drenge, der ville være rockstjerner. Ole Holm og jeg mødte der 2 andre drenge, som gik et par klasser over os i skolen. De havde samme ideer om musik, og hurtigt blev Jan Laursen, Carsten Højberg, Ole Holm og jeg til bandet Midnight Special. Vi var nærmest uadskillelige – var sammen hver dag i de næste par år. Vi startede med at være 3 guitarister og en bassist, og øvede massivt i familien Holm's kælder, men indså hurtigt, at skulle det blive til noget, måtte der lidt trommer til. Så Ole gik fra guitarist til tøndernes konge. OK, måske lidt overdrevet, men han blev trommeslager, og kælderen blev byttet ud med ungdomsklubben i Isbjergparken, hvor Elmer altid støttede os unge, der gad at knokle lidt. Til gengæld for lån af øvelokalet, spillede vi med jævne mellemrum til festerne i klubben. Det var der man fandt ud af, at pigerne godt kunne blinke lidt til ham med guitaren – min vej fremad var fundet! Navnet var nu skiftet til Kingsroad Partyband. Jo, vi ville underholde, men vi var ikke det eneste band i Varde – faktisk var der ret mange bands. Det var en fantastisk tid med masser af klubkoncerter. Vi mødte også et andet Vardeband, der dengang hed Non Hubbub. Senere kom de til at hedde Crash. Dengang var der en masse spillejobs til små orkestre. Hvis altså man ville stille gratis op til amatørkonkurrencer, og det ville vi – og vi vandt dem på stribe.

I 1976 arrangerer Chris Graversen og Alex Frederiksen i Varde Gardens navn, den første rockkoncert på Friluftsscenen. Det var

med en af 70'ernes største popnavne det hollandske band Bonnie St. Claire and United Glory, og for ligesom at få lidt mere musik på scenen lavede man selvfølgelig også en amatørkonkurrence, og det var nok Kingsroads største triumf, da vi vandt den konkurrence – især over ærkerivalerne fra Crash. Men allerede året efter, var Kingsroad opløst og jeg spillede guitar i Crash og rendte der sammen med 3 personer som jeg nok aldrig "slipper" helt af med... heldigvis, Per Vindum, Bjarne Søgaard og Erik Søgaard. Crash blev her hvor mine musikalske barnesko blev trådt godt til. Vi knoklede med musikken, og havde en masse fantastiske timer sammen. Med en stor goodwill fra Sct. Jacobi skole, havde vi fået lov at øve i skolens musiklokale. Man gik så langt, at give en flok drenge en nøgle til skolen, så i weekenderne boede vi nærmest på den skole. Øvning startede fredag kl. 15, og vi forlod skolen igen søndag aften ved spisetid. Kulminationen for Crash, var selvfølgelig alle koncerterne rundt i landet, og især Open Air. En dag tog vi beslutningen om, at nu skulle vi have lavet en single plade. Håber der er nogle voksne, der vil forklare de unge, hvad en single plade er. Vi tog i PUK-studiet i Randers, og indspillede singlen Gummisko og New World. Vi lancerede pladen med en koncert på plænen foran Per Andersens radioforretning på Ndr. Boulevard – masser af mennesker og masser af autografer.

Månemænd: bagerst Erik Søgaard, Jan Gregersen, mig og forrest Bjarne Søgaard og Peter Iversen.

Open Air

Forsommeren 1978 sad vi og kedede os. Vi havde ikke så mange spillejobs og slet ingen penge. Det lugtede lidt af en kedelig sommer. Så kom ideen "lav da selv en koncert", og det var den første kim der blev sået til det, der i dag hedder Open Air Varde. Vi gik ihærdigt til værks. Vi lavede en koncertforening bestående af Chris Graversen og orkestret Crash, så selvfølgelig kom foreningen til at hedde Chris-crash. Vi fik fat i kulturudvalget i Varde Kommune, som tildelte os en underskudsgaranti på hele kr. 600,-. Vi fik lokket et lokalt trykkeri til at sponsorere lidt plakater, og så skulle der bare nogle bands til, så havde vi en koncert. Nå ja – måske skulle vi også have fat i noget grej, men alle bands stillede med det udstyr de nu havde, så satte vi det sammen og det var det. Det eneste vi ikke havde styr på var vejret. Scenen i Arnbjerg var ikke overdækket, og den dag koncerten skulle løbe af stablen, regnede det i Varde. Øv alt det arbejde, men kl. 19, hvor vi skulle starte, var himlen lys blå og vi pakkede plastikposerne af udstyret.. og så kom der musik – Open Air var startet.

Open Air blev jo hurtigt en ret stor koncert. Konceptet voksede fra at være torsdag aften de første par år, så blev det lørdag eftermiddag, og derefter voksede den til det den er i dag – en torsdagskoncert, en børnekoncert og 2 dages rockmusik. En fest der startede med en balance på kr. 600,- i 1978 og så i 2013 med et musikbudget på 2,2 mil. og en omsætning i millionklassen. I dag er det ikke et enkelt orkester der arrangerer festivalen som dengang, men en pokkers dygtig bestyrelse, og dem har der været mange af igennem Open Air's historie. Musikken er heller ikke så meget baseret på amatørerne mere. Vi er gået et trin op. Der er stadig amatører med, men ikke i så høj grad som tidligere. Og vi er stadig 2-3 mand i bestyrelsen, som har været med alle år. Det kan man så diskutere, om det er godt eller skidt. Open Air Varde er en lidt anderledes musikforening end så mange andre. Vi er ikke så glade for at bruge penge, vi ikke er sikre på, at kunne tjene ind igen. Derfor har vi altid haft ry for, at have en sund økonomi, og i mange år var det Open Air man søgte tilskud hos, hvis en skole eller andet manglede noget musikudstyr. Eller som da Open Air var med til at opstarte Smedeværkstedet – der havde vi både penge og manpower til, at hjælpe med at få lavet et fungerende spillested i Varde. Men desværre lavede SKAT om på reglerne, så i dag må vi

Chriscrash, Per Vindum, Bjarne Søgaard, Chris Graversen, Torben Sørensen, Erik Søgaard og Torben Lehmann.

Open Air fra starten 1977, året før det kom til at hedde Open Air, og vi selv arrangerede koncerten.

kun støtte godgørende og almennyttige formål, så tiden med at lege julemand i Varde er desværre slut. Det var en af de største fornøjelser dengang, netop at kunne støtte det rytmiske musikliv i Varde, og f.eks. arrangere amatørkoncerter i Smedeværkstedet og hjælpe med øve lokaler. Open Air har gennem tiderne haft besøg af næsten alle de største danske musiknavne, lige fra Kim Larsen, DAD, TV2, Thomas Helmig, Shubidua, Aqua, Sanne Salomonsen, Saybia, Kashmir, Tim Christensen, Dizzy Miss Lizzy, The Storm, Zididada m.m. og ideen er, at blive ved med at finde gode og underholdende orkestre, der vil besøge Varde. I år kan Open Air fejre sin 35 års fødselsdag, hvilket herhjemme vist kun overgås af Roskilde festivalen.

Open Air Varde er også en verden fyldt med masser af skønne episoder – bl.a. historien om campingvognen. Det var i de unge år, og på scenen spillede der stadig kun glade amatører. Hyren var ofte kun lidt mad og drikke, selv om det med fri bar ofte kunne indebære, at bandet faktisk fik en anseelig hyre. Vi havde dette år besøg af et band fra Esbjerg, som havde spurgt om ikke de måtte overnatte i "førerbunkeren", som var en campingvogn vi havde lånt ude i Tinghøj. Så efter koncerten overnattede orkestret i vognen og næste morgen var den klar til aflevering i Tinghøj. Jeg fragtede den ud til den flinke mand med tak for lån. 2 timer senere ringede han, og spurgte hvad hans vogn var blevet brugt til,og om vi ikke lige gad kikke ud, og ja! Så lærte vi lige, at kikke i skufferne fremover. De var alle fyldte med opkast, så en af musikerne må have haft det lidt skidt. Eller det år, hvor vi første gang havde professionelle musikere på Open Air, og en dansk bluesguitarist kommer kørende ind på pladsen, ruller vinduet ned og spørger om ikke vi har en pose elefantøl. Desværre måtte vi skuffe ham og sige, vi kun har fadøl. Han svar var: "Hør, er I ude på at drukne mig".

Udviklingen i Open Air har været gigantisk, og utrolig spændende at være en del af. Som formand er man en art kransekagefigur, men der skal aldrig herske tvivl om, at det er en fælles bestyrelse, der kører Open Air, og kun ved at løfte i fælles flok og ved at have fokus rettet mod samme mål, kan vi blive ved med, at lave vores koncert. Men det er jo ikke kun vore egne krav der bliver højere og højere. Det publikum, der for 20 år siden "bare var glade" for, at der overhovedet var lidt musik i Varde, stiller nu store krav til os som arrangører, og

måske glemmer de sommetider, at det altså stadig er en flok glade amatører, der hvert år bruger minimum 1 uge af deres hårdt opsparede sommerferie på, at lave en forrygende weekend til gæsterne. Men selvfølgelig skal gæster også forvente, at vi giver dem en oplevelse. Vi ville jo også blive skuffede, hvis ikke der var reaktioner.

Nå tilbage til mig selv..... Ny skole inde midt i byen, og den gamle sikre klasse skulle nu fordeles blandt de tre realklasser og tre 10'ende klasser. På en eller anden måde var det lykkedes mig at komme i realen – hvordan ved jeg ikke. Måske medlidenhed fra skolens side – mine nye klassekammerater var fra Janderup, Billum og Hannevang, men det blev en super god klasse med sjovt sammenhold og søde piger. Efter tre år på realskolen, havde jeg en ide om at Handelsskolen nok lige var mig, men inden det havde jeg været en uge i praktik, som dekoratør hos EHP Dekoration på Hjertingvej. Jeg var meget glad for praktikpladsen, så jeg fortsatte der, som et eftermiddags job der hurtigt tog om sig. Det gik kraftigt ud over min tid på Varde Handelsskole med det resultat at en dag (hvor jeg faktisk var i skole), kom rektor ind og ville, som han sagde det "lige se hvordan jeg så ud – for jeg var der jo ikke så tit". Og den forstod jeg jo godt, så dagen efter blev jeg udmeldt fra Handelsskolen. En beslutning der nok ikke helt faldt i god jord hos mine forældre, men heldigvis var der arbejde nok som dekoratør-alt-mulig-mand. Efter en snak med mine forældre blev "de" enige om, at nu var det på tide med en "ordentlig uddannelse". En uddannelse man kunne leve af senere, og jeg blev optaget på Teknisk Skole i Esbjerg for at læse til Teknisk Tegner. En uddannelse jeg var glad for og som indirekte banede vejen for det, jeg laver i dag. Efter Teknisk Skole og 1,5 års praktik på KJ Maskinfabrikken i Hjerting, havde jeg et par projekt jobs. Jeg skulle bl.a. håndtegne en kæmpe tegning af Varde By, som Civilforsvaret skulle have hængende i deres kommandobunker, så man havde overblik over alle brandhaner, swimmingpools, små søer og andet der kunne bruges til brandbekæmpelse. Det var et kæmpearbejde, men virkelig spændende.

Jeg flyttede 3 år til Vejen, hvor jeg blev ansat på maskinfabrikken Epoke i deres marketingafdeling, hvor jeg lærte utrolig meget om salg, reklame og marketing – lige mig, men på et tidspunkt skulle firmaet skære i bemandingen, og jeg ville gerne videre, så jeg meldte mig frivilligt til at stoppe, og fik en aftrædelsesaftale,

der gjorde næste epoke muligt... og det blev altså Århus. Så ung og arbejdsløs, men med en vildt billig lejlighed i Århus centrum, forlod den unge hr. Lehmann altså Varde. Forlod og forlod, jeg var jo i Varde for at øve med bandet Månemænd både tirsdag aften og hver weekend, jo! Man var rigtig flyttet hjemmefra. Århus var en fantastisk oplevelse, og jeg brugte sommeren på at skrive ansøgninger og dase på stranden, og en dag blev jeg kontaktet af et reklamebureau, om jeg ville komme til samtale. YES! Men havde ikke en anelse om, hvad man lavede på sådan et reklamebureau. Så for at få jobbet skulle jeg snakke godt og gøre et vist indtryk (mine spidskompetencer). Der måtte jo også findes tøj til lejligheden, og måske havde jeg forregnet mig lidt omkring, hvordan en Århusiansk reklamedirektør så ud, men jeg mødte altså op i stramme læderbukser og lys skjorte samt hvide gummisko. Selv syntes jeg jo, at jeg var det rene dynamit, men så mødte jeg de to direktører. Den ene i en slidt arbejdsskjorte, og den anden i en godt brugt hvid sweater, som han lige havde spildt et stor krus kaffe nedad. Samtalen gik fint, kemien var god og det hele sluttede af med et vigtigt spørgsmål "ryger du": Hvortil jeg svarede: "Nej! Men jeg drikker". Så var aftalen på plads, og jeg var ansat hos MAX Reklamegrafik, der senere blev et af Danmarks største reklamebureauer EnVision. Så går man og hygger sig i Århus, masser af musik, volleyball, arbejde og piger....og så møder jeg Lene. En pokkers køn, lidt stille pige fra Sønderjylland, som lige var flyttet til Varde. Nå ja, så måtte jeg jo tilbage til Varde, eller hjem om man vil, og fik heldigvis hurtigt en stilling på et lokalt reklamebureau, nemlig hos Niels Henrik Iversen, som havde ReklameKonsulenten. Jeg startede som tegner på bureauet, men vi var i lokalradioernes spæde ungdom, og Niels Henrik og jeg var med på beatet. Vi skulle nu lave radioreklamer. Så Reklame Konsulenten bad mig lave et studie og få lært at lave sådan noget. Senere overtog jeg studiet og blev selvstændig med firmaet Lydstudiet Varde, som jeg stadig bruger en del tid på. I mange år derefter levede jeg af at producere musik og forfatte reklametekster til radioreklamer, samt et par spændende projekter for DR-TV.

En dag ringede de fra Borgmesterkontoret, om ikke jeg kunne komme ud og få en snak med Varde's daværende borgmester Betty Carstensen. Det siger man jo ikke nej til, og det handlede om, at Varde

Crash release af singlen Gummisko, Bjarne Søgaard, mig, Erik Søgaard, Ole Holm og Per Virum.

skulle være med i en tv-udsendelse der hed "By dysten", hvor 2 byer skulle konkurrere mod hinanden både i tv studiet, men også hjemme i byerne, og man ville gerne have mig til, at lave en sang om Varde. En opgave jeg var meget stolt over, og det endte med en rigtig god - hvis jeg selv må sige det – sang, der hed "Varde har det hele", som orkestret rejste til Danmarks Radio i Århus og spillede live. Varde havde lejet en bus til os, så vi kunne få grej og personer til Århus. Med i bussen var også tekstforfatteren, som nok ikke lige vidste hvordan musikere teede sig, og OK vi var nok ikke helt søde. Vi havde fyldt en whisky flaske med æblemost, og en vodkaflaske med vand, og i bussen mod Århus blev vi mere og mere "fulde". Altså uden at havde fået andet end vand og æblejuice. Det endte med at tekstforfatteren, da vi nåede Århus, ringede til Varde og sagde, at vi ikke var i stand til at spille, og man burde aflyse. Da gik vi til bekendelse, og han åndede meget lettet op, og fik selv en slurk af den gode most. Vi havde en fantastisk aften. Desværre tabte Varde på en detalje, der senere i udsendelsesforløbet, blev ændret... men sjovt var det.

Men hvad så med musikken – sidst jeg fortalte hed orkestret Månemænd, og var meget seriøse med vores eget materiale. Vi havde nu fusioneret med endnu et Vardeorkester. Nu var vi brødrene Erik og Bjarne Søgaard, Jan Gregersen, Peter Iversen, Per Momme og mig selv. Vi arbejdede virkelig hårdt på, at få vores musik ud til det store publikum, tog i Feedback Studiet i Århus og indspillede 3 af vores bedste sange. Men desværre skete der ikke rigtig noget, vi var nok ikke dygtige nok til, at få vores materiale ud til publikum, og efter et par år måtte vi erkende, at de nye U2 blev vi nok ikke, og på en Open Air aften besluttede vi, at Månemænd skulle flyve for sidste gang - en god beslutning - men hård.

Så stod man der. For første gang siden jeg var 14 år gammel, var jeg ikke i et band, men det varede heldigvis ikke så længe. Ved en tilfældighed stod vi en aften på Diskotek Blue Bell og pludselig sætter DJ'en en 70'er sang på med The Sweet. Det var vist sangen Ballroom Blitz, og vi oplevede, at alle de unge på dansegulvet gik lettere amok, dansede og sang med. Vi kikkede på hinanden, og dagen efter havde vi et nyt band – nemlig Suzi & Quadratrødderne. Igen var det Bjarne og Erik Søgaard, Per Vindum og jeg, der var sammen, og kærligheden til glamrocken var genfødt. Senere måtte Per, der nu var bosat i Her-

ning – melde fra, og basguitaren blev overtaget af Leif Christiansen.

I 1992 var det så privatlivet, der fik den største opmærksomhed. Min kæreste Lene og jeg valgte nemlig, at blive smedet sammen i Sct. Jacobi Kirke i Varde, og vi havde åbenbart valgt den varmeste dag den sommer, så den 30. maj blev jeg en svedende varm ægtemand, og et lille års tid efter, landede der så to storke på taget af vores lille hus på Bakkevej, og tvillingerne Rasmus og Kristian flyttede ind. Jeg havde på daværende tidspunkt lige færdiggjort byggeriet af mit nye lydstudie, men med 2 aktive drenge i huset blev pladsen for trang, og vi flyttede på Møllevangen, hvor vi stadig bor. Jobmæssigt, havde det flasket sig så godt, at jeg under optagelsen til tv udsendelsen "By dysten" havde snakket med en, der mente at man manglede en afløservagt som portør på Varde Sygehus, så den søgte jeg da lige. Kunne da fint tage et par afløservagter ind i mellem. En uge efter var jeg fastansat – et job jeg var usædvanlig glad for. Jeg har altid elsket menneskekontakt og at snakke med mennesker, og her fik jeg virkelig brug for mit talent. En meget skøn tid med en masse dejlige kolleger, og med tiden blev jeg tillidsmand for portørerne på Varde-Esbjerg Sygehus. Desværre var jeg tillidsmand, da man påbegyndte at lukke Varde Sygehus. Det var ikke rart, at have grædende kolleger siddende på kontoret og snakke om deres fremtid. En fremtid, som ingen kunne spå om, og da jeg så selv fik tilbudt et andet job, så var jeg en af dem, der forlod den synkende skude.

Min interesse for musik gav sig også udslag i et job som studievært på Radio Charlie. Faktisk startede det allerede tilbage i de glade Kanal-7 dage, hvor min ven Peter Dalsgaard og jeg mente, at Varde lige trængte til et program kun med musik fra 70'erne. Der sad vi så hver søndag aften i det gamle studie, og fortalte lytterne om den musik vi selv elskede så højt. Senere blev det til en ansættelse på Radio Charlie, hvor jeg var studievært hver anden uge i eftermiddagsfladen. Igen en spændende tid, hvor pionerånd og kampgejst gik hånd i hånd. Mit næste erhvervsmæssige stop blev Danmarks Fiskeriforening, hvor jeg blev ansat som annoncekonsulent på bladet FiskeriTidende. Med kontor i Kongensgade i Esbjerg, men som den udfarende del af bladet, tilbringer jeg mange dage rundt i de danske fiskerihavne, og har virkelig fundet en hylde, hvor jeg passer. Det er en flok passionerede og dygtige mennesker der står bag Dansk Fiske-

ri. Man kan kun blive fascineret af deres entusiasme, i en branche der får så mange tæsk af regler og regulativer at det næsten er umuligt, at opretholde et erhverv. Jeg har været ansat i næsten 12 år hos Danmarks Fiskeriforening, og sidder nu på hovedkontoret i Taulov – en stilling jeg aldrig har fortrudt.

Musikken stod bestemt ikke stille, Suzi & Quadratrødderne havde en grundstamme på 4 mand – Bjarne Søgaard, Erik Søgaard, Leif Christiansen og ham selv, men nu skulle der ske noget. Vi ville gerne gi den meget mere gas, og i Varde gik en guitarist rundt, og lignede en vi gad lege med. Så næste mand i folden var Finn Lassen, og umiddelbart efter kom Rikke Egholm og Anders Bast med i bandet på henholdsvis sang og saxofon, og navnet blev skiftet til SWEET GLAM JAM. Netop i den konstellation har vi haft nogle af de vildeste oplevelser sammen. 2 gange på Danmarks Smukkeste Festival i Skanderborg, og på en fantastisk turne til Koh Samui i Thailand. Vildt, at et lille orkester fra Varde, kan få så meget sjov ud af en hobby. Fantastisk at prøve at lege rockstjerner. Alt var sørget for og klar til os. Da vi landede med flyveren i Koh Samui, holdt der 3 minibusser parkeret til bandet og venner, og vi blev fragtet til et lukket resort, hvor vi boede 4 voksne i en kæmpe villa/bungalow med egen swimmingpool. Der var godt nok et køkken i hver villa, men det brugte vi ikke. Vi skulle bare ringe på telefonen, så kom der en golfvogn og hentede os, og fragtede os til morgenmad eller restauranterne. Om aftenen spillede vi på CoCo Music Festival i centrum af byen, og blev behandlet som konger. Fantastisk at prøve, og det kunne man sikkert godt vende sig til.... lidt! I 2011 kunne brødrene Bjarne og Erik Søgard og jeg, afholde vores 35 års samspilsjubilæum. Det var med en stor koncert i Smedeværkstedet, hvor så godt som alle vore musikalske venner var samlet. Alle musikere vi havde spillet sammen med, kom og gav et par numre i den konstellation de var med i dengang, og selv alle vore dejlige lydmænd viste deres musikalitet eller mangel på samme, og optrådte med et nummer. Det var en fest, der flere gange havde tårerne fremme både hos os, men også vore gæster, der fik hele deres ungdom hældt på bordet igen. En fantastisk aften og et dejlig oplæg, at øve sammen med de gamle venner igen.

Men laver jeg så ikke "andet" end min familie, mit job, spille i Sweet Glam Jam, og være formand for Open Air, jo! Der kan godt presses

Sweet Glam Jam, som vi ser ud i dag med næsten 25 år på bagen.

Open Air 2013.

lidt mere ind i tidsplanen. I forbindelse med Sweet Glam Jam's tur til Thailand, lavede vi en aftale med arrangøren om, at der skulle være 4 Harley Davidson motorcykler til os, når vi kom derud. Så for at få glæde af den aftale, måtte jeg jo skynde mig, at få taget det kørekort til MC, og hold da op. Jeg har nydt MC-livet siden da. Er nu medlem og i bestyrelsen for MC-Struds i Varde. En hyggelig klub bestående af voksne mennesker med interessen for, at køre ture og være sammen i klubben. Jeg har også i flere år siddet i bestyrelsen for Toftlund Musik og Teaterhøjskole. Man spurgte om man måtte trække lidt på mig omkring indkøb af udstyr og den slags, men det endte altså med 3 år i bestyrelsen. En utrolig spændende tid. Igen med entusiastiske frivillige, der yder en kæmpe indsats for andre. Jeg rejser også lidt rundt og holder foredrag om Open Air, og det arbejde vi laver. Jeg har noget konsulentarbejde for andre arrangører, der trækker på mine 35 år i branchen.

Når man i forbindelse med sådan en artikel som dette sidder og gør status, heldigvis kun en midlertidig status, så kan jeg med god samvittighed sige: "Torben – du har bestemt ikke kedet dig". Et superspændende liv med masser af dejlige mennesker omkring mig, kan man ønske sig mere – åh jo, den obligatoriske lottogevinst.

Torben Lehmann

Personalet på Filsø Avlsgaard fra ca. 1965.

Kanalen igennem Filsø ca. 1938.

En naturfortæller

Af Erling Kristensen, Henne

I godt 40 år har jeg været naturfortæller i området fra Ho bugt til Ringkøbing fjord. Ganske vist var jeg også gårdejer, som jeg drev sammen med min kone, Dagny, på Dyrebyvej 20, Henne, men det er naturen og især Filsø jeg fortæller om i denne historie.

Husker du din barndom og hvad blev der talt om, hvad optog folkene omkring Filsø. Der skulle produceres føde til befolkningen. Heden skulle dermed pløjes, så den kunne blive til marker, og der skulle bygges stalde og stuehuse. Her kommer Hennemølleå godt med, da de havde vandkraft til at trække vandmølle kværnen, så landmændene på heden kunne få malet deres korn.

Her er en lille fortælling om møllen: Der kom en landmand for at få sit korn malet. Umiddelbart efter ham kom præsten fra Lønne. Han sagde, at landmanden skulle flytte sig, for han ville have sit korn malet først. Det ville landmanden ikke. Præsten siger: Gid du aldrig vil smage det mel, du får malet. Landmanden vælter på vej hjem med sit mel og omkommer. Præsten blev senere ved Outrup ret, dømt for trolddom og blev hængt.

Bagefter kommer Filsø ind i billedet, som sammen med heden skulle give føde. Filsø skulle tømmes for vand. Derfor skulle Møllen i Hennemølleå nedlægges, for at vandløbet kunne blive dybere. Vandmøllen blev flyttet til Mønsterbæk lige nord for Jegum ferieland, hvor den blev brugt i mange år indtil der kom strøm. Ved Mønsterbæk var der et vadested. Her ville manden på Mønstergaard gerne have lavet en bro. Han indbød dem, som boede nord og syd for vadestedet, for at spørge dem om de ville hjælpe til med at lave broen. Det ville beboerne fra syd gerne, men ikke dem fra nord. Syd fik så lavet broen og nord skulle så betale for at komme over. Prisen blev 50 øre for at køre og 5 øre for at gå over.

De begynder nu at grave kanalen dybere fra Filsø mod havet. (Det

Høst med binde-maskiner i Filsø ca. 1938.

De dygtige arbejdsfolk som skabte Filsø ca. 1936.

kunne være at vikinger allerede dengang havde startet med at grave kanalen, da der allerede var gravet en del). Så løb 2/3 del af vandet selv ud i havet og den sidste 1/3 del skulle løbende pumpes ud, som er blevet gjort indtil nu, hvor søen er blevet sat under vand igen. Opdyrkningen kunne begynde, men før der kunne dyrkes afgrøder på den tørlagte sø, skulle jorden have mergel. Mergel er kalkholdig jord. Her kommer Blaksmark ind i billedet, som er et sted, hvor de gravede mergel op. Det blev transporteret med tipvogne på midlertidige skinner, som blev lagt ud fra Blaksmark til Filsø. De tippede mergelen af i Filsø. De havde derfra lagt skinner helt ud til Henne strand, hvor de så kørte ud med de tomme vogne, for at få grus med tilbage til andre steder, hvor de manglede grus.

Derefter kom ploven til søen og de kunne begynde at opdyrke søbunden. Efterfulgt af såmaskiner og diverse redskaber. Der kom 11 bindemaskiner, som skulle høste og binde neg, der skulle sætte op til tørring. Negene skulle køres i laderne ved Filsø og her kom landmændene omkring med deres egne vogne og tjente lidt ved at hjælpe med kørslen til laderne. De kunne hjælpe i Filsø, da den kom senere end deres egen høst. Høsten kom senere pga. Filsø kunne lade være med at pumpe vandet ud og dermed "vande" markerne, som gjorde, at de kunne få mere ud af deres afgrøder, hvor imod landmændenes jord ofte var tør og derfor kom høsten før. En ting der skulle overholdes, når landmændene kørte negene til laden var, at negene skulle lægges bagud med toppen. Når de mange vogne ventede på at kunne blive læsset af, kunne hestene bagved spise af negene på vognen foran.

Udgravningen og derefter dyrkning af søen har i mange år givet mange arbejdspladser - ca. 40 til 50 personer har haft fast arbejde. De var alle på kost og mange boede på og omkring Filsø. Der kom mange dygtige medarbejder, som lagde deres manddom i at skabe denne gård, som blev en af Danmarks bedste landbrug.

Da søen forsvandt

Vi var drenge sammen med søen. Vi var der, da søen blev til landbrug. Vi fik dog lov til, at beholde en del af søen. Her var der rigtig plads for os til skøjtning, sejle, fiske og stange ål. Vi blev større, og vi tog del i Filsøs opdyrkning. Vi tjente penge. Der kom græs på den tørlagte søbund. Og vi deltog i høarbejdet. Og de omkringliggende gårde

blev større, for nu var der foder at hente i Filsø. Så kom ploven til Filsø. Der kom folk fra nær og fjern og bosatte sig. De tjente løn her. Nu kom der også gang i byerne her omkring. Der blev bygget huse til nyankomne, og skolen skulle udvides til flere børn. Med kornmarkerne på Filsø blev der stigende behov for transport. Igen en opgave som egnens landmænd tog sig af. Høsten på søen lå altid senere end de omkringliggende gårde. Så de drog i store rækker mod søen, for at køre korn i hus. Igen var der penge til os drenge, der nu var blevet større. Da vi kun gik i skole tirsdag og fredag formiddag, var der god tid til at komme på arbejde i høsten. Vi blev til unge mænd og sammen med os blev Filsø gård skabt af stærke mænd, som lagde alt deres kraft i at skabe den gård, som vi kan være stolte af i dag, og, som vi kan vise de tusinde af turister, som kommer hvert år.

Oh, Filsø, ja, Filsø, din store tid er forbi.
De hvide svaner nynner en afskedsmelodi.
Naturens skønhed svinder i "Eventyrets Land" –
dog evigt uforandret er Vesterhavets vand.

Erling Kristensen

Fra øst til vest... Varde ER bedst...

Af Lene Bordin Kristiansen, Varde

En solrig majmorgen i 1963 i Nakskov på Lolland så Lene Larsen dagens lys. Hun var fra første færd i fantastisk fokus, i det hun var en kærkommen efternøler, ud af en søskendeflok på tre. Og opmærksomhed fik hun så rigeligt af, måske især fordi hun var kolikbarn af værste skuffe. Men det gik da heldigvis over...

Kan du fortælle om din barndom?

Jeg husker min barndom som helt igennem drøn idyllisk - sådan du ved, med blomsterduft, højt til himlen, og ægte sommersol om sommeren og høje snedriver om vinteren. De første år boede vi sammen med min mormor og morfar. Mine forældre havde lejet førsteetagen, og det var rigtig praktisk på flere måder. Min mor gik hjemme og passede os børn og min far arbejdede på elværket. Vi var vel sådan en gennemsnitsfamilie efter datidens regler. Min morfar var gammeldags mælkekusk. Han kørte rundt i sin hestevogn og afleverede mælk på glasflasker, min mormor passede hjemmet efter alle kunstens - og datidens - regler. Der var et legehus, og en stor have med frugttræer - ja jeg ved, det lyder som et glansbillede, men sådan husker jeg det faktisk også.

Vi var ikke en særlig stor familie, men vi forstod virkelig at hygge os. Min mormor og morfar var gode til at samle familien, og så kom der øl og snaps på bordet, og min morfar fandt sin harmonika frem. Der var vel i bund og grund lidt "Mormors kolonihavehus" over det. Min farmor og farfar boede i Hårlev, en mindre by udenfor Køge. Min farmor var fantastisk kreativ, og jeg kan især huske, at jeg i julegave et år fik en turkis dukkevogn med en dukke, hvor min farmor havde syet ens tøj til den og mig. Det var virkelig stort! Jeg har faktisk gemt

En stor dag - afdansningsbal. Det er mig der står forrest og kigger væk.

Fest og glade dage. I midten min far, mig og min mor.

noget af det tøj - ren nostalgi - en smuk gammel frakke med pelskrave og tophat med kvast, ja sådan var det jo dengang...

Et af de mest tydelige barndomsminder handler om mine sommerferier. Mine ene moster og onkel havde sommerhus ved siden af min mors og fars, på Sydlolland, og der var noget helt specielt over de ferier dernede - en helt ejendommelig bemærkelsesværdig stemning. Min anden moster og onkel boede i København. De havde campingvogn, og jeg kom med på campingferie til Melby. Forestil dig hvor vildt det har været for en lille pige fra Sydlolland at komme til hovedstaden. Det var en stor kontrast, jeg var meget fascineret - måske blev grundstenen i grunden dengang lagt til, at jeg skulle ud og mærke verden, hvilket jo må siges kom til at ske...

Hvad drømte du om at blive, da du var barn?

Allerede som barn elskede jeg at optræde; jeg havde i julegave et år fået en plastikguitar med The Beatles på, og jeg er da også helt sikker på, at jeg drev min familie til vanvid det år. Jeg så meget tysk tv, og alle de her musikprogrammer var jeg ganske forblændet af - og somme tider var der dansepiger med... jeg ville så gerne være sådan én, en der sang i mikrofon og dansede på tv. Min storebror, der er 13 år ældre end jeg, havde lavet en mikrofon til mig af træ, den var super flot og jeg elskede at stå der foran familien og spjætte og synge, ganske som jeg havde set det på tysk tv.

Jeg var da også kun 3 år gammel, da jeg startede på danseskole. Jeg husker det som en åbenbaring, da jeg kom ind i dansesalen med mit strutskørt, hvide handsker og fine sko og nu skulle til at danse - RIGTIGT.

"Jeg har ikke tal på de gange, jeg har givet koncert foran spejlvæggen - i totalt ABBA-outfit, mens alle klappede derinde i spejlet på mit børneværelse...!
Citat Lene Bordin Kristiansen

Hvordan husker du skoletiden og vennerne?

Skolen var rent ud sagt noget mærkeligt noget. Ikke at jeg ikke kunne lide at gå i skole, men jeg har nok altid været lidt utålmodig anlagt. Jeg kan ikke forstå, ting skal tage så lang tid. Der var så

meget andet, man kunne tage sig til end sidde der og læse skolebøger. Jeg elskede skolekomedierne, der var jeg jo i mit es. Fik lov at stå udklædt på en scene - og måske endda danse... Vi flyttede fra min mormor og morfars hus og ind til midtbyen i et lejlighedskompleks, hvor vi boede i nogle år. Det kunne jeg rigtig godt lide. Her var en masse børn på min alder, og jeg har rigtig mange gode minder fra den tid. Det var dengang børn løb ude og legede til sent ud på aftenen og fik lov at være børn uden al det voksenopsyn. Sidenhen flyttede vi i hus på villavej, og det var også fint - med masser af jævnaldrende legekammerater.

Efter 10. Klasse tog jeg et år på EFG, som det hed dengang. Jeg havde besluttet mig for, at jeg ville være tolder. Jeg boede jo på Lolland, hvor folk valfartede til Tyskland, og alle var altid bange for det her uniformklædte myndige toldere. Sådan en ville jeg gerne være. Men så fandt jeg ud af, at det var alt for bøvlet at blive det, så den drøm brast rimelig hurtigt. Men noget skulle jeg jo i gang med. Min søster havde hjulpet til i et lokalt parfumeri i byen, "Lita", og jeg var nok lidt fascineret af de lyserøde kitler og den dejlige duft, så jeg søgte læreplads og kunne et par år efter skrive "Færdiguddannet pudderdåse" på mit CV. Det var i 1983. En repræsentant fra Lancome opfordrede mig til at søge en stilling i parfumeafdelingen i Magasin i Lyngby, og det gjorde jeg. Og fik jobbet. Jeg rykkede teltpælene op og flyttede i den grad hjemmefra, helt til Lyngby. Og så skal jeg ellers love for, jeg blev pudderdåse i plissé. Vi lignede da gamle koner i det outfit, når jeg tænker over det. Men hold da op for nogle fantastiske år, jeg havde der. Det skortede bestemt ikke på oplevelser. Dengang begyndte det for alvor at vinde indpas, at "de kendte" skulle komme med deres egne duftserier, og det afstedkom jo besøg af både skuespillere, sportsstjerner, modeller osv. Jeg kan især huske, da den franske skuespiller Alain Delon, samt tennisspilleren Bjørn Borg gæstede Magasin med deres parfumer. Wow, det var vildt for en provinspige som mig.

Så du var nærmest lykkelig som pudderdåse?

Ja, det var som sagt en fantastisk tid. Men da jeg havde været i Magasin i 4 år, synes jeg alligevel, der skulle ske noget nyt. Jeg havde ikke helt sluppet drømmen om at optræde i uniform, så jeg fik stilling som togstewardesse. Det lyder væsentligt bedre, end det var altså!

For at sige det som det er, så holdt den karriere i nøjagtig 4 måneder. Det synes jeg faktisk ikke, jeg gider fortælle så meget om... Altså man gik rundt der med sin salgsvogn i kupeerne, og hele stemningen mindede mest af alt om et snusket værtshus på Vesterbro. Men jeg fik da prøvet det der med uniformen, om ikke andet.

Jeg havde set, de søgte efter en butikschef til Ærlige Bent (en butik, der solgte alt til festen, samt sjove gaver) i Lyngby Storcenter. Jeg havde godt nok ikke de krav, de stillede, men jeg søgte nu alligevel, og fik faktisk stillingen. Samtidig med jeg fik tilbudt en stilling i Matas, men min mavefornemmelse holdt på ham Ærlige Bent. Det skulle vise sig at være en yderst fornuftig beslutning, jeg traf der. Det var hamrende skægt. Vi stod for en masse temadage i centret, hvor jeg optrådte som både Batman, Ninja Turtles og hvad vi elles kunne finde på for at lave noget fest og farver. Udover butikken i Lyngby ejede min chef, Jørn Bach, også adskillige B. O. Bøger-butikker rundt om i landet. Og vi sparrede sådan lidt på kryds og tværs, når vi mødtes til butikschefmøder. Det var på et af disse møder, jeg stødte ind i en kollega, en ung smart knøs, der var butikschef i Esbjerg. Mændene skulle trække lod om, hvem de skulle have til borddame, og efter adskillige forsøg lykkedes det ham at trække mig. Næsten uden snyd. Vi faldt nu helt godt i snak - ja, jeg vil da sige det sådan, at da han fortalte, at han skulle på juleindkøb i København, tog jeg chancen og inviterede ham til at bo hos mig. Og Finn Erik takkede heldigvis ja. 8 måneder senere fik han mig overtalt til at flytte med ham til Varde. Jeg var nu heller ikke så vanskelig at overtale - hold så op, jeg var nyforelsket...

Fortæl om dit første indtryk af Varde?

Jeg havde nok regnet med noget andet. At Varde var en lille by uden det store indhold. Der tog jeg da så grusomt fejl. Man kan godt sige, at jeg faldt for Varde ved første øjekast. Når man kommer udefra og kører ind igennem byen for første gang sådan en majdag i 1992... Jo, det var overvældende. Bøgetræerne ned af Lundvej, de toppede brosten - ja hele atmosfæren af gammel købstad, der på sin egen unikke måde havde formået at følge med tiden uden at gå på kompromis med sin egen historiske by-ånd. Det var en stærk kontrast til det hektiske liv i Lyngby, og jeg skulle da lige sadle om og vænne mig til den her vestjyske kultur, men som sagt, så var jeg faldet for den, så det var

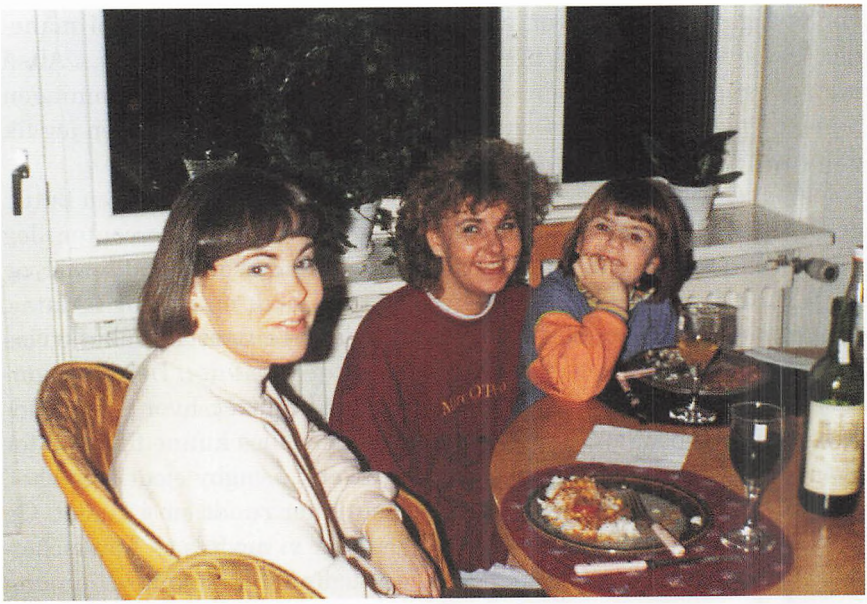

Billede fra 80´erne. Fra venstre: Søster Putte, mig og niece Rikke. Alle 3 arbejder i dag med bøger.

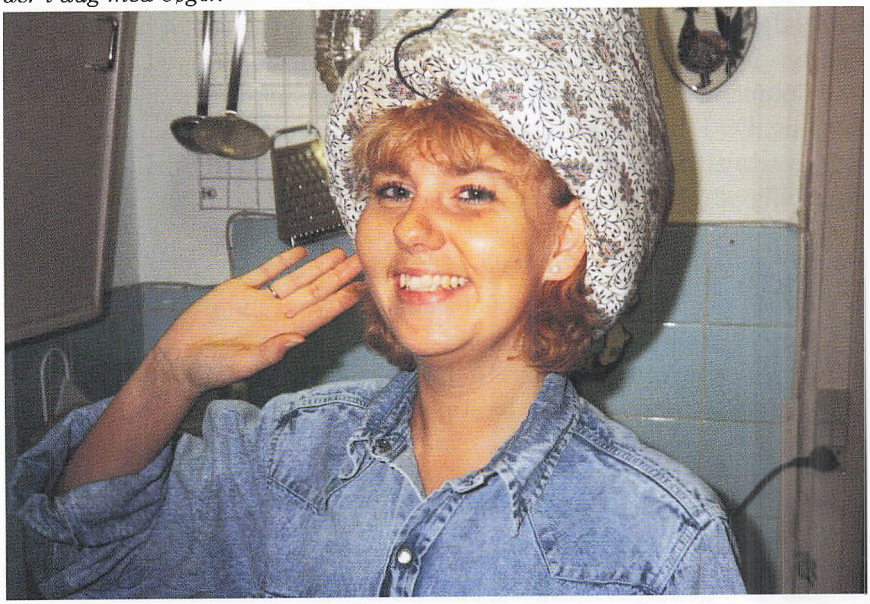

Billede fra 80´erne. Liv og glade dage i Lyngby.

ikke sport svært. Jeg havde sat som betingelse for at flytte med, at jeg skulle have et job, og det havde jeg da også. Via kontakter fra Ærlige Bent var jeg såmænd blevet ansat som humørkortsælger. Det lyder nok lidt sjovere, end det var, så jeg søgte snart en stilling i Matas i Esbjerg og fik her mulighed for at tage Matas-uddannelsen.

Så var du tilbage som pudderdåse?

Ja jeg var! En vaskeægte en af slagsen. Efter endt uddannelse fik jeg ansættelse hos Adda i Midt I centret i Kongensgade. Det var bestemt en herlig tid. Der herskede en helt speciel ånd i centret, en ubeskrivelig varme og omsorg os ansatte imellem - og masser af narrestreger, for at sige det på godt dansk. Jeg kan blandt andet huske, at hvis en fredag aften var lidt kedelig, så gik vi ud og låste op for rulletrappernes funktion og byttede rundt på, hvilken trappe, der kørte op og ned - og så stod vi der og skreg af grin, når kunderne helt forvirrede løb frem og tilbage og ikke kunne forstå, at den rulletrappe, de var kørt op med, var den samme, de nu skulle ned med. Ja, der skulle ikke så meget til, - vi havde det så skægt.

Og dig og Finn Erik..?

Ja, mig og Finn Erik. Vi blev gift i Sct. Jacobi Kirke i 1995. Det var så perfekt, jeg havde slet ikke overvejet at blive gift hjemme på Lolland; det var det helt rigtige, at det foregik i Varde. Den smukke gamle kirke, og Torvet og Rådhuset lige ved siden af, mere idyllisk bliver det da ikke, vel? Vi boede dengang i Spigerborgade, i et af de gamle huse, men det var fantastisk at opleve at bo i den stemning, der gør sig gældende i den gamle autentiske del af Varde. Igen må jeg jo tage hatten af for, at man her i byen har formået at opretholde det unikke vedligehold, bevare det gamle look og dermed den ægte købstadsstemning. Man er jo ikke i tvivl om, når man kommer til byen, at det er ægte det hele. Man kan ikke skabe den stemning, enten er den der, eller også er den der ikke. I Varde er den her! Efter et par år fik jeg job ved Vello i Varde. Det var noget helt nyt for mig. Sådan at sidde på kontor - men hvor havde vi det sjovt. Det var også en tid med mange nye udfordringer og mange bolde i luften og på alle måder særdeles lærerigt. Men så skete der jo det, at Finn Erik headhuntede mig ned i butikken. Jeg skulle egentlig bare være afløser.

Afløser?

Ja, det lå ligesom ikke i kortene, at jeg skulle være boghandler, men som de fleste ved, så er jeg da ikke kommet derfra endnu... Der skete vel noget så elementært, som at jeg blev glad for at være der. Det er i grunden pudsigt, når jeg tænker over det. Som barn havde jeg tre bøger. Ja, tre bøger, det var det hele. Der blev aldrig læst højt i mit barndomshjem, ikke at vi savnede det, der skete jo så meget andet, men bøger var bare ikke en del af min opvækst - eller mine søskendes for den sags skyld. Og se i dag, da er jeg indehaver af Bog & ide, Varde, min søster er ansat på Nakskov Bibliotek, og min niece arbejder hos Arnold Busk kæden. Det er da sjovt, ikke?

"Tænk engang hvor privilegeret, jeg er. - Jeg elsker
at stå op hver dag og vide, at jeg skal ned i butikken -
ned til mine uvurderlige gode medarbejdere og kunder.
Det er da et drømmejob - ganske enkelt!"
Citat Lene Bordin Kristiansen

Lene og Finn Erik 26. august 1995.

Det er meget specielt, det her med at drive butik i en by som Varde. Kundeskaren er så bred og spændende. Vi bor jo geografisk på en måde, så vi har rigtig mange turister forbi, og det har bestemt sin helt egen charme, men det overgår ikke de mange loyale faste kunder fra byen - ja hele området. Man lærer dem jo at kende, som årene går, og det sker ikke så sjældent, at jeg falder i længere snak med kunderne. Det er uundgåeligt at lære dem at kende, - børnene der kommer trofast og skal have fyldt penalhuset og forældrene, der skal have den nye bog på læser-top-10 listen osv. Den dialog ville jeg ikke være foruden. Det kræver jo også, at jeg er opdateret, og tro mig, de bøger, jeg ikke fik læst i min barndom, de er indhentet nu. Med renter.

Men Lene - det er jo ikke kun bøger, dit hjerte banker for..?

Nej - hvor skal vi starte? Jeg har en medfødt talefejl, jeg kan ikke sige nej. Jeg involverer mig nok ofte i lidt for meget på én gang, men det er jo i bund og grund bare fordi, jeg ikke kan lade være. Jeg vil gerne blande mig! Jeg vil gerne give min mening til kende. På den konto er jeg ikke helt integreret vestjyde - jeg holder ikke sådan min mund. På den anden side, så ved folk, hvor de har mig.

Lige nu har jeg involveret mig i Varde Handel - byens handelsstandsforening, hvor jeg er formand for aktivitetsudvalget. Det kan jo ikke nytte, at jeg sidder henne i min butik og råber på mere aktivitet i byen, og at jeg så ikke gider gøre noget selv. Det kan man ikke tillade sig, synes jeg. Derfor har jeg valgt at bruge noget tid i førersædet indenfor aktiviteterne i vores dejlige handelsby. Der er så mange muligheder - og det er jo kun den her berømte fantasi, der sætter grænser.

Jeg tror, det er uhyre vigtigt at ryste posen og bidrage med noget nyt med jævne mellemrum, så vi ikke går i stå og ender i "plejer". Det har været svære år her i landet for mange, og konkurrencen ånder os i nakken, så derfor glæder det mig, at Varde ikke ligger på den lade side, hvad angår aktivitet.

Vi har en god handelsby med mange involverede aktive butiksfolk, der vil det samme - skabe og bevare den gode stemning og en aktiv by på alle plan. Og vi er da helt godt oppe at køre, synes jeg - og jeg lover, at de næste år ikke bliver kedelige i Varde by hvad angår aktivitetsniveau!

"Når jeg beslutter mig for at gøre noget, ja, så gør jeg det. Ikke delvist, jeg gir mig fuldt ud!"
Citat Lene Bordin Kristiansen

Hvad er det med dig og dans?

Godt spørgsmål. Som sagt har det fascineret mig, siden jeg sad som 3-årig og så shows på tysk tv. Og da jeg havde gået på danseskole i et par år, fik jeg lov at hjælpe til på børneholdet. Det bedste, jeg vidste, var at være på danseskolen; jeg kunne sidde dernede en hel dag og bare se hver eneste hold danse. En fantastisk verden. Der er bare noget over det her med at danse. Man kan jo ikke blive andet end glad i låget af det, vel? For mig handler det om 100 % livsglæde. Alle kan jo være med - alle kan danse - det er måske ikke alle, der danser lige godt, men i min verden er det ikke det, det handler om. Tag nu for eksempel min gode mand. Han er ikke helt pjattet med det her dansekoncept, og jeg mistænker ham da også for udelukkende at deltage for min skyld, når vi tager danseundervisning på Club La Santa, som klart er et af vore foretrukne feriemål. Vi er sammen på en anden måde, når vi danser, - alle burde gøre det - give deres parforhold et kærligt spark og tage danseskoene på. Og vær så ligeglad med, hvordan det ser ud - det er ikke vigtigt - det er livskvaliteten, det handler om. Jeg har kendskab til en læge, der rent faktisk har ordineret dans som medicin til en patient - det siger da lidt om, hvor godt det for krop og sjæl... Jeg underviser blandt andet i Ballroom Fitness. Det er smadder sjovt og et fedt koncept. Men i bund og grund så danser jeg alt, lige fra standard til salsa, og jeg greb da også Gangnam Style, da den kom. Igen - kun fantasien sætter grænser, og den eneste bivirkning er, at man ikke kan få nok af dansen. Jeg har nok bare fulgt tiderne og grebet al den dans, der har været, - stået med pink benvarmere og svedbånd og danset Saturday Night Fever, Grease og senere hen aerobic og jazzballet. Det giver mig en ubeskrivelig energi, og jeg kan ikke forestille mig, at jeg nogensinde holder op, om jeg så skal danse med en rollator!

Hvad har været din største oplevelse for nylig?

Helt klart min 50 års fødselsdag. Jeg holdt et brag af en fest for alle mine venner og dejlige familie. Jeg er så privilegeret at have de mest

fantastiske venner, og det var en stor oplevelse at have alle de mennesker, der betyder noget for mig, samlet den dag.

Man burde egentlig fejre sig selv noget oftere - det tror jeg faktisk, der er lige så meget livsglæde i, som i at danse. Fejre livet og alle de gode ting, der støder til hele tiden. Og så kan man jo også danse, når man holder fest - det er hele to gode ting i én pakke...

Hvad sker der, når du bliver gammel?

Når jeg bliver gammel... så vil jeg sidde på en bænk udenfor et lille hus, Finn Erik og jeg køber i Spanien. Jeg elsker Spanien, klimaet, naturen, mulighederne... Jo, så vil jeg sidde der og holde Finn Erik i hånden og kigge på bjergene, oliventræerne og havet og tale om alle de dejlige oplevelser, vi har haft sammen. Jeg har været heldig... Somrene skal med sikkerhed tilbringes i Danmark, verdens dejligste sted om sommeren - i Varde, som jo er gået hen og blevet MIN by. Så kommer jeg hjem og underviser på plejehjemmene i den dans, der nu lige er oppe i tiden. Med eller uden rollator... Jeg holder aldrig op med at danse - og jeg fortsætter livet ud med at nyde de mange oplevelser, jeg har snuppet med på min færd...

TUSIND TAK, til min mand, familie, svigerfamilie, venner, Ulla Højgaard (min ghostwriter) og til dig, som har læst dette.

Lene Bordin Kristiansen

Torsten Andreasen og jeg spiller dinérmusik til en fødselsdag på Ølgod Gl. Kro. (omkring 1980).

I slutningen af 1960erne var jeg med i orkestret DANS-TE-EN, der primært spillede moderne dansemusik til foreningsballer og private arrangementer. Fra venstre Karl Ove Nielsen, Esbjerg, trommer, Mogens Frost Madsen, Grindsted, trompet / kornet, Øjvind Toftegaard Knudsen, Ansager, Guitar / sang og undertegnede, piano / harmonika / orgel / sang.

Der var engang...

Af Leif Hansen, Varde

Jeg har tidligere skrevet i "Vestjydske fortællere" om forskellige oplevelser som fritidsmusiker. Denne epoke i mit liv startede omkring 1960 i Ølgod. Skoleorkestret "The Sunny Boys" blev dannet og spilleriet tog fart. Først var det foreningsballerne, senere de private fester, såsom fødselsdage, jubilæer, firmafester, bryllupper og sølvbryllupper.

I dette indlæg vil jeg gerne fokusere lidt mere på de forskellige lokaliteter, hvor disse fester fandt sted. Det er ofte faldet mig ind, at der på de godt 50 år, der er gået siden da, er forsvundet mange af disse selskabslokaler og bygninger. Kroer, hoteller, der dengang levede i bedste velgående, er væk, enten totalt jævnet med jorden eller ombygget til andet formål. Det er bl.a. fra disse etablissementer, vi musikere fik masser af oplevelser, som jo er væk for eftertiden, hvis de ikke bliver genfortalt.

I det efterfølgende vil jeg fortælle om nogle af de steder, hvor jeg har spillet mange gange med skiftende orkestre – selskabslokaler, der ikke eksisterer i dag.

Ølgod Gl. Kro

Kroen var beliggende lige over for Ølgod Kirke og i umiddelbar nærhed af Ølgod realskole, hvor jeg var elev. Da vi fire knægte dannede skoleorkestret "The Sunny Boys" i 1959, havde vi forskellige øvelokaler. Det ene af stederne var på kroen, hvor vi godt måtte låne salen, når der ikke var andre arrangementer. Ejeren af kroen, Methilde Meldgaard var utrolig flink og god ved os store drenge. Jeg tror hun var stolt på vore vegne, da vi efterhånden fik en del arrangementer rundt omkring. Også hos fru Meldgaard, der gerne så, at de lokale foreninger bestilte det unge orkester til at levere musikken. Generelt var kroen et populært sted i Ølgod. Der var en traditionel skænkestue, samt yderligere et par stuer, der udgjorde restauranten. Her-

til kom festsalen, hvor der ofte blev afholdt baller, tilligemed mange store familiefester. Det var et populært sted at spise. Maden var god og rigelig. I februar 1961 spillede vi til bal for Ølgod Idrætsforening på kroen. Der var rigtig mange mennesker i salen. Pludselig forlød det, at en af den tids kendte kunstnere, nemlig sangeren Eugen Taimer var på vej ind i salen sammen med et par venner. Ganske rigtig. Han kom op til os på scenen og tilbød sin assistance. Det kan nok være, at han satte yderligere skub i stemningen. Vi spillede 4-5 numre sammen. Eugen Taimer var "helt nede på jorden". Flink fyr. Han havde tidligere på aftenen optrådt på Ølgod Afholdshotel og skulle også overnatte der. I øvrigt stiftede Eugen eget bookingbureau nogle år senere, nemlig Taimer-Booking, der stadig er et landskendt firma. Igennem adskillige år afholdt han et årligt show, hvor en del af de kunstnere, han havde i sin "stald" optrådte gratis. For ca. 10 år siden traf jeg Eugen Taimer i forbindelse med et af disse shows i Falkonercentret i København. Han kunne faktisk godt huske vor lille "jamsession" i 1961. Meget pudsig.

Ølgod Gl. Kro havde en dejlig krohave. En gang hver sommer arrangerede et par foreninger og kroen i fællesskab en udendørs havefest med såkaldt estrade bal. Der var lagt et dansegulv på plænen. Vi musikere stod på en gummivogn og spillede. Haven var pyntet med kulørte lamper, hvilket gav en fantastisk kulisse. Jeg mindes disse baller som særlig stemningsfulde.

I takt med at de forskellige orkestres forstærker- og højtaleranlæg i løbet af 60erne blev større og større opstod der mange steder problemer med elektriciteten. Kapaciteten var slet ikke tilstrækkelig. Sikringerne sprang ustandselig – således også på kroen i Ølgod. Gode råd var dyre. Musikken kunne ikke spille. Man kontaktede en af de mest respekterede lokale elektrikere Svenning Sørensen, der fluks kom på sin Velux-knallert med sin lille redskabskasse indeholdende mange spændende ting. Han så på målerskabet og alle de ødelagte sikringer og udbrød så: "Satans til lort – vi må jo skride til utraditionelle metoder!" Resten af aftenen sad han så ved målerskabet. Ja, det er utroligt, hvad lidt sølvpapir kan udrette. Der var strøm nok resten af aftenen.

Imellem kroen og skolen lå den gamle markedsplads, der i min ungdom blev taget i brug, når der var tivoli eller cirkus i byen. Ligeledes

blev pladsen brugt til det årlige dyrskue og – ikke mindst ringridning, der altid trak rigtig mange tilskuere. Alle disse aktiviteter nød kroen naturligvis godt af. Der var gang i omsætningen i skænkestuen.

I forbindelse med dyrskuet 1960 blev vi i "Sunny Boys" spurgt, om vi ville gå foran og spille marchmusik, når alle pigerne fra Ølgod Ungdomsskole skulle gå igennem byen for at give gymnastikopvisning på markedspladsen. Vi var lidt betænkelige, men sagde dog ja til den tier, vi hver fik for opgaven. Det blev dog lidt af en prøvelse. Jørgen på lille tromme, Bent på banjo, Torsten på trompet og jeg selv på harmonika. Vi marcherede vel ca. 2 km. Problemet var, at vi kun kunne et marchnummer på det tidspunkt, nemlig "Den glade vandrer". Ellers et udmærket nummer, men versene er jo lidt korte. Det blev lidt ensformigt. Da vi startede på vers nummer 63, var vi godt trætte af det hele og begyndte at improvisere med andre melodier. Det resulterede i, at vi og de godt 100 piger kom ud af takt. Vi nåede dog helskindet til kroen og markedspladsen og besluttede på stedet, det gjorde vi aldrig igen. Senere i 1960erne og 1970erne spillede vi jævnligt på kroen til private fester – og vi fik altid en fyrstelig behandling af fru Meldgaard og personalet. I 1982 blev kroen solgt og videredrevet som selskabsforretning. I 2004 købte daværende Ølgod kommune kroen, der blev jævnet med jorden. Ligeledes blev alle de gamle træer i krohaven fældet. Lidt trist at være vidne til for os, der har så mange minder fra stedet. Det var planen, at der skulle bygges andelsboliger, men dette projekt blev aldrig til noget. I dag bruges arealet af Ølgod byskole som legeplads.

Ølgod afholdshotel

Afholdshotellets kæmpemæssige bygninger er stadig beliggende i Storegade i Ølgod. Nu er navnet Hotel Hjedding. Hoteldriften er således videreført, men når jeg alligevel vil omtale hotellet her, er det på grund af den ændrede status fra afholdshotel til hotel med normal spiritusbevilling. Ændringen skete i forbindelse med branden på hotellet først i halvfjerdserne. I min grønne ungdom var Ølgod afholdshotel stedet, hvor de større arrangementer blev afholdt. Dette skyldtes den store kapacitet. Alle lokaler i hotellet var betydelige, både restaurant, kaffestue, store sal og lille sal var større end mange andre steder. Hertil kom store køkkenfaciliteter samt et større antal

Ølgod afholdshotel ca. 1920. Bemærk kørestalden forrest i billedet. Den er nedrevet for mange år siden. Billedet er udlånt af Ølgod Arkiv.

Ølgod gl. Kro 2004. Alle skilte og markiser er fjernet. 2 måneder senere var kroen jævnet med jorden. Billedet er udlånt af Ølgod Arkiv.

værelser til udlejning. Meget af det her omtalte eksisterer også i dag. Som tidligere nævnt var hotellet afholdshotel, men omkring 1960 blev det ved en generalforsamling vedtaget, at der måtte udskænkes øl, vin og spiritus til private fester. Dette betød en ganske stor fremgang i omsætningen, og da maden var god hver gang, var det et yndet sted at afholde runde fødselsdage, bryllupper m.v.

Foreningsballerne var gode og talrige. Der kom altid mange mennesker til bal på afholdshotellet. Det kan måske godt undre lidt i dag, da der jo ikke var nogen form for udskænkning. Men deltagerne havde i mange tilfælde fået rigeligt under vesten, inden de ankom. Især VU's månedlige baller i vintermånederne trak fulde huse hver gang. Der kunne godt deltage 4-500 unge mennesker fra nær og fjern. Det var jo længe før halballernes tid. Mange af os unge mennesker fra byen og oplandet kendte afholdshotellet fra barnsben, hvor vi måske havde deltaget i en familiefest eller været med forældrene til den ene eller anden forenings juletræsfest. Vinterens dilettantforestillinger fandt også sted her. Der var gode sceneforhold med tilhørende omklædningsrum og garderober i kælderen. Der optrådte også jævnligt kendte kunstnere. Bestyrerinden gennem mange år Emma Andersen havde en gæstebog, som de optrædende sangere og skuespillere skrev i, inden de igen forlod Ølgod. Det er interessant at studere i de gamle gæstebøger, som heldigvis er gemt på det lokale arkiv. Den 4. marts 1958 optrådte således Four Jacks. Der er en personlig hilsen fra John Mogensen, Bent Werder, Otto Brandenburg og Poul Rudi. Samme år har Holger Fællessanger, Poul Hagen og Preben Kaas skrevet i gæstebogen. Fra 1959 kan nævnes Dirch Passer, Raquel Rastenni, Gitte og Otto Hænning. I 1960 var det så Blue Boys, Dario Campeotto, Jørgen Ryg, Jørgen Buckhøj, Birthe Wilke samt Jørgen og Gustav Winkler, der underholdt Ølgod-borgerne.

Det var faktisk på Ølgod afholdshotel, "The Sunny Boys" fik den officielle debut. Det var efterhånden rygtedes over hele byen, at et skoleorkester var ved at finde "fodfæste" indenfor populærmusikken. Vi fik en henvendelse fra Ølgod Håndværker- og Handelsstandsforening, om vi ville spille til lidt underholdning lørdag og søndag eftermiddag i forbindelse med foreningens årlige basar. Det ville vi da gerne, og vi var ellevilde. Nu var der mulighed for at komme lidt videre i vore bestræbelser på at gøre orkestret mere kendt, da basaren i Ølgod nor-

malt tiltrak et par tusinde mennesker i løbet af weekenden. Vi øvede og øvede, og som datoen for vor optræden nærmede sig blev vi meget nervøse. Selve vor optræden gik såmænd ganske godt, så vidt jeg husker, men vi blev i hvert fald klar over, at skulle vi ud og spille til bal, så måtte repertoiret udvides ganske betragtelig. Vi kunne alt for få numre. Det måtte der så senere rådes bod på. Nogle år senere spillede vi jævnligt på Ølgod afholdshotel, både til foreningsballer og private fester.

Efter branden blev hotellet renoveret og delvis ombygget samtidig med navneforandring til Hotel Hjedding, der så er videreført under forskellige ejere og forpagtere. Jeg har efterfølgende spillet en del gange på Hotel Hjedding. Salen og scenen er nogenlunde intakte fra afholdshotellets tid. Jeg spillede som hyggepianist til et bryllup, hvor Ane i "kæret" var med som gæst. Hun var en af de største originaler på egnen. Jeg kunne straks høre hendes højlydte og gnæggende stemme, da gæsterne gik til bords. Jeg kendte hende også fra banken. På et tidspunkt talte brudens far til brudeparret. Det blev en lang, formanende tale. Hans slutbemærkning var: "Og så håber jeg, at I – med Guds hjælp – må få en masse børn." (Det skal nævnes, at de fleste af festdeltagerne bekendte sig til indre mission.) Denne udtalelse kunne Ane åbenbart ikke lade sidde overhørig, for hun bemærkede højlydt med sin gnæggende stemme: "Jaa – a trower no ett, at Guds hjælp er nok. Der skal lidt mier te`", hvorefter hun kom med en højlydt latter over sin egen bemærkning. Der var ikke andre, der grinte, men mon ikke, der var mange krumme tæer blandt deltagerne. Her var det om at finde en grimasse, der ku` passe. Senere ved kaffen og småkagerne bemærkede jeg igen Ane. Hun havde taget en småkage og bøvlede med den. Den var noget hård og vanskelig at klare for den tandløse dame. Pludselig blev det nok og Ane udbrød, så næsten alle kunne høre det: " Den ka` a fandme ett tøgg", hvorefter hun lagde kagen tilbage på kagetallerkenen, naturligvis til stor ubehag for de omkringsiddende gæster. Festerne er næsten utallige og minderne mange fra Ølgod afholdshotel, hvor vi knægte fra "The Sunny Boys" fik vores ilddåb.

Hotel Tistrup

Det gamle hotels ret store hovedbygning er stadig beliggende lige over for jernbanestationen. Nu er komplekset ombygget til lejlighe-

der. Frem til 1985 blev hotellet dygtigt drevet af Birgit og Haubert Ejstrup. Herefter forsøgte forskellige ejere/forpagtere sig med driften af hotellet – dog uden større held. I oktober 1989 blev hotellet definitivt lukket og overdraget til Ribe Amts Boligselskab, der indrettede 17 almene boliger på stedet. Disse blev indviet i 1993.

I Birgit og Haubert Ejstrups ejerperiode var Hotel Tistrup det absolut bedste balsted i miles omkreds. Alle lokale foreninger kappedes om at få lov til at afholde deres baller på stedet, men kalenderen havde ikke altid lørdage nok. Et bal på Hotel Tistrup gav garanteret et overskud til foreningens kasse. Der kom altid mange mennesker og lokalerne var gode til disse arrangementer. Dertil kom et betydeligt antal private fester i årets løb. Midt i 1960'erne spillede jeg meget med orkestret "DANS-TE-EN" – også til mange baller i Tistrup. Et år spillede vi næsten til alle Tistrup Boldklubs baller. 5 af ballerne blev afholdt på Hotel Tistrup, medens 3 sommerballer blev afholdt i pavillonen i Letbæk Mølle – et meget stemningsfuldt sted og populært blandt ungdommen. Selve bygningerne til Letbæk Mølle med søen på den anden side af vejen eksisterer jo stadig, men pavillonen er for længst revet ned.

Efter et foreningsbal på Hotel Tistrup var vi musikere en gang udsat for en noget særegen oplevelse, som vi senere har moret os over mange gange. Vi havde pakket sammen og læsset bilerne - klar til at køre hver til sit. Torsten startede sin gamle SAAB og tændte lyset. I lyskeglen fra forlygterne så vi nu tydeligt et ungt par, der stod ved plankeværket på den modsatte side af parkeringspladsen. Parret var i fuld gang med det, der på latin hedder coitus, altså selve kønsakten. De havde nok forregnet sig med hensyn til belysningen på pladsen. De blev i hvert fald spottet med bukserne nede. Torsten blev så befippet, at han højt råbte: "Undskyld, undskyld, jeg slukker", hvorefter han stod ud af bilen og tændte sig en cigar. "Jeg giver dem lige fem minutter til at få bukserne op i ly af mørket", var hans slutreplik. Jo, Torsten Andreasen var en meget høflig mand. Da han igen tændte lyset var parret væk. Ved orkestrets næste job var første spørgsmål til Torsten, om han skulle se porno i aften. "Åh hold kæft", svarede han med et smil.

Efter halballernes indtog i 1970èrne ændredes hverdagen på mange hoteller, således at indtægterne nu overvejende kom fra private

fester. Og disse fester blev afholdt der, hvor maden var i orden – og det var den på Hotel Tistrup. Det blev til mange engagementer i årenes løb. Når man nu jævnligt spillede et bestemt sted, kom man automatisk til at kende personalet ret godt. Vi musikere har altid haft et godt samarbejde med de forskellige servitricer. Når vi skulle spille til en privat fest, sørgede vi altid for at få et eksemplar af de lejlighedssange, der skulle synges under spisningen. Adskillige gange har jeg fået hjælp af garvede servitricer, der kunne de forskellige melodier. Så gik vi og skrålede sammen på sangen, medens det første glas vin blev skænket, umiddelbart før gæsterne gik til bords. Jeg har faktisk lært en del melodier på den specielle måde. Mange af min generation beklagede selvfølgelig, når et tidligere kendt sted som Hotel Tistrup definitivt lukkede, men tiderne ændrer sig. Den yngre generation har i dag andre sædvaner og skikke.

Anna og Leif Hansen, Højskolehjemmet. Billedet er taget af Orla H. Nielsen og udlånt af Varde Lokalhistoriske Arkiv.

Hotel højskolehjemmet, Varde

Hotellet bestod i godt 100 år, men blev nedlagt i forbindelse med Kvicklys udbygning og anlæggelse af ny parkeringsplads. I dag er der kun den gamle hovedbygning tilbage i Storegade. Der er renseri i den nederste del og lejligheder på 1. sal, hvor der tidligere var hotelværelser. Jeg har læst lidt i de gamle vedtægter for "Den selvejende institution Højskolehjemmet Varde." I § 1 nævnes følgende: "Højskolehjemmets formål er at stille egnede lokaler til rådighed for møder og sammenkomster til fremme af kulturelle og almennyttige formål samt private fester – samt ved gennem udøvelse af sin gæstgiver- og beværter bevilling at give sine medlemmer, kunder og gæster en god og reel betjening." I § 9 nævnes følgende: "Bestyrelsen antager vært eller værtinde samt indgår lønaftale og arbejdsforhold med denne." Intentionerne vedrørende hotellets drift var således bestyrelsen meget magtpåliggende. De første vedtægter er fra 1885. Stedet blev meget kendt, og der findes vel næppe den vardeborger over ca. 40 år, som ikke har været på Højskolehjemmet til et eller andet arrangement. Mange lokale foreninger havde tidligere deres faste møder og generalforsamlinger på stedet, der også var kendt som pensionat for især mange unge, ugifte personer, som boede på værelser rundt om i byen.

Men tiderne skifter. Ved 75 års jubilæet i 1960 nævnte den daværende formand bl.a. i sin festtale: "Det har tidligere været således, at det især var medlemmerne, der brugte Højskolehjemmet. I dag er man knap så optaget af folkelige rørelser. Vi har fået et mere materialistisk samfund." Af ovennævnte fremgår det ret klart, at kundekredsen var ved at ændre sig markant. Højskolehjemmets primære aktiviteter var herefter mere almindelig hoteldrift, altså afholdelse af private fester, værelsesudlejning samt fortsat pensionat.

Den 1. september 1966 tiltrådte min navnebror Leif Hansen og fru Anna som nyt bestyrerpar på stedet. Omkring samme tidspunkt fik man trykt en brochure. Heri nævnes, at "hotellets kapacitet er 150/200 personer i flere lokaler, samt 16 værelser til udlejning." Efter Anna og Leifs tiltræden kom der nu for alvor gang i selskabsforretningen. Det rygtedes hurtigt, at maden var god og til rimelige priser. Jeg har i årenes løb spillet til en del private fester på Højskolehjemmet sammen med skiftende musikere. En lille pudsig hændelse ske-

te ved en fødselsdag, hvor fødselaren hed Leif. Ved samme lejlighed havde hotellet hyret en overtjener fra Esbjerg, der hed – ja hvad tror læseren – Leif. Da gæsterne var gået til bords, blev de budt velkommen med følgende ord: " Så vil Leif gerne byde alle velkommen. Jeg håber, at Leif har tilberedt en god middag og at Leif vil servere denne til jer gæster, samtidig med at Leif leverer prima diner musik." Dette vakte naturligvis megen morskab, da der jo var tale om 4 forskellige Leifer. Når Leif og jeg træffer hinanden i byen siger den ene god dav Leif, mens den anden svarer god dav ditto.

I 1980-81 og 82 blev nytårsballerne i Den Selskabelige forening, Varde, afholdt på Højskolehjemmet. Nytårsballerne var en fornøjelse at spille til. Det var en af de få gange om året, hvor vi spillede 4 mand. Desuden var stemningen altid i top. Vi musikere befandt os godt og blev altid godt beværtet af Anna og Leif. Det nævner jeg, for det var sandelig ikke tilfældet alle steder. Som tidligere nævnt sluttede Højskolehjemmets æra i forbindelse med udvidelse af parkeringspladsen ved Kvickly. Den gamle sal og mellemliggende bygninger blev jævnet med jorden.

Efterskrift

Jeg har i det foregående beskrevet 4 lokaliteter i Varde kommune. Kroer, hoteller, som ikke eksistere i dag, men hvor der tidligere har været et vældigt liv og leben. Der kunne skrives om mange flere nedlagte beværtninger. Var der ikke 87 udskænkningssteder i Varde for 50 år siden? En del læsere har sikkert også minder og oplevelser fra de lokaliteter, jeg her har nævnt. Jeg kan kun opfordre til, at man nedfælder disse oplevelser – for "om føje år er alting glemt." De respektive Lokalhistoriske arkiver modtager gerne gode "historier", som eftertiden så kan få glæde af.

Leif Hansen

Mine 30 års virke i Vestjylland

Af Lars Gammelby, Frankrig

Jeg har fået et par opfordringer til at skrive lidt i "Vestjydske Fortællere" om mit liv i Vestjylland, og nu, gør jeg altså alvor af det.

Livet på gården

Jeg er født på en gård i Vesterbæk ved Sig i 1947. Mine forældre er/var Elva og Laurids Gammelby, min mor bor nu, 93 år gammel på Carolineparken, og dertil 3 søskende, Jens, Nancy og Susanne. Vi drev blandet landbrug med markdrift, køer og svin. Uden den store økonomiske succes. Jeg følte dengang, at vi var meget fattige, men vi fik da god og sund mad hver dag, vi havde jo selv de fleste råvarer. Vores opvækst på gården var forbundet med en hulens masse forpligtelser, som, det jo var dengang, hakke roer, køre traktor i mange timer, høstarbejde og hjælpe til i stalden m.v., og ikke mindst passe vores skole. Jeg skulle vist have overtaget gården, men min far sagde, at hverken jeg eller min bror skulle være landmænd. Det, er der ingen fremtid i, sagde han. I skal gå i skole og få en anden god uddannelse. Jens blev også statsaut. revisor. Nancy fik nok det vigtigste job af os børn, idet hun blev laborant på Tuborg, udviklede nye, velsmagende ølsorter og sørgede for kvalitet i de eksisterende. Susanne er godt gift og bor i Sydengland.

Jeg skal lige fortælle, at min far, som jo havde mange maskiner på gården, havde en "værktøjskasse" bestående af en cigarkasse med nogle søm, en hammer og en knibtang. Det klarede han sig med hele livet. Når traktoren gik i stå, fik den en med hammeren, og så kørte den igen. Værre var det med selvbinderen, den kunne ikke mere, når den havde fået en kæberasler af hammeren. Min far fandt vel nok først sit rette element, da han i en temmelig høj alder, lejede jorden

ud og blev forsikringsmand. Han blev i mange år topsælger i Danmark af de såkaldte "spareure" (livsforsikring med opsparing i), og min mor blev sygehjælper på Varde Sygehus. Det, var vist godt for økonomien. Far sagde ofte til mor "a trouer, du skal ha di eget sygehus, når du er så dygtig". Jeg har mange gode og positive minder med fra tiden på gården, lidt morsomt var det da, at jeg, da jeg fik min første jagtriffel, uheldigvis kom til at skyde en af min fars køer, vi spiste oksekød i flere måneder, og jeg fik rigtig meget skældud. En anden lille morsomhed var, at min far for år tilbage, mens bedstefar drev gården, ikke måtte få så meget som en krone i lommepenge. Hvad, er så mere naturligt end at stjæle en pattegris og sælge den til naboen? Bedstefar opdagede det, efter sigende, aldrig.

Noget meget positivt at tænke tilbage på, på gården var, når min mor kom ud i marken, mens vi hakkede roer med madpakker og kaffe. Hold da op, hvor var det hyggeligt, jeg syntes, at det altid var fint vejr dengang, men det passer vist ikke. Også en lille sjov ting på gården var, at jeg, da min far og mor, som altid sov middagssøvn, kørte min lillesøster, Susanne, rundt i en cementblander. Hun kom på hospital i flere dage, og jeg fik igen meget skældud. Den største modgang, jeg husker fra tiden på gården var, da vores stuehus med al habengut brændte ved en gaseksplosion. Alt var væk inkl. min bedstefars "Dannebrogsordenens Fortjenstmedalje" Han havde været sognerådsformand i Øse Sogn i en menneskealder. Alle troede, jeg var brændt inde, idet jeg, troede de, var alene hjemme. Sandheden var, at jeg i al hemmelighed var i biografen med en ny, dejlig kæreste.

Skolegang og videreuddannelse

Jeg startede i grundskolen som 7 årig i Vesterbæk Skole, senere Øse Skole. Derefter realeksamen på Sct. Jacobi Skole i Varde, Handelsgymnasiet i Esbjerg, her Højere Handelseksamen i 1966. I øvrigt sammen med 2 gode kammerater, Erik Kristensen, Reka og Kurt Skov, Blue Water. Jeg var derefter så heldig at få en læreplads som revisorelev hos revisionsfirmaet Nordland og Stentebjerg i Esbjerg. Dengang var det en forpligtelse at læse videre ved siden af, udenfor arbejdstiden, hvilket medførte, at stort set al fritid i en lang årrække gik med uddannelse ved siden af jobbet. Jeg blev derefter HD i Regnskabsvæsen 1971 og fik beskikkelse som statsaut. revisor i 1974. For

at prale lidt, så var jeg på daværende tidspunkt den yngste statsaut. revisor i Danmark.

Egen virksomhed

Jeg og et par af mine kolleger, Ejler Tang og Kurt Rotbøl var efter vores eksamen lidt opsatte på at starte vores egen forretning, og vi fandt vores hjemegn, Varde, som et godt sted at starte. I 1975 etablerede vi "Revision Vest" i Torvegade 9, og vi fik en forrygende start. Vi byggede senere et dejligt kontorhus på Ndr. Boulevard. Der gik ikke en uge, hvor vi ikke fik nye klienter. Vi kom jo lige fra skolen og opfattede os selv som temmelig kompetente inden for faget, populært sagt, syntes vi, at vi kunne "gå på vandet". Vi startede senere en afdeling i Ribe, som snart beskæftigede 15 mand, i mange år under ledelse af Ole Pallesen, og vi nåede i eget regi 35 ansatte i Varde, og 15 i Ribe, altså 50 i alt. Egentlig en stor arbejdsplads i Vestjylland. Udviklingen i vores branche gik i disse år lynhurtig, og omkring 1985 måtte vi erkende, at vi ikke på sigt kunne køre vores virksomhed alene uden en stærk samarbejdspartner. Vi kunne ikke selv følge med, med skatteret, moms, EDB, revision, rådgivning, kvalitetskontrol mv., så vi besluttede at fusionere med gamle kendinge fra Esbjerg, de hed nu Deloitte. Senere lukkede vi kontorerne i Varde og Ribe for at samle hele organisationen i en stærk enhed i Frodesgade i Esbjerg. Det var en benhård beslutning at lukke Varde og Ribe, men jeg kan se i dag, at vi gjorde det rigtige, idet vi, foruden at komme ind i en utrolig faglig kompetent og stærk organisation (med i dag 24 statsaut. revisorer og 130 ansatte i alt) fik mulighed for at løse generationsskiftet (jf. nedenfor) for vi nu, efterhånden lidt ældre iværksættere. Før nedlukningen af Varde og Ribe, men altså efter fusionen, fik vi en ung, dygtig og fremadstræbende partner ud fra Esbjerg kontoret. Jan Toustrup hedder han, og han er i dag leder af hele Deloitte i Vestjylland. Jan satte godt nok gang i mange ting for os, men vi skulle have haft yderligere 2 unge partnere for at løse vores generationsskifte, dem kunne vi ikke finde, og det medvirkede til den ovennævnte beslutning om at lukke ned i Varde og Ribe og samle kræfterne i Esbjerg. Jeg vil påstå, at Deloitte i dag uden sammenligning er det stærkeste og mest professionelle revisionsfirma i Danmark (ikke de billigste, men de bedste), og jeg føler, at jeg gennem min indsats over årene har en

De 2 første hjorte i Skotland.

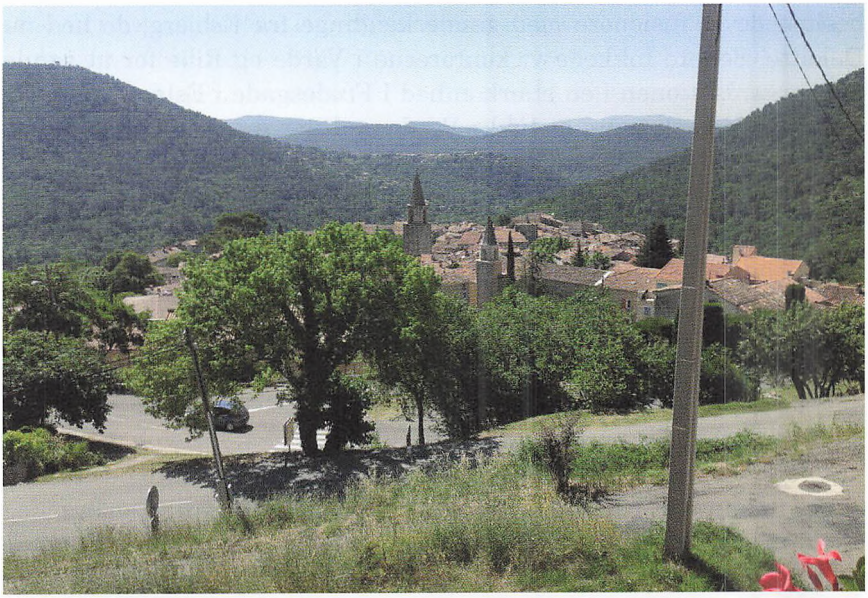

Bargemon i Sydfrankrig.

lille bitte andel i firmaets store succes, som jeg er overbevist om, vil fortsætte mange år frem. Jeg må lige fortælle, at jeg indtil jeg gik på pension (jf. nedenfor) havde en efter vestjyske forhold temmelig fin klientliste, hvorfra jeg lige nævner de væsentligste: Reka-Gruppen med senere Lalandia, Sky Light, West Wind-gruppen, Mercedes, Varde, Esbjerg, VJ Huse, Prima Vent, Ribe Maskinfabrik, Ripensa (småkagefabrik), Brdr. Ludvigsen, Hydro Air, Lynddahl Plast, Ripladan, lægerne Bøving, Jogros Danmark, Esbjerg Oiltool, Vello og en del advokater m.fl.

Om tiden i vores virksomhed skal jeg lige fortælle et par sjove historier: Vi havde haft indbrud på vores kontor på Ndr. Boulevard, og alle vores computere var stjålet. Vi aftalte derfor, at vi altid til fyrafften skulle gemme vore computere, så de ikke kunne ses udefra. Vores partner, Kurt Rotbøl glemte dette en aften. Ejler Tang og jeg mødte lidt tidligt næste morgen og besluttede et lille stunt. Vi lavede et fingeret indbrud på Kurts kontor, væltede stole, åbnede vinduer og gemte hans computer. Kurt var chokeret og helt bleg (nu har der fa´me været indbrud igen, sagde han), og vi grinede, men jeg tror aldrig, han glemte at gemme computeren senere hen. Samme Kurt skal høre for meget. Han var på et tidspunkt på afvænning med cigaretter. Ingen måtte se, at han fortsatte med at ryge, men nu kun på toilettet. Han smed skodderne ud af vinduet fra toilettet. Der lå flere hundrede skodder udenfor. Havemanden kom en dag ind og meddelte temmelig overophedet, at vores plæneklipper var kørt fast i cigaretskodder på plænen udenfor toilettet, lidt morsomt, ikke? Min klient, Lynddahl Plast i Ribe, Bjarne Lynddahl, havde sin jagthund, Oscar, med til alle bestyrelsesmøder. Jeg sagde, hvorfor, vælger vi ikke bare hunden ind i bestyrelsen også? Det gjorde vi, og vi grinede meget af det. Et par år senere havde selskabet 25 års jubilæum, og jeg fik lederen af Gardena world wide til bords. Jeg spurgte ham, om han var klar over, at hans største leverandør af haveslanger, Lynddahl, havde en jagthund siddende i sin bestyrelse? Han måtte forlade bordet nogle minutter for at grine af, nu sidder han faktisk i Lynddahls bestyrelse sammen med den næste jagthund. Sådan noget pjat, kunne jeg slet ikke finde på i dag.

Fritid, jagt og golf

Efterhånden som vi fik flere dygtige medarbejdere i vores virksom-

hed herunder Kurt Carstensen og Jim Laursen, som begge fik deres revisoreksamen, mens de arbejdede hos os, blev der tid til andet end arbejde og møder. Jeg kom med i et jagtkonsortium i Oksby Klitplantage under ledelse af Gerhard Bøving. Jeg var ikke nogen sikker riffelskytte, men fik da 2 kronhjorte over årene derude. De hænger nu på væggene her i vores hjem sammen med 4 hjorte, som jeg nedlagde på 2 jagtrejser til Skotland. I Oksby konsortiet var de meget spøgefulde omkring min manglende træfsikkerhed, de sagde, at hjortene, inden de løb ud af såten, så efter, hvor står revisoren i dag? Der, var det mest sikkert for dem at passere, sagde man. Apropos Skotland, så var min første jagtrejse dertil sammen med Jyllands Postens Rejseklub. Vi måtte skyde 2 kronhjorte hver. Jeg havde aldrig set en hjort før. Vores stalker hjalp os ind på ca. 160 meters afstand af en fin hjort. Den var død i knaldet. Så rejste en mindre hjort sig op lige ved siden af. Stalkeren sagde, "do you want to shoot again?" Yes, og 20 sekunder efter havde jeg nedlagt hjort nr. 2. De er på billedet, og blod i mit hoved betyder i jagtsproget, første hjort i dit liv. God oplevelse. I flyet hjem fra Aberdeen sad jeg ved siden af Bent Pedersen, Mercedes, som havde købt en avis, men sad med den omvendt, han var så bange for at flyve.

Mine 2 drenge, Ulrik og Johannes, som har sådan nogle flotte kærester/hustruer, har i dag begge gode universitetsuddannelser, hhv. cand. scient og cand. mag. art. De har selvfølgelig betydet meget for mig, og lidt skægt er det, at de er faldet så forskelligt ud. Vi havde 12 års sommerferie ved Gardasøen og 11 år på alpine ski i Saalbach i Østrig. Ulrik er ambitiøs, har arbejdet i USA og har nu et godt job i Århus som software-ingeniør. Johannes har sin guitar, laver musik og indtil videre uden fast job, måske, han er den lykkeligste i vores lille familie alligevel. Jeg kan se nu, at jeg måske burde have haft mere tid til drengene, da de var mindre, men jeg arbejdede altid, jeg holdt ofte foredrag om skatteret og økonomistyring mv., i skræddersyet habit, hvid skjorte og grøn butterfly. Når potentielle klienter henvendte sig efter foredraget, havde jeg et godt udtryk," jeg kan ikke tage flere klienter lige nu, men du kan komme på venteliste". Det tog vist kegler, og lyder måske lidt blæret. Da vi boede i Danmark, kom drengene på besøg hos os et par timer indimellem, nu kommer de her til Provence 1 uge eller mere ad gangen, solskin, varme, dejlig mad,

god vin og golf, kvalitets tid, kalder jeg det. Begge drenge startede med at spille golf omkring 1987, nåede begge hcp. 4 inden, de startede på universitetet, og jeg blev også temmelig bidt af denne sportsgren, lagde jagten på hylden og blev en habil golfspiller, nåede et hcp. 14, som var rimeligt i min alder. Dengang spillede vi i Marbæk, men sideløbende var vi et par grupper, som fik Henne og Varde Golfbaner op at stå, og jeg medvirkede også til udvidelsen af Gyttegård Golfbane fra 9 til 18 huller. Jeg må lige fortælle, at jeg, da vi spillede i Marbæk, lavede noget så usædvanligt som "hole in one" to gange, slog med samme kølle, spillede med samme bold, fulgtes med de samme spillere med et års mellemrum. Disse herlige slag var begge gange på hul 9 på Marbæk. Anden gang, var der 40 golfspillere i klubhuset, der så på. Det kostede flere tusinde kroner til øl og whisky, men jeg tror, jeg var forsikret for noget af det. Mange, selv professionelle golfspillere, oplever aldrig en "hole in one", men jeg fik altså to, vist lidt heldigt, tror jeg. Min træner i Marbæk, Arne Tinning, som jeg har haft mange festlige golfrejser med, har vist aldrig lavet en "hole in one", jeg er ikke sikker, måske alligevel. I dag spiller min kone og jeg her i Frankrig på en kanon-bane, som hedder Chateau de Taulane. For interesserede, se deres hjemmeside, banen er tegnet af den store golfstjerne i gamle dage, Gary Player. Den ligger ½ time herfra, i 1100 meters højde, og desværre derfor ofte lukket i vinterhalvåret pga. sne. I de tilfælde er vores bane St. Endreol længere nede mod kysten. Jeg håber, jeg en dag kan vise vores nedennævnte gutter fra DK disse herligheder og vinde lidt penge på mine hjemmebaner, der kan jeg nemt vinde, idet jeg kender hvert hjørne af banerne. I Danmark spiller vi mest på Henne Golfbane. Vi har der en lille hyggeklub, som vi pga. deltagernes vægt kalder "Heavy". Mine kammerater der, er Jens Madsen, Bent Barslund, Chr. Bloch, Bent Pedersen, Jørn Thomsen, Ole Stig, Ole Schmidt, Poul Andersen, Svend Erik Pedersen, Søren Kjær, Jørn Bolding, Thomas Locht, Kurt Larsen og Ivar Jeppesen. Desuden 2 desværre nu afdøde medlemmer, Svend Ove Brodersen og Peter Riis. Utrolig trist, at vi mistede dem så tidligt, jeg tænker på det hver dag.

Vi har haft rigtig mange skægge oplevelser sammen herunder rejser og udflugter. Vi spiller altid om lidt penge, hvilket øger seriøsiteten i spillet. Jeg har vundet mange penge, men så sandelig nok tabt flere. På en af taberdagene, lå jeg på 1. green i Henne i 3 slag, men

Villa Les Rosiers.

Vores dejlige terrasse.

gik derfra med 11 slag. Det var skidt, og det, skal koste lidt. Under kortspil i Irland efter en golfrunde spillede nogle af os et slag kort. Whist med trumf, jeg meldte 13 klør, jeg blev makker med Ole Schmidt, vi fik alle 13 stik, og der var 176 euro i pensionskassen i et ryk, det, er de penge, vi lever af i dag.

Pensionering

I 2004 begyndte jeg at føle mig lidt stresset af arbejdslivet. Jeg følte, det blev sværere og sværere at følge med rent fagligt, jeg var altid bagefter med at læse faglitteratur og kom ikke på tilstrækkeligt mange opdateringskurser m.v. I konsekvens heraf opsagde jeg i al venskabelighed som 57 årig mit partnerskab i Deloitte, solgte vores hus og sommerhus i Danmark og købte et lille hus på en bjergside her i Provence i Sydfrankrig. Det er, det bedste, jeg har gjort i mit liv, tror jeg. Unge friske partnere overtog mine klienter, og jeg er i den forbindelse lidt stolt af, at dette lykkedes uden at miste så meget som en klient. Nu går tiden som pensionist hernede med at dyrke grøntsager, appelsiner, citroner, grapefrugter, vindruer, oliven (151 kg. i 2012, lig med 20 liter af den fineste olie), gå med hunden (Jack Russel-terrier), 4-7 km. om dagen, spille golf, passe hus, læse gode bøger og ellers bare nyde de 300 solskinsdage, vi har om året. Det er så dejlig lunt her det meste af året, men juli og august er for varme, derfor lejer vi hvert år i denne periode et lille sommerhus på Pilealle` i Hjerting og tager biltoget derop.

Vedr. vores omtalte meget fine hund, kan jeg lige fortælle, at både den og min kone er blevet bidt flere gange her af løsgående hunde uden snor. Jeg har klaget til EU over, at der ikke er ens regler i hele EU, med hensyn til at føre sin hund i snor, men jeg blev totalt afvist der. Jeg kunne melde episoderne til politiet, blev der sagt. Det, har jeg prøvet uden resultat. Så måtte jeg tage sagen i egen hånd, og det, kunne andre måske lære noget af, jeg købte for 16 euro en peberspray. Når, der så nærmer sig en løs hund, peger jeg på den med sprayen. Hundene flygter omgående. Smart, ikke? Forleden mødte vi en løsgående hund, som fik en ordentlig omgang spray, desværre kom der lige en vind, som førte noget af sprayen op i hovedet på dens ejer, som stod et par meter væk. Tårerne løb af hans øjne, og han kunne næsten ikke se noget. Han råbte og skreg og ville melde mig til poli-

tiet og give mig bank. Jeg gik ind på politistationen og spurgte, om sprayen var lovlig til løsgående hunde. Det, var den. Når jeg skriver "meget fine hund", burde jeg måske have skrevet "meget kloge hund". Forleden under morgengåturen haltede den på venstre bagben. Jeg sagde til den, at hvis den fortsatte med det, ville jeg få den aflivet. Så begyndte den i stedet at halte på højre bagben. Jeg grinede lidt af det, den fejler intet.

Afslutningsvist vil jeg lige fortælle, hvor banalt, det er at drive virksomhed indenfor et liberalt erhverv. I forbindelse med mit ophør i Deloitte, lavede jeg en lille rundspørge hos mine klienter. Hvordan har I kunnet holde ud at have mig til revisor i 30 år?, spurgte jeg. Her er de helt banale svar:

- Du ringer altid hurtigt tilbage på telefonbeskeder.
- Du besvarer hurtigt mails med skattespørgsmål m.v.
- Du omgiver dig med dygtige medarbejdere og specialister.
- Da vi valgte dig, følte vi, du var faglig kompetent!!!!!!
- Du leverer altid produkterne til tiden.
- Vi har det skægt på alle vores møder, først arbejder vi, og så gerne lidt fornøjeligt bagefter.

Apropos sidstnævnte, kan jeg lige fortælle en lille sjov ting mere. Jeg deltog i et bestyrelsesmøde hos en god klient. Vi gennemgik et lidt dårligt regnskab, og da vi nærmede os frokosten, åbnede jeg min store revisortaske og fremdrog et blodtryksapparat. Alle i bestyrelsen og advokaten fik under stor morskab målt blodtryk. Flere af dem måtte direkte til læge og måtte springe frokosten over.

Efterskrift/sygdom i et fremmed land

Efter at jeg havde skrevet ovenstående, fik jeg konstateret prostatacancer. Jeg vil gerne fortælle, hvordan behandlingen af sådan noget foregår hernede. Først, blod i urinen og blærebetændelse. Dagen efter biopsi, det var cancer. Jeg bad om en "second opinion" fra en af Frankrigs dygtigste kræftlæger. Så i 4 forskellige scannere, resultat, cancercellerne sidder i højre side af prostata, men er indkapslet og ikke spredt til andre organer eller skelet. Dagen efter, færdig behandlingsplan. Indsprøjtning af kvindelige kønshormoner (jeg er begyndt at få

bryster, men Pia siger, at det antagelig kun bliver en A-skål, og måske jeg får dem på ryggen), lagt 3 stykker guld op i prostata, derefter i gang med 38 gange radioterapi (stråler). Der er nu kun få gange tilbage, og endelig raskmelding sker forhåbentlig den 28.06. Alt er på sygekassens regning, også taxa til cancerhospitalet i Mougins, 1 time hver vej, lidt træls, selve strålingen tager 7 minutter. Jeg er total imponeret af deres kræftbehandlingssystem hernede, de har de nyeste og mest moderne scannere og strålekanoner. Jeg er nu sikker på, at jeg overlever, men bivirkningerne af strålerne er meget ubehagelige, det er svimmelhed, manglende appetit, diarre´, og ingen bilkørsel i 3 mdr. Kræftens bekæmpelse i DK betragter denne behandlingsform med guld og stråler som "eksperimentel", men hernede kører det, og flere, jeg kender, er kureret med denne behandling.

Lars Gammelby

1. skoledag 1970.

Sommersøndag med far, mor, storesøster og hunden Pjevs.

Fra livet på landet til livet som læge i Oksbøl

Af Jytte Serup Møller, Oksbøl

Livet som familielæge anno 2013 er mangfoldigt og vidtrækkende. Det er spændende, udfordrende og livsbekræftende. Det er hver dag en glæde at gå på arbejde. Ikke to dage er ens, og man føler hver dag, man går hjem, at man har gjort en forskel for én eller flere. Mit liv startede under små kår i det vestjyske. Min far var gårdejer af titel, men gården var ikke større end dét man i dag vil betegne som et husmandssted. Gården var på 32 tønder land. Der var både grise, køer, høns og ænder på gården. Min mor var medhjælpende hustru på gården, indtil jeg nåede skolealderen. På det tidspunkt startede hun som hjemmehjælper. Jeg har en storesøster, som er 2 år ældre end jeg. Trygheden rakte ud over vores lille familie. Mine bedsteforældre, en moster og en morbror med deres familier boede lige omkring os. Livet var dengang på landet trygt og godt, og der fandtes ikke vuggestuer, dagplejemødre eller børnehaver. Vi legede i stalden, på høloftet, i haven og på marken. Legekammeraterne var nabobørnene og søskende. Vi børn måtte også hjælpe til i driften. Vi var ikke startet i skole, før vi skulle køre traktoren, når høsten skulle i hus. Roehakning lærte vi hurtigt. Gad vide hvor mange kilometer roerækker, vi har nået at hakke i tidens løb. Arbejdet stod ikke højt på ønskelisten, men vi blev solbrændte – nok også langt mere end man "må" i dag i henhold til Kræftens Bekæmpelses anbefalinger, og prisen pr. række var 2 kroner. Arbejdstilsynet ville – hvis de havde fandtes dengang - have lukket alle disse små gårde. Maskinerne i laderne og staldene var uden afskærmning, og trods det betjente vi børn dem uden voksnes tilsyn. Tænker man sig om, er det et under, at vi børn af den tid lever i dag.

Den ubekymrede og glade barndom fik sin ende, da min mor blev syg og døde. Min søster var 11 og jeg 9 år. Hun døde af brystkræft.

Det gik først op for mig, at hun ville dø af sygdommen, da hun lå på sygehuset i den sidste tid. Da jeg spurgte min far direkte om hun ville dø, fik jeg det svar jeg frygtede – JA. Dengang var der ikke noget med psykolog, offentlig hjælp eller anden form for hjælp, men livet gik jo videre. Min far fandt en dame, der kom og hjalp med alt det huslige hver formiddag. Resten måtte vi klare selv. Det gik, for det skulle gå. Vi så aldrig vores far give op. At han har haft det svært til tider, holdt han for sig selv og involverede ikke os børn deri. Familielivet har været med kriser og problemer, men min søster og jeg har i vores voksenliv et til stadighed nært forhold. En stor sorg var det for os, da vores far i en alder af 88 år døde i 2011. Det var tabet af min barndom, opvækst og base i livet. En glæde var det dog, at han var åndsfrisk og vittig til det sidste, og at vi var hos ham i hans eget hjem i den sidste tid - også da han sov ind.

Min søster og jeg har aldrig fået stillet store krav fra vores far, men vi har lært, at man skal passe sit arbejde, gøre sit bedste og altid kæmpe videre uden at give op. Min skolegang startede i den lille landsbyskole i Gjerndrup. Der gik jeg til og med 5. klasse. Fra 6. klasse fortsatte jeg videre på skolen i Brørup og efterfølgende gymnasiet i Grindsted inden studie tiden i Århus. Medicinstudiet gennemførte jeg på Århus Universitet, og den kliniske efteruddannelse fik jeg på Esbjerg Centralsygehus og på Spangsbjerg. En tid hvor vi som unge læger fik lov til meget mere, end man gør i dag. Jeg husker min første nattevagt som forvagt - helt nyuddannet og gravid i 5. måned - på medicinsk afdeling, som indbefattede 3 sengeafdelinger, modtagelsen og skadestuen. Da den første dårlige patient ankom til modtagelsen måtte jeg ringe til min bagvagt og bede om hjælp. Sådan kastet ud i det virkelige læge liv, får man det hurtigt lært. En af overlægerne lærte mig ALTID at gå roligt til den næste patient. Bevarer roen og tænke sig om undervejs. Det skaber mest ro og overblik og man kan jo alligevel ikke redde alle.

Fra start på studiet i Århus 1984 til start i Lægehuset i Oksbøl gik 16 år. Jeg startede i Lægehuset i Oksbøl 2.1.2000. Som nogen vil kunne huske lå lægehuset dengang på Søndervang, og der var lægerne: Rasmus Vissing, Søren Madsen og Ole Kragh. Der var én sekretær og en medhjælper ud over de to lægefruer, der begge arbejdede som sekretærer om formiddagen. Arbejdet var meget anderledes dengang,

end det er nu. Meget mere blev dengang behandlet og udredt på sygehusene. Arbejdstiden var fra kl. 8 – 13 ud over når man hver 3. dag havde vagten i huset og skulle arbejde til kl. 16. Min kollega Rune Pallesen kom til Oksbøl 2002, og sammen har vi udviklet lægehuset til den praksis, det er i dag med 3 sekretærer, 3 sygeplejersker og en laborant. Desuden har vi hele tiden en til to uddannelseslæger i huset. At starte som ny læge i en fasttømret praksis, hvor alt har været, som det plejer i mange år kræver sit. Det var nemt at komme ind i en veletableret praksis, hvor alt fungerer, men det tager tid at komme ind i praksisarbejdet og blive anerkendt på lige vilkår blandt de tre ældre kollegaer og de ansatte. Da jeg startede i lægehuset var det i en tid, hvor man tiltalte lægen ved efternavn, sagde "de" til lægen og lægen gik i hvide kitler. Nu er kitlerne smidt ud, lægerne kaldes ved fornavn og alle siger "du" til lægen. Lægehuset i Oksbøl bærer præg af at være en landpraksis. Patienterne kommer ofte til os efter at have været ved speciallægerne på sygehuset og skal høre vores mening om, hvad de skal gøre inden de beslutter sig for en evt. operation eller en ny behandling. Trods eksperternes viden og rådgivning. Ofte kommer patienter, der burde have ringet 112 direkte til os i stedet. De kommer direkte til os med brystsmerter, allergiske reaktioner efter insektstik mv. Vi skynder os selvfølgelig at iværksætte primær behandling og rekvirere ambulance. Ligeledes ved mistanke om at de har brækket noget tager de ofte primært til os i stedet for at tage på skadestuen. Ikke sjældent ser vi patienter, der har ventet både én og to dage efter et fald, og hvor det viser sig, at de har brækket noget. "Man skulle jo helst ikke komme unødvendigt".

Gennem årene er patienterne kommet mere med ind i overvejelser vedr. behandlinger og videre udredning.

Ofte møder vi patienter, der har undersøgt en masse på internettet, inden de kommer ved os. På godt og ondt. Ikke sjældent har det uberettiget givet patienterne en frygt, der slet ikke var grund til. Sygehusene effektiviserer og mange sengepladser er blevet lukket i løbet af de sidste 10 år. Mere og mere foretages ambulant, og patienterne udskrives hurtigere efter indlæggelser. Desuden er en langt større del af udredningen og behandlingen lagt ud i almen praksis. Det har alt sammen givet os mere arbejde. Desuden har tiden været præget af effektivisering. Man har ikke tid til at være syg eller have syge børn.

Forældre og bedsteforældre, som man tidligere havde stor hjælp fra, bor nu langt væk, og er alle på arbejdsmarkedet. Tiden i dag er også blevet domineret af patientforeninger, patientklagenævn og patientforsikring, som vi også skal forholde os til.

Midt i alt det nye har jeg altid oplevet stor accept, anerkendelse og diskretion blandt patienterne, som jeg som indbygger i Oksbøl også har haft som naboer, mødt i fritiden og dyrket sport sammen med. Anerkendelse har jeg som læge og menneske også fået efter jeg i 2011 deltog i Team Rynkeby, hvor jeg sammen med 50 andre på Bramming holdet trænede og cyklede til Paris sammen med. Turen tog én uge. Træning er træning, men selve turen var hård og man kommer på prøve på alle måder. Én ting er selve cyklingen, men at blive presset som menneske og fortsætte trods træthed, udmattelse og smerter overalt i benene og cykle videre. DET kan man ikke forberede. Jeg havde tilmed opgaven at være læge på holdet. Det indebar alt lægeligt. Astmaanfald. Infektioner og sår. Sidde sår. Ømme led og muskler. Helt fantastisk var det at cykle ind i Paris i samlet flok og når man ser sine børn stå og tage imod, kan man ikke holde tårerne tilbage. At

Mine 3 sekretærer fra lægehuset er mødt op i Bramming ved afgang inden turen går til Paris med Team Rynkeby 2011.

ens nærmeste naboer og rigtig gode venner tilmed er taget ned for at tage imod fortæller lige pludselig en selv at DET ER STORT.

I 2011 optog vi udsendelsen "Livet hos lægen" på DR1 i vores praksis. Da vi erfarede, at det var 15 udsendelser udelukkende fra vores praksis, blev vi lidt bekymrede for, hvad det nu var, vi havde kastet os ud i. Hvad sagde man i byen, hvad sagde kollegerne. De 15 udsendelser blev alle vist 4 gange og de efterfølgende 12 blev også alle vist 4 gange. Vi fik dog stor ros både i Oksbøl, men også i blandt kollegaerne og i kollegiale sammenhænge. Selvfølgelig kom det også med i den lokale revy året efter!

Arbejdet i praksis har ændret sig markant, men altid har arbejdet været en glæde for mig. Fantastisk hver dag at stå op og glæde sig til at tage på arbejde, og når dagen er omme at føle, at man har gjort en forskel. Ofte siger vi til os selv, at det er jo en gave at være med patienterne på rejsen gennem livet. Fra undfangelse til død – med glæder, bekymringer og sorger. Vi kan ikke gøre alle raske, men vi kan altid gøre noget. Vi kan trøste og lindre. Vi kan lytte og give gode råd. Vi vurderer og forholder os til en stor mængde af patienter. Alle med unikke problemstillinger. Opvokset på landet under små kår men med tryghed og sammenhold. Jeg har lært at tro på livet og det gode i alle mennesker, samtidig med at man må kæmpe for det man vil, og selv er ansvarlig for at få det bedste ud af livet. Det har givet mig glæden ved livet og lært mig, altid at kæmpe for det jeg tror på, og at få det bedste ud af livet, og de mennesker jeg omgås.

Jytte Serup Møller

Adrian Zamsa - ny trykmaskine.

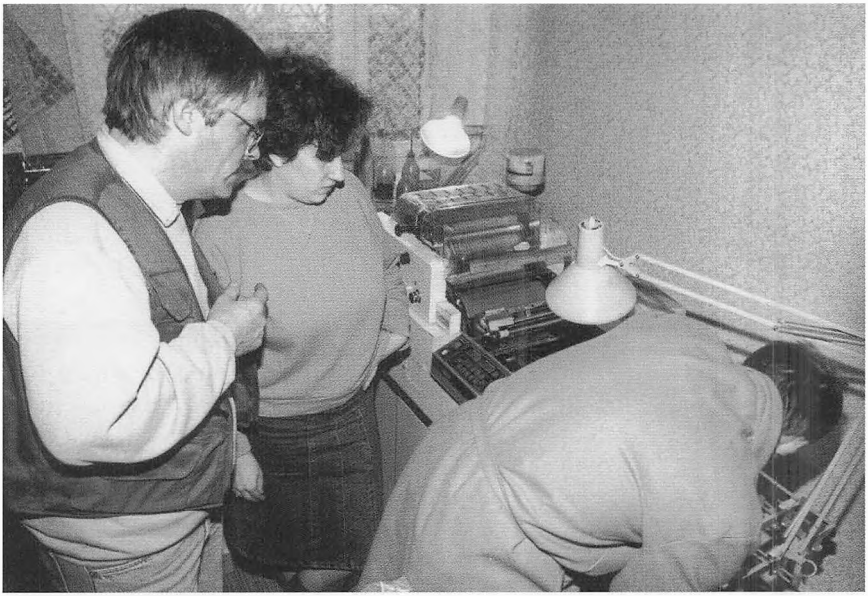

Søren Skov giver gode råd til Adrian Zamsa.

Et ungdomscenter i Rumænien

Af Søren Skov, Tarp

Jeg vil med dette indlæg prøve at beskrive noget af det jeg oplevede i Rumænien, som jeg besøgte første gang i september 1993.

Mit navn er Søren Skov. Jeg er typografisk trykker, og arbejdede på det tidspunkt, hvor denne fortælling starter, på Ribe Amts trykkeri i Ribe. I efteråret 1993 fik jeg en henvendelse fra Heine Fricke. Han arbejdede på amtet som socialpædagog, og i 1992 var han blevet "udlånt" af Ribe Amt til Red Barnet som projektleder på et ungdomscenter i byen Craiova, Rumænien: *"Centre for Education and Development Childs Personality "*.

Han spurgte om jeg kunne tænke mig, at tage med til Craiova i Rumænien og stille en lille trykmaskine op - samt starte et foto værksted på centret, der officielt åbnede den 23. maj 1992 som et samarbejde mellem de 14 amter i Danmark og organisationen Red Barnet Danmark. Det var tanken, at der skulle opbygges et radiostudie, videoværksted, fotoværksted, datastue samt et lille trykkeri. Her skulle de unge selv lære at betjene udstyret og lave projekter til gavn for handicappede og for normalt fungerende børn og unge i Rumænien. Jeg var straks med på ideen og syntes, det kunne være utroligt spændende at komme til Rumænien. Amtet gav mig en uges tjenestefri med løn. Vi var fem personer med hver vores speciale, der skulle køre sammen i en Mercedes minibus til centret i Craiova, Rumænien. Personerne: Heine, som var projektleder, Tina, som skulle lære de unge at bruge video, Michael, der arbejdede på et andet Rumænien-projekt, skulle være chauffør, Kjeld, som arbejder i Tegnestuen på Ribe Amt, skulle lære de unge om brugen af computere, og jeg skulle starte et lille trykkeri samt et fotoværksted. Heine, Tina, Michael, Kjeld og jeg sad som

sild i en tønde, da bussen var fyldt op med alt mellem himmel og jord fra tøj til symaskiner. Trykmaskinen, som jeg skulle ned at stille op, var ikke med i bussen. Den var sendt til Rumænien med en lastbil. Et af formålene med centret var at medvirke til at opbygge demokrati, fremme det folkeoplysende arbejde, prøve at ændre gamle holdninger og syn på børn og unge samt integrere de handicappede børn og unge i dagens Rumænien. Turen til Rumænien, var meget lang, og da vi endelig nåede den rumænske grænse, sad vi fast i den rumænske told i mere end 18 timer. Der var vild forvirring, og folk nærmest sloges om at komme først over grænsen, men over kom vi da. Det var lige som at komme 100 år tilbage i tiden, da vi kørte ind i Rumænien. Der var utrolig smukt, men også utrolig fattigt. Jeg så en mand, der gik og pløjede jorden med sin hest, samtidig gik konen og harvede jorden, men uden hest, hun havde spændt seletøjet på sin egen krop og trak harven efter sig. Der var store huller i vejen, manglende kloakdæksler, døde hunde i hundredvis, hestevogne, ingen eller meget få vejskilte. Jo, jeg var kommet til et meget fattigt, men utrolig smukt land. Det var som et stort ta' selv bord, rent fotografisk, og jeg fik billeder, som jeg aldrig i mit livs vildeste fantasi havde drømt om. Fem km. uden for Craiova ramte lugten os. Lugten stammede fra et raffinaderi, som uhæmmet sender urenset forurenet røg ud i luften. Det stank ganske forfærdeligt, og var helt sikkert lige så giftigt, som det lugtede. Det var virkeligt et chok at opleve den stank.

Rumænien er et stort land: 237.500 km^2, bjerge, højsletter og lavland. En befolkning på cirka 25 millioner mennesker. Heraf er godt firs procent rumænere. Tyve procent udgøres af andre folkeslag. Sigøjnere udgør ca. 12 procent af befolkningen. Radus Center. Endelig var vi efter mere end 52 timers kørsel, samt en hel del ventetid, fremme ved Centret: Det var mit første møde med Professor Radu Diaconescu, som var leder af: Center for Education and Development Child's Personality. Men ingen kan jo sige sådan et langt navn, så blandt de unge, og alle andre som havde tilknytning til centret, kaldte man det Radu's center efter lederen Professor Radu Diaconescu. Bare det at kalde det Radu's center fortæller noget om, at Radu er noget helt specielt. Det er Radu's energi og utrættelige gåpåmod, der har gjort centret til, hvad det er i dag. Fra første færd fik jeg et utrolig godt forhold til Radu, og efterhånden som jeg har lært ham

bedre at kende, stiger min respekt for måden han arbejder med børn og unge mennesker på. Han er en utrolig kapacitet på dette felt. Da vi ankom til centret, blev der taget godt imod os, og jeg kunne virkelig mærke, hvor glade alle var for at se os. Det varede ikke længe, før vi var i gang med det første møde. Der skulle lægges planer for den tid, vi var i Craiova, så vi fik udnyttet tiden mest muligt. Vi blev hver især præsenteret for den eller de personer, vi skulle arbejde sammen med. Adrian Zamsa og jeg skulle prøve at få gang i den lille trykmaskine, og sammen med Ionut Mitran skulle jeg prøve at få et fotoværksted op at stå. Kjeld skulle arbejde sammen med Ileana Popescu i Computerværkstedet. Ileana var Radu's højre hånd. Hun tog sig af alt det praktiske på centret, papirarbejdet, og hun var leder af computerværkstedet. Kjeld kendte godt Ileana. De havde arbejdet sammen på Kjelds første tur til Craiova, og Ileana havde også været en uge i Danmark for at arbejde sammen med Kjeld på Tegnestuen i Ribe Amt. Tina skulle tage sig af centrets videoudstyr sammen med Marius Pandura. Marius var én af de unge på centret, som virkelig havde nogle visioner om at lave nogle videofilm, der belyste de unge rumæneres situation i dagens Rumænien - samt prøve at vise omverdenen, under hvilke kummerlige forhold de handicappede levede på mange institutioner i Rumænien. Marius var virkelig en ildsjæl, og mange af de unge så meget op til Marius og ønskede at arbejde i samme gruppe som ham. Heine skulle arbejde med udbygningen af centrets lille radiostation sammen med Dragus. Dragus var glødende anti socialist, og hadede alt hvad det gamle styre stod for. Han lavede sammen med flere af de unge et radioprogram med musik og diskussion, som blev sendt i Radio Craiova to timer hver lørdag aften i den bedste sendetid. Heine havde tidligere arbejdet som nyhedschef på Radio Holsted i Danmark, så han lærte de unge på centret meget om opbygningen af et radioprogram, hvor musikken blev mikset med indslag om alt fra Aids til kærestesorg.

Gammelt lort

Men det vigtigste for mig var at se trykmaskinen fra Centralsygehuset. Jeg var meget spændt på, hvordan maskinen så ud. Jeg havde jo ikke set den, før jeg tog af sted til Craiova. Der fik jeg mit andet chok, Det, jeg hjemmefra havde fået at vide skulle være en god lille

A4 trykmaskine, var noget *gammelt lort*, som "viste det sig" var blevet kasseret på Centralsygehuset i Esbjerg syv år tidligere og havde stået ubrugt siden. Det er svært at brokke sig i situationen. Det var jo en maskine, som var foræret væk til projektet, og Heine vidste jo ikke bedre, end at det var en trykmaskine. Havde jeg set maskinen, før den kom af sted, tror jeg ikke, at jeg ville have anbefalet, den kom til Rumænien Den ville aldrig komme til at trykke i en kvalitet, der svarede til centrets forventninger. Men hvis ikke maskinen var kommet til centret, var dette indlæg aldrig blevet skrevet. Rumænerne var ellers glade for maskinen, men de vidste jo ikke bedre. Før 1991 skulle man have tilladelse fra regeringen, blot for at eje en skrivemaskine. Så en trykmaskine uanset stand, det var bare toppen. Jeg og Adrian Zamsa (Addi)", Centrets første trykker " fik da også maskinen til at trykke, men det var et dårligt resultat, der kom ud af maskinen. Men Addi og de andre på Centeret var stolte som "paver". Nu kunne man endelig få lavet nogle tryksager til gavn for børn og unge i Craiova.

Skæg og blå briller

Den første gang, jeg var med i Rumænien, boede vi på Hotel Park, et tidligere kommunisthotel som nu var på private hænder. Det lyder flot, at man tager til Rumænien for at lave humanitært arbejde, og så bor man på hotel. Men det var den billigste måde at indlogere folk på, og samtidig vidste den rumænske regering, hvor folk boede. På det tidspunkt var regeringen ikke så interesseret i at have fremmede boende hos private. Det var sværere at kontrollere deres gøren og laden.

Til gengæld sørgede papirer fra: "Ministerul Sanatatii Comisia Interde-partamentala Pentru Coordonarea Si Sprijinirea Activitatii Umanitare" for, at det var billigt at bo på hotellet. Det kostede 35 danske kroner pr. nat for et dobbeltværelse med bad og morgenmad. Den samme pris som rumænere skulle betale. For turister var prisen ti gange så høj. Det var et dejligt hotel med gode værelser og et venligt personale. Morgenmaden fik vi i et anneks, som lå for sig selv i hotellets have/park, der var skjult bag høje mure. Det med murene skyldtes Ceausescu. Når han boede på hotellet, måtte ingen udenfor murene vide, at han var der. Inde i annekset var der store soveværelser, som tidligere blev benyttet af prominente gæster. Det var en flot

stue med pejs og smukke møbler, og i spisestuen var hele endevæggen fyldt med meget smukke og gamle fliser med motiver fra Rumænien. Hver morgen hilste vi på to små mænd. Den ene gik ind ad en dør under trappen op til værelserne, og den anden hilste vi på, når han få minutter efter kom ud ad den samme dør. Vi var jo lidt nysgerrige og spurgte tjeneren, som serverede vores morgenmad, om hvad det var, der foregik. Tjeneren, som hed Ovideu, ville ikke svare os. Han kiggede forskrækket rundt, om nogen så eller hørte han snakkede med os. Ovideu og jeg blev med tiden venner. Han kaldte mig mr. Soren, og han var stolt, når jeg kaldte ham mr. Ovideu, og en dag vi mødtes i haven, fortalte han mig, at vi skulle passe på med, hvad vi talte om ved morgenbordet, fordi der var aflytningsudstyr i hele annekset. Det var det de to små mænd lavede. Det med aflytningen tog vi nu ikke så tungt. Der var også aflytning af telefonerne på centret. Det med børn og unges rettigheder, og med demokrati, mon ikke hellere man skulle følge lidt med i, hvad det nu var for et uvæsen dem fra Danmark havde gang i. Fra den dag, hvor mr. Ovideu fortalte om de små mænd med lytteapparaterne, fik talen en helt anden drejning. Vi talte kun på engelsk og kun om sex, og det så saftigt, at jeg tror de to små mænd har røde ører endnu.

Kan man finde en sponsor?

Efter en begivenhedsrig uge skulle vi så tilbage til Danmark. På hele turen hjem sad jeg og spekulerede på, om ikke det var muligt at finde en sponsor til en bedre trykkemaskine? Jeg gik sammen med mine kolleger i gang med at undersøge mulighederne og kom i kontakt med Eskofot i Århus, som gerne ville sponsorere en A4 trykkemaskine. Derefter meldte flere grafiske forhandlere sig med andre ting, vi kunne bruge på trykkeriet i Rumænien. Blandt andet fik vi en skæremaskine fra Scani, kopimaskiner fra OCE og fra Canon samt mange andre brugelige ting til trykkeriet. I alt blev der til centret sponsoreret grafisk udstyr for omkring 170.000 kr. Jeg aftalte med Heine Fricke, at hvis Red Barnet ville betale for en flybillet til Rumænien, så ville jeg tage en uges ferie og stille tingene op, samt lære vores rumænske venner at bruge udstyret. Udstyret blev sendt med Samson Transport fra Danmark den 25. oktober, 10 dage før jeg selv skulle flyve derned. Under det første besøg havde jeg fået mange nye ven-

ner og kontakter i Craiova. Det bevirkede, at jeg blev bedt om at lave en fotoudstilling på Craiovas Kunstmuseum. Det var jeg meget stolt over. Så da jeg tog af sted for anden gang, var det med 35 store billeder i håndbagagen.

En rigtig guttermand

Heine tog også med. Vi skulle flyve med Tarom, Rumæniens luftfartsselskab. Vi kunne ikke lande i Bukarest på grund af tåge, så vi blev fløjet til Budapest i Ungarn og blev indlogeret på hotel. Der var minibar på hotellet, hvilket, viste det sig, blev et stort problem den næste dag. Der var mange rumænere med i flyveren, og meget få af dem havde set en minibar før, så de troede at indholdet i baren var noget, man gerne måtte tage. Det må man også, men man skal betale for det, man tager, og det vidste de ikke. Rumænerne havde *ingen penge*, så da vi alle var kommet ud i de ventende busser for at blive kørt til lufthavnen, startede balladen. Hotellet ville ikke lade busserne køre, før der var betalt. To fra hotellet læste værelsesnumre op og bad de pågældende om at komme ind for at betale, Selv flyets kaptajn blev kaldt ind, men ingen havde penge. Så blev vi alle bedt om at forlade busserne. Vi ville ikke blive kørt til lufthavnen, før alt var betalt. En af passagererne, en libaneser (Heine og jeg havde talt om, at han lignede en fra mafiaen) tog sin store "mafiahat" af og sagde, at han ikke var taget på ferie for at sidde fast i et lufthavnshotel i Ungarn. Derefter bad han alle, der havde penge, om at smide noget i hatten, så vi kunne få betalt og komme videre. Det lykkedes at skrabe de ca. 80 dollar sammen, så vi kunne komme af sted. Det viser bare, hvor nemt man kan tage fejl af folk. Han var en rigtig guttermand. Da vi ankom til Craiova, var udstyret *ikke* kommet frem endnu. Efter at jeg havde ventet et par dage, fik vi besked om, at tingene ikke som aftalt kom til Craiova, men at det var havnet i tolden i Bukarest.

Bare tæer i sneen

Da jeg ikke rigtig kunne lave noget i trykkeriet uden maskiner og mandskab, tog jeg med Kjeld Jonason fra Red Barnet Norge på besøg i en sigøjnerlandsby lidt uden for Craiova. Det var i november og djævelsk koldt. Det frøs vel omkring 20 grader. Landsbyen, vi besøgte, fik hjælp fra Red Barnet Norge. Der var ca. 15 huse (hvis man kan kalde

det huse), og der boede omkring 200 mennesker i landsbyen. Mange af beboerne havde ingen fodtøj og gik rundt med bare tæer i sneen. Børnene, som der var mange af, gik i alt fra badetøfler til højhælede sko, som var doneret fra Norge. Husene havde store huller i taget, så regn og sne havde fri adgang. Det var virkelig en chokerende oplevelse at se mennesker i Europa - vores naboer - leve på denne usle måde.

Foto udstilling

Maskinerne var stadig ikke kommet. Derfor brugte jeg meget tid på Kunstmuseet med, hvordan mine billeder skulle hænges op. Kjeld Olesen, fra Ribe Amts Tegnestue, havde layoutet et utroligt flot trefløjet katalog med oplysninger om kunstneren (det var mig) og med flere af de billeder i, som jeg udstillede på Kunstmuseet. Denne folder havde jeg så trykt i 200 eksemplarer, som blev delt ud ved ferniseringen. Udstillingen på Craiova Kunstmuseum var en stor oplevelse. Centret havde trykt indbydelserne til ferniseringen. Der blev skrevet om det i avisen, og Museet havde hængt et stort banner op med mit navn på uden for Museet. Der var sort af mennesker til receptionen. Radio

Udstilling - Kunstmuseet.

og fjernsyn var der, folk kom hen og bad mig skrive min autograf på kataloget. Heine Fricke spillede trompet, og mange holdt taler. Jo det var en dejlig dag. Dagen efter receptionen på Craiova Kunstmuseum var maskinerne stadig ikke dukket op. Radu og Addi skulle så køre i en minibus til Bukarest og forsøge at få tingene udleveret. Det viste sig at være en sej omgang. Flere småting fra transporten var da også forsvundet i tolden på mystisk vis. Men hvis man gør vrøvl, ender det med at tage uger, inden man får tingene udleveret.

Store øjne

De efterfølgende dage blev brugt sammen med Ionut Mitran, en af de unge fra centret, som stod for fotoværkstedet. Ionut havde et kamera, et Russisk Zenit, så han gjorde store øjne første gang han så mit Nikon udstyr. På vores første tur havde vi fået to forstørrelsesapparater af Patriciahuset i Esbjerg, samt en del andre ting, - skåle, kemikalier og foto papir, - men ikke noget kamera. Det var der på centret, havde jeg fået at vide. Men det kamera, som var på centret, var Ionuts private, så jeg havde skaffet et Minolta kamera med zoom fra Kolding Fotocenter til centret, så alle havde mulighed for at bruge det. Ionut var faktisk en dygtig fotograf, og da det rigtige udstyr kom ned til centret, steg kvaliteten mange gange. Han var skrap til at se et motiv, men på de materialer som det var muligt at købe i Rumænien, var det næsten umuligt for ham at kopiere gode billeder. Kameraet, kemikalierne og papiret fra Danmark, bevirkede, at Ionut lavede så flotte billeder, at de senere blev udstillet. Ionut har i dag sin egen fotobutik og minilab i Craiova.

Grædefærdig

Maskinerne, vi ventede på, kom til Craiova sent fredag aften, hvor jeg skulle forlade Craiova lørdag morgen kl. 04.00. Jeg havde kun tid til at stille maskinerne op, så de stod i vater. Der var ikke tid til at lære Addi, hvordan maskinerne skulle betjenes. Jeg var grædefærdig. Nu havde jeg brugt en uges ferie og følte kun, jeg havde lavet halvdelen af det, jeg var kommet for at lave. Jeg kunne vælge at sige til sponsorerne, at: *Nu kørte det hele perfekt* eller jeg kunne være ærlig og fortælle, at jeg ikke vidste, om de fine maskiner *duede om en uge.* Jeg var virkelig knust. Men som sædvanlig var det min dejlige hustru

Hanne, som kom med løsningen på mit problem. (Jeg håber ikke, skattevæsenet læser dette indlæg.) Hun havde tilfældigvis hørt, at et rejsebureau manglede nogle billeder, og dem har jeg jo mange af. Så det endte med, at vi byttede en flyrejse til Bukarest for billeder. Derefter var det bare at bruge endnu en uges ferie, og så af sted igen.

Pressekort

Den 10. januar 1994 tog vi af sted igen. Vi skulle flyve med Austrian Airline, men på grund af tåge i Bukarest kunne vi ikke lande. Så vi fløj til Wien, hvor vi skulle overnatte på et hotel nær lufthavnen. Vi skulle så flyve til Craiova den kommende dag. Vi var meget kede af, at vi ikke kunne lande i Rumænien. Der ventede folk fra centret i lufthavnen i Bukarest for at køre os til Craiova, og vi havde ingen mulighed for at give dem besked om, at vi først kom dagen efter. (Der gives ingen information i lufthavnen, og vi kunne ikke telefonere, da de for længst havde forladt Craiova for at hente os.) Da vi den næste morgen kom hen til check in i Wien Lufthavn, startede de næste problemer. Vi fik den besked, at der ikke var flere pladser i flyet. Vi gjorde vrøvl, men fik den besked, at denne afgang var en ordinær afgang, og at flyet var fyldt op. De kunne ikke tage hensyn til, at der ikke kunne landes i Bukarest dagen før. Pludselig fik vi øje på Henning Rasmussen (Tidligere borgmester i Esbjerg) og resten af det Danske Folketings Præsidium. Jeg gik straks hen for at tale med Henning Rasmussen for at høre, hvad de lavede i Wien lufthavn. Han fortalte, at Folketingets Præsidium skulle på det første officielle besøg i Rumænien. Resolut gik jeg hen til check in skranken og bad om at tale med en overordnet. Da vedkommende kom til skranken, viste jeg mit, ikke helt ægte "pressekort" og fortalte, at vi kom fra den danske presse, og at vi skulle dække det danske folketings første officielle besøg i Rumænien, og at han, hvis vi ikke kom med denne afgang, ville få meget store problemer. Resultatet blev, at vi kom med flyveren, og to af passagererne måtte sidde på klapsæder som er beregnet til kabinepersonalet, men de var jo heller ikke fra *"Pressen"*.

Punkterede fem gange

Vores rumænske venner, der skulle hente os i lufthavnen og køre os til Craiova, havde besluttet at sove i bilen. De håbede på, at vi ville

dukke op dagen efter. Så de var glade for at se os. Vi startede bilen for at køre de ca. 200 km. til Craiova. En tur der normalt tager tre timer, men vi punkterede ikke mindre end fem gange. Tredje gang købte vi et ombytnings dæk, hvor man kunne se lærredet flere steder. Det er utroligt, så hjælpsomme folk er i Rumænien. Hver gang vi punkterede, var der altid én i nærheden, som kunne hjælpe os, eller også kendte vedkommende én som kunne. Ved den tredje punktering blev vi inviteret på mad og vin hos for os helt fremmede mennesker, imens andre skiftede vores dæk og lappede vores slange. Punktering nummer fem skete klokken tre om natten, ca. 15 km. efter vi havde passeret en lille by. Vi var helt derude, hvor kragerne vender, og chaufføren og jeg, gik de 15 km. tilbage til byen for at finde nogen, som kunne hjælpe os. Vi fik fat i en taxa chauffør, som havde en ekstra slange samt en pumpe bag i bilen, så han kørte os tilbage til de andre, som ventede i bilen. Med taxametret sat til skiftede han slangen for os, og da han var færdig, skulle vi betale ham 25 kr. for kørsel og arbejdsløn. Vi gav ham 50 kr., idet det var ham, som gjorde os opmærksomme på, at alle vores punkteringer skyldtes, at højre forskærm skar ned i dækket, når vi sad i bilen. Vi bøjede skærmen ud, og 12 timer efter starten nåede vi hen af morgenstunden frem til centret uden yderligere punkteringer.

Som nye igen

Jeg var meget spændt på, hvordan maskinerne på trykkeriet, var blevet behandlet. Var Addi selv begyndt at rode med dem, eller havde han holdt sig til at arbejde med den gamle maskine fra Centralsygehuset? Jeg frygtede det værste, men håbede det bedste. Min frygt blev gjort til skamme. Jeg troede ikke mine egne øjne da jeg kom ind på centret og så maskinerne. Det lignede helt nye maskiner. Addi havde skilt dem ad, skærm for skærm, og havde gjort dem så rene og skinnende, at jeg straks tilbød ham arbejde på min egen arbejdsplads. Sjældent har jeg været så glad som på dette tidsrum. Addi og jeg arbejdede hårdt. Hele dagen og det meste af natten med. Han var umættelig. Ville vide alt om alt og når jeg forklarede ham noget og spurgte om det var forstået, sagde han altid med ordene "Yes I know". Han havde lært meget om maskinens opbygning og om de forskellige funktioner ved at skille maskinen ad og samle den igen, så nu tør-

stede han efter at lære at betjene dem. De næste par dage arbejdede vi fra tidlig morgen til sen aften, men den tredje dag om formiddagen blev jeg enig med Addi om, at jeg gav ham nogle opgaver på maskinen, som han så selv skulle prøve at løse. Addi var en dygtig lærling, og jeg syntes det var flotte resultater, der kom ud af maskinen. Det tog lang tid, når noget skulle trykkes, men han var virkelig dygtig. "*He knows everything*".

Et vemodigt farvel – men også stolt!

Det var vemodigt, at det nu var slut, og utrolig hårdt at skulle sige farvel til Radu, Addi, Ionut og alle de unge på Centret, samt til alle de andre venner jeg havde fået. Men jeg var også stolt af, at det var lykkedes at få et trykkeri samt et fotoværksted op at stå, så jeg kunne trods alt rejse hjem med oprejst pande.

Efterskrift

Jeg kunne slet ikke undvære Rumænien og alle de venner jeg havde fået dernede, så siden afslutningen på ovenstående indlæg har jeg startet en forening Hjælp Rumænien – Ana-Marias Venner. Denne forening har kørt ned med hjælp til Rumænien, samt hjulpet en Rumænsk pige som er født uden hænder til at få proteser og en universitets uddannelse, men det er en helt anden historie, som jeg måske fortæller en anden gang.

Søren Skov

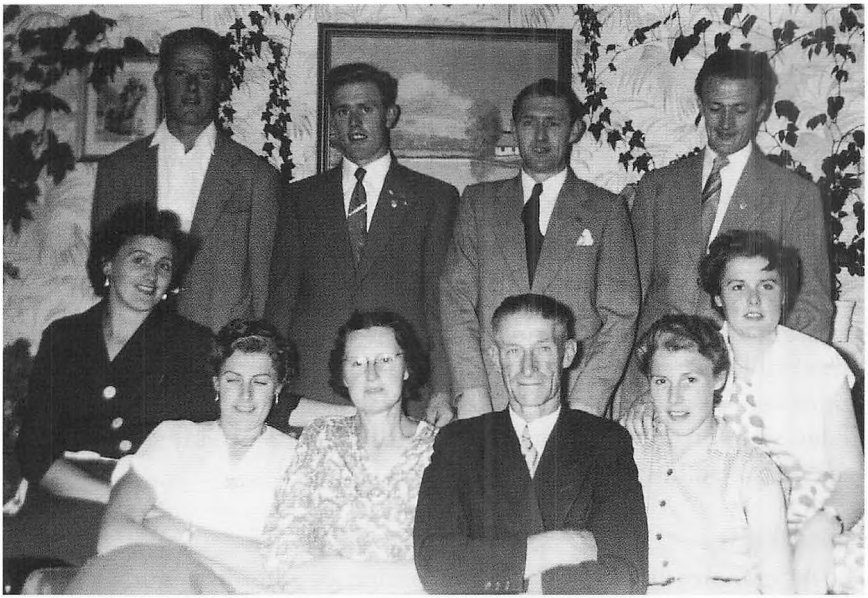

Mine søskende og forældre. Jeg står som nr. 2 stående fra venstre.

Rutebilernes holdeplads er der hvor biblioteket ligger i dag.

Nordjyden - der blev Vestjyde

Af Kjeld Hassing, Varde

Jeg er født den 13. oktober 1935 på et lille husmandssted i Kærsholm mellem Hadsund og Ålborg. Min far er født på en stor gård som hed Palsgård og som lå nær Gudumholm. Min mor er født i Overlade ved Løgstør, og var datter af murermester Fredberg. Far havde 4 søskende og mor havde 6 søskende. Min far arbejde i "Lille Vildmose" eller "Vildmosen" som den hed i daglig tale. I mosen var der ca. 500 mand ansat til at grave tørv, som dengang blev brugt til opvarmning i mange hjem. Mor, som havde meget at se til med 8 børn, syede for folk, hakkede roer om sommeren og hjalp til i køkkenet på Kongerslev Hotel. Derudover havde vi som regel 10 - 12 mænd boende på loftet, som også arbejde i Vildmosen. De sov på madrasser i et stort rum, men de boede billigt, og mor og far tjente en ekstra skilling til huslejen. Hver morgen smurte mor madpakker til os børn, min far og vores logerende, inden hun kunne gå i gang med dagens arbejde. Husmandsstedet vi boede på havde 14 tdr. land jord og besætningen bestod af 4 køer, 2 heste og en so. Vi var 8 søskende, 4 piger og 4 drenge, hvoraf jeg var den næst yngste. Efterhånden som vi blev 9-10 år blev vi sendt ud og tjene, så man fløj tidligt fra reden dengang. Det var små kår, tøj og legetøj gik i arv til den næste, der kunne passe det, men vi fik altid nok at spise, og havde et godt hjem med gode forældre, så jeg husker det som en dejlig tid.

Min skolegang begyndte i Gudumholm skole som lå 3 km. fra mit hjem og vi havde kun en cykel med fast gummihjul i familien, så den måtte vi deles om, når vi skulle i skole. Det foregik på den måde, at vi skiftedes til at cykle og gå/løbe. Hver gang vi kom til en telefonpæl skulle vi sætte cyklen til den næste, og derefter til fods de næste par lygtepæle indtil det igen var min tur til at cykle. Da jeg gik i første klasse var jeg så uheldig at få fingrene i en rundsav og fik 14 sting

syet. Tiden gik og da jeg var 9 år var det min tur til at flytte hjemmefra. Jeg kom ud og tjene på en gård 3 km. fra mit hjem. Herfra passede jeg min skolegang og når jeg fik fri var det pligterne på gården der kaldte. En af mine daglige opgaver var at stoppe gårdmandens lange pibe med tobak. Jeg var der i 4 år og som 13 årig fik jeg job på en gård 14 km. hjemmefra. Gården hed Mølbækgård og lå i Storvorde. Herfra fortsatte jeg min skolegang, hvor jeg også gik til præst og blev konfirmeret i 1949. Gården blev kort tid efter nedlagt, fordi der skulle bygges en ny skole. Derefter fik jeg plads hos en mand der hed Morten Nielsen i Ndr. Kongerslev. Han var sognefoged og havde 10 tdr. land og en bil til 2 personer. Han havde også 2 heste som løb løbsk med mig, da jeg skulle flytte en kontrolkasse for en nabo. Jeg kørte på en grusvej, da hestene blev bange, men heldigvis lykkedes det mig at styre hestene ind i en hæk, så de stoppede. Som sognefoged skulle Morten Nielsen ud og pante hos dem der skyldte penge og jeg var tit med ham i bilen. Der var mange fattige folk dengang, men Morten Nielsen var en flink mand, og sagde ofte "Der er vist ikke noget at pante" og så kørte vi igen. Om vinteren var det min opgave at kalde folk ind til at kaste sne. Der var tit meget sne dengang og ikke de moderne maskiner, som vi kender i dag, så det var med håndkraft. Som 16 årig blev jeg lejet som tredje karl på Solbjerggården i Kongerslev. Vi var 3 karle på gården og året efter blev jeg anden karl. Mens jeg var her, var jeg så uheldig, at blive kørt over af en bil, da jeg cyklede ud fra gården, men det gik nogenlunde godt. Jeg faldt også gennem en lem fra høloftet, da vi kørte hø ind. Også denne gang var jeg heldig at slippe godt fra det.

Så begyndte et nyt kapitel i mit liv. En nabo søn hjemmefra var året før rejst til Vestjylland sammen med en flok nordjyder. Han ringede til mine forældre og spurgte, om jeg kunne tænke mig at komme til Vestjylland, her var der arbejde at få, og man kunne få mere i løn. Sammen med 6 andre karle lejede vi en bus og kørte til Vestjylland, hvor vi alle havde fået plads. Jeg var den første, der blev sat af ved Dagmar og Hans Rasmussen i Søhale, hvorefter de andre blev fordelt på forskellige gårde omkring Vester Nebel og Varde. De fleste rejste dog hjem igen inden der var gået en måned, så vi var kun 3 tilbage. Efter nogen tid rejste de 2 andre også tilbage. Jeg var så Nordjyden, der blev i Vestjylland. Måske var det fordi jeg var heldig og blive sat

af ved Dagmar og Hans i Søhale. De var så gode ved mig og så havde de lille Oluf på 2 år, som var en dejlig dreng. I 1955 lejede jeg sammen med en kammerat 2 knallerter og vi kørte hjem til vores forældre i Kongerslev på ferie. Det var en tur på 205 km. og bortset fra 2 punkteringer, som vi selv kunne klare, gik turen derop godt. Hjemturen var lidt mere problematisk. Vi havde flere uheld med den ene knallert, og måtte trække 5 km. før vi nåede til en cykelsmed, som kunne reparere den. Pengene var desværre også sluppet op, men vi lavede den aftale med cykelsmeden, at vi skulle hugge brænde, for at få knallerten repareret. Hans flinke kone kom med saftevand til os, og da brændestakken og knallerten var færdig gik turen atter mod Vestjylland. Denne lidt uforudsete forhindring betød at vi ikke kunne nå hjem samme dag, og måtte overnatte i en staklade undervejs, men Dagmar og Hans var glade, da vi endelig nåede hjem.

Efter 1 år på gården i Søhale ville nabosønnen hjemmefra igen have mig med på nye eventyr, denne gang var det en stor gård i Holstebro, der søgte 3 karle. Vi lejede sammen med en tredje kammerat en lille bil fra Vester Nebel og kørte til Holstebro. Det var kun den ene af os, der nåede at blive enige med gårdejeren om løn og ansættelsesforhold, inden vores lejede chauffør ikke ville vente længere. Han skulle hjem og køre en anden tur, så han var nødt til at køre for at nå det. Vi 2 andre var tvunget til at tage med ham, og da vi kom hjem spurgte Hans, hvor meget vi ville have fået, hvis vi havde fået job i Holstebro. Jeg svarede 5000 kr. om året og så sagde Hans: "det vil jeg også give dig", så jeg blev på gården et år mere. Mens jeg var i Søhale traf jeg min kone, som hed Anna Andersen, og som er født i Biltoft, hun var uddannet håndarbejdslærer på Engelsholm Højskole.

Eventyrlysten trak dog lidt i mig, og sammen med en kammerat rejste jeg til Sverige og arbejde på et skibsværft i et halvt år. Jeg kunne ikke undvære Anna og rejste atter en gang til Vestjylland, hvor vi blev forlovet i 1956. Jeg arbejde på Agerbæk Møbelfabrik et stykke tid. Så søgte rutebilejerne en bestyrer til Varde Rutebilstation. Jeg fik stillingen blandt 51 ansøgere og startede den 1. juni 1958 og Anna fungerede som medhjælpende hustru. Den 20. september 1958 blev vi gift i Sct. Jacobi Kirke og kort tid efter købte og moderniserede vi hus på Kongsgaardsvej 7 i Varde. 1. juledag 1960 var vi på vej hjem til mine forældre, da toget mellem Randers og Ålborg stødte sammen

med et modkørende tog på grund af et fejlsignal på Norup station. 16 personer kom på sygehuset og 9 personer blev forbundet i ventesalen. Jeg fik et stykke glas i mit knæ og blev efterfølgende opereret 2 gange, men vi slap heldigvis begge uden men efter ulykken. Vi fik 3 børn mens vi boede i Varde. Poul blev født i 1961, Birgit i 1964 og Bjarne i 1967. Arbejdet på Rutebilstationen, som på det tidspunkt lå hvor Varde Bibliotek ligger i dag, fortsatte mens vi havde ung pige i huset til at passe børnene. Dengang blev de mærkeligste ting sendt med rutebil, det var lige fra halve grise til hele udstødningsrør. Bydrengene kom med pakker osv. på deres budcykler og enkelte firmaer havde en varebil til rådighed. Der var en livlig trafik af chauffører, bude og rejsende gæster der skulle med rutebilerne. Rådhusstræde var ensrettet, så alle rutebilerne kom fra Torvet og skulle passere mellem Sillasens hus og Hotel Varde, og når de forlod stationen igen var det via Slotsgade. Vi havde 12 gode og spændende år på rutebilstationen, som også bød på mange kontakter og venskaber. Gæstebogen fra dengang indeholder mange navne og hilsner fra chaufførerne.

En ny epoke i vores liv startede i 1970. Sognerådene i oplandsbyerne blev nedlagt og kommune sammenlægningen blev en realitet. Det blev besluttet at nedlægge de små skoler og samle undervisningen færre steder. I det gamle Janderup sogn blev Hyllerslev Skole hvor 1. og 2. klasse gik, Kærup skole hvor 3. og 4. klasse gik og de 2 skoler i Janderup, hvor henholdsvis 5. og 6. klasse gik på den ene skole og 7. klasse på den anden, alle nedlagt og Janderup Central skole blev bygget til at huse alle årgange. Samtidig var byggeriet af det nye gymnasium i Varde blevet færdig, og begge steder skulle der ansættes en ny pedel. Jeg søgte stillingen begge steder og var blandt de ansøgere der blev kaldt til samtale. Jeg var til sidst i den situation, at jeg selv måtte vælge hvilken skole, jeg ville være pedel på. Vi valgte Janderup Central skole, fordi det lille lokalsamfund hvor alle kender alle og kommer hinanden ved, tiltalte os mest, og det har vi aldrig fortrudt. Vi flyttede ind i pedelboligen den 1. juni 1970. Alle håndværkere arbejde på højtryk for at få skolen færdig til det nye skoleår, der startede i august. Det var en stor udfordring for mig, at være med til at præge skolen, og snart var det byens samlings punkt. Vi blev i det hele taget modtaget godt af beboerne i byen, og jeg blev hurtigt en del af byens foreningsliv. Først i sogneforeningen hvor jeg var kasserer i

flere år. Det var også her man manglede frivillige til at samle ind til Julens Glæde. Det blev alle vores børn, der gennem en del år fik dette arbejde på skift, efterhånden som de blev gamle nok og derved tjente deres første løn. Som en udspringer af sogneforeningen, og i kraft af udviklingen, var jeg med til at starte Janderup Antenne forening. Vi startede med at stemme dørklokker, og fortælle folk om fordelene ved at have en fælles antenne frem for, at alle huse havde deres egen antenne og kun to kanaler at vælge imellem, DR og en tysk kanal.

Da min hobby altid har været at fotografere, både alm. billeder og levende film, blev jeg midt i halvfjerdserne spurgt, om jeg ikke ville lave en film om Janderup Sogn og dens beboere. Det arbejde stod på i flere år, både med at filme, men ikke mindst med at klippe det hele sammen til sidst. Filmen blev optaget på smalfilm og der var 3 minutters optagelse på hver film. Det kostede ca. 100 kr. for 3 minutter og der er altid en del optagelser og fraklip, som ikke kan bruges. Resultatet af de mange timers arbejde blev en sognefilm i 6 afsnit af ca. 40 minutters spilletid. Den blev godt modtaget af byens borgere, men der var heller ikke en butik eller et firma, der ikke var blevet besøgt under optagelserne. Mange private huse og gårde var også blevet filmet i perioden. Langt de fleste indbyggere i Janderup var med i filmen, bl.a. byens mest berømte eneboer Kristian Riber, også kaldet Kræ´River, som boede i huset ved åen. Det blev så stor en succes, at jeg senere blev kontaktet af Billum Sogneforening, og så startede det hele forfra igen, men det gav mange dejlige oplevelser. Begge film blev senere overspillet på video og befinder sig i dag på Lokalhistorisk arkiv. Derudover har jeg lavet ca. 220 film af forskellige længde, og i perioden fra 1972 til 1994 har jeg været rundt og vise mange af dem for forskellige pensionistforeninger i forsamlingshuse og på plejehjem. Af andre titler kan nævnes "Varde Garden gennem 10 år – Varde Handelsstandsforenings 125 års jubilæum – Janderup Centralskoles 25 års jubilæum – Folk og Kultur" og mange flere. Jeg har hvert år lavet en lille film om Børnehave klassen og på den måde har alle elever mere eller mindre været med i alle de 27 ½ år vi var på skolen. Mange husker sikkert den gamle pedel med kameraet i hånden ved forskellige arrangementer på skolen.

En af de andre ting som mange vil nikke genkendende er mine træ nisser. Gennem 30 år har jeg lavet ca. 4000 nisser i alle størrelser. Et

Her står jeg med en lille del af de nisser jeg har lavet gennem årene.

En glad pedel omgivet af skolebørn der er på besøg i pedelboligen.

par gange har jeg solgt nogle af dem, men langt de fleste er foræret væk. I mange år fik børnene i børnehaveklassen en nisse i julegave, og jeg møder stadigvæk gamle elever, som fortæller, at de har nissen endnu, selvom det er 16 år siden jeg holdt op på skolen. Hvert år i december inviterede vi Janderup og Billum pensionistforening til en julehygge eftermiddag på skolen. De fik kaffe og brød, skolebørnene fremtryllede noget på scenen, skoleinspektør H. C. Jensen læste en julehistorie og jeg viste film, og de fik også en nisse med hjem. Pedelklubben, som vi kaldte den, var sammensat af skolepedellerne i Varde kommune. Vi havde mange gode sammenkomster og gode ture rundt omkring i landet, hvor vi deltog i kongresser. Jeg var kasserer i 14 år, og vi er en flok af de gamle pensionerede pedeller, der stadigvæk mødes, men desværre er der ikke så mange af os tilbage. Jeg havde også en flok kammerater, som jeg har spillet billard med hver uge i 40 år. Vi var på tur en gang om året, hvor vi kørte rundt i Danmark, besøgte seværdigheder og havde mange sjove oplevelser. Der er desværre heller ikke så mange af dem tilbage, så vi har foræret billard bordet til Janderup skole nu, og spiller ikke mere. Jysk aften – var et kapitel for sig. En mand, der hed Aksel Krog, cyklede rundt med sin lille hund og solgte digte, og samtidig bød han ind til forsamlingshuset i Janderup eller Billum. Folk skulle selv tage kaffe eller kage med, og alle der havde en god historie fik taletid. Det blev en kæmpe succes og samlede knap 200 mennesker 4 gange om året. Senere blev det udvidet med en årlig udflugt, som hvert år gik til en af de danske øer. Anna og jeg deltog aktiv i disse aktiviteter i 10 år, og af og til var det mig, der stod for underholdningen med at vise film.

Anna nåede at undervise i håndarbejde i 51 år inden hun valgte at gå på pension. Hun serverede også på Hotel Arnbjerg, Varde Dyrskue, Ho Fåremarked, men ikke mindst på Billum Kro, hvor hun var i over 25 år. Hun trådte også til med at dække borde, lave kaffe, smøre boller osv. ved forældredage og andre arrangementer på skolen, hvor hun også tog del i rengøringen gennem alle årene. Det er ikke alle, der når at fejre 50 års jubilæum og 2 gange 25 års jubilæum. Børnene voksede op, dyrkede sport og gik til spejder, men de største oplevelser fik de i Varde Garden, som de alle var medlem af i 8 – 10 år. Turene gik ofte med to busser til Tyskland, i flere dage i træk for, at spille i de store haller ved forskellige show. Anna og mig var flere gange hel-

dige, at der var tomme pladser i en af busserne, og så var det kutyme, at nogle forældre fik lov til at komme med på turen. Når Varde Garden holdt træningsweekend var det ofte på skolen i Janderup, hvor vi hyggede om dem med div. slik og sodavand. Poul blev udlært, som elektriker, Birgit som frisør og Bjarne blev udlært indenfor handel og kontor ved det daværende M. Erichsen & Sønner, som i 2001 blev købt af Lemvigh-Müller. Han har nu været ansat der i 28 år og har arbejdet sammen med Poul som for 26 år siden startede i samme firma. Birgit har været selvstændig frisør i Ribe i 23 år. Tiden gik, i 1997 blev skolen udbygget med 3 klasseværelser, og efterhånden var tiden inde til at vi gik på efterløn. Den 1. november 1997 købte vi hus på Bastrupsvej i Varde, og regnede med at vores arbejdsliv var overstået. Men jeg syntes godt at jeg kunne virke lidt mere, så jeg blev ansat som havemand m.m. i en nybygget handicap børnehave. Det varede i 5 år og i samme periode passede jeg også en tilsvarende børnehave i Grindsted og hjalp til i flere private haver. Vi fejrede vores guldbryllup den 20. september 2008 med familie og venner, og dagligdagen går med mine hobbyer, Jeg samler på kuglepenne, hestesko og elefanter (Nej, ikke de levende) og så fylder mine film og billeder også stadig meget. Vi har nu boet i Varde i 15 år. Vi har haft et godt og indholdsrigt liv med mange glæder, vores venner og naboer, men ikke mindst vores 3 dejlige børn, svigerbørn og børnebørn.

Sådan gik det til at Nordjyden blev Vestjyde.

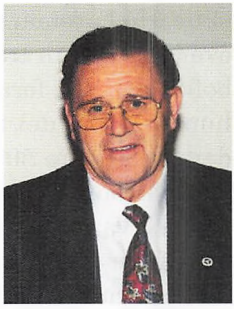

Kjeld Hassing

I Varde er jeg født

Af Ellen Holmboe, Frederiksberg

Jeg er født og opvokset i Varde. Alligevel er jeg hverken vardenser eller vestjyde – og dog.

Er det tre eller fem generationer, der skal til, før man ifølge de indfødte kan kalde sig indfødt? Uanset hvad er jeg ikke kvalificeret. Min sønderjyske far, Vagn Aage Sørensen, og midtjyske mor, Edith Sørensen, flyttede til byen i 1950'erne for at arbejde på Sct. Jacobi Skole, og så var fem skæbner beseglet, herunder min og mine brødres. Selvom jeg er født i byen og boede der, indtil studentereksamen var i hus, og turen gik til København for at læse, så er jeg blot en 2. generationsindvandrer i Varde. Efter 30 år i København kan jeg i øvrigt bemærke, at jeg heller ikke er rigtig københavner. Højst en 1. generationsindvandrer. Jeg udtaler ikke længere "14" med "å" som i "sårt," men med "o" som i "sort." Alligevel stikker det vestjyske dybt, og det er blevet tiltagende tydeligt. Ikke fordi jeg er blevet ældre, men fordi jeg er blevet forfatter. Om forfattere siges det nemlig, at "man skriver, som man er." Og det er her, det vestjyske skinner igennem. I sådan noget som halvdelen af mine bøger, viser en finoptælling.

Heksemutters skov

På Karinevej, hvor jeg er født og boede, til jeg var syv, var der godt at lege. Begge mine forældre var skolelærere, og vi blev passet af skiftende unge piger i huset, som de nøje udvalgte blandt de kvikkeste og sødeste elever i realen. Vejen er blind, og man kunne trygt sende ungerne ud at lege. Slog man sit knæ, var der altid en ung pige eller en nabokone i nærheden, der kunne tage sig af det. Der var haver at tumle sig i og en vej, der var som skabt til rundbold, kantsten og rulleskøjtehockey, iført stålskøjter, der slog gnister mod asfalten. En gruppe forældre havde købt en grund i fællesskab og lavet den om til en legeplads, komplet med sandkasse og legeredskaber. Og så lige én ting til, der fuldender billedet. For enden af legepladsen lå HEKSEMUTTERS SKOV!

For to fantasifulde unger som min storebror, Sigurd, og mig var det en ren foræring. Generelt legede vi nok mere oppe i vores hoveder og egne fantasiverdener end ude på vejen. Vi kunne tilbringe timer med at lege detektiver og "udspionere" alt og alle. Sagen var bare, at der ikke rigtig skete noget. Der var fredeligt på sådan en lukket parcelhusvej omkring 1970. Nærmest kriminelt fredeligt, set med en fem-seks-syv-årigs øjne. Her var det så, at den gode fantasi kom ind i billedet. For slap man Sigurd og mig løs bag en ligusterhæk på en søvndyssende sommerdag, gik der ikke længe, inden de blodigste kriminaldramaer udspillede sig for vores indre øjne. Eller de grummeste eventyr, der ikke lod Brdr. Grimm meget efter. Når søsk. Sørensen rykkede ud, skete der ting og sager i heksemutters skov. Ingen havde nogensinde set heksemutter, og hvis der er noget, der kan få fantasien til at gå i selvsving, så er det netop, når man ikke ser monstret. Så er der ingen grænser for, hvor stort og loddent og grusomt det kan vokse sig. Vejen var oven i købet opkaldt efter den sidste heks, der blev brændt i Varde, og enhver, der kan sin Hans og Grete, ved jo, hvad hekse foretrækker at æde ... Jeg husker tydeligt, hvordan de store drenge udfordrede hinanden til at vove sig ind i det tilvoksede vildnis i heksemutters baghave, der stødte op til legepladsen. Igen af os fra Karinevej turde gå derind, men to noget større drenge fra Fredensvej, der var kommet forbi for at spille smarte, turde godt. Med tilbageholdt åndedræt så vi til, mens de listede sig gennem krat og skrammel og forsvandt af syne. Længe var de væk. Præcis så længe, at vi nåede at få overbevist hinanden om, at drengene var blevet ædt. Mindst. Men så kom de tilbage, og vi åndede lettet op. Senere har det slået mig, at de garanteret bare har stået og ventet bag et træ, indtil stemningen blandt de ventende smårollinger var på bristepunktet, men det var der ingen af

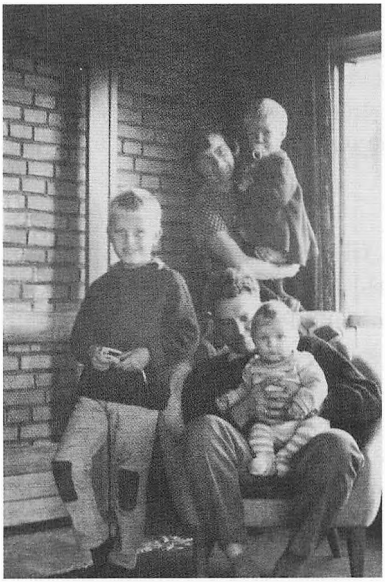

Familien Sørensen anno 1969.

os, der tænkte på dengang. Den eneste anden, der nogensinde vovede sig ind i heksemutters skov, var ingen anden end vores lillebror, Peter. Fuldstændig uanfægtet af alle myterne tullede han derind, engang hvor vi andre var sat skakmat. Vi havde spillet bold, og bolden var røget ind i heksemutters skov. Jeg husker, hvordan vi med livet som indsats prøvede at nå bolden, uden at fødderne mistede forbindelsen med legepladsens sikre grund. Først med armene og så med pinde. Forgæves. Så var det, at Sigurd halvt i spøg spurgte Peter, om han ikke kunne hente den. Jow-jow, sagde Peter og hentede bolden, mens vi andre så til i gru. Langt senere slog det mig, at knægten ikke var det mindste cool. Han var bare to-tre år gammel og fattede ikke en brik af den livsfare, han havde svævet i. Sådan var det også, da vi så månelandingen i 1969 inde hos naboen, familien Foldager, på deres teaktræsdampfjernsyn. Sigurd og jeg var hhv. syv og fire år gamle og helt oppe at køre. Tænk, der gik en mand på Månen. Peter var derimod fuldstændig uberørt, selvom Sigurd og jeg pegede og forklarede. Han sad bare der og bankede en rangle ned i gulvet, som om en mand på Månen ikke var noget særligt.

Det med at lege detektiv og selv hitte på mysterierne, sådan som Sigurd og jeg gjorde det, er der kommet en hel serie ud af. I serien optræder historien om heksemutters skov i bunden af Karinevej, lidt forklædt, men ikke mere end at gamle naboer straks kan kende den.

Familien Foldager var i øvrigt rar at komme hos. Blandt andet husker jeg, at der altid vankede hjemmebagt kage. De havde også tre børn, dog fordelt sådan, at deres yngste var på alder med den ældste af os. Sjovt nok holdt jeg meget af at besøge John, familien Foldagers ældste. Han havde tålmodighed nok til at blive beundret af naboens lille snottøs, selvom han må have været en halvstor knægt på det tidspunkt, hvor jeg blev stor nok til selv at gå på visit. Så kom jeg ind i det allerhelligste, på hans teenagerværelse, hvor der hang musikplakater overalt, og hvor en flaske gjorde det ud for lysestage oven på en ølkasse. Her sad jeg i et bjerg af puder og læste Johns GRU-tegneserier, mens John spillede The Doors på grammofonen. Eller læse kunne jeg ikke endnu, så jeg nøjedes med at kigge på billederne. Men det var også rigeligt. Selvom jeg vidste, jeg fik mareridt af at læse GRU, kunne jeg ikke holde mig fra dem. Specielt husker jeg en historie, hvor en forfatter sidder og arbejder på en tegneserie om en forfat-

ter, der skriver om et monster, der kommer til live. Bag ham er det selvsamme monster ved at krybe ind ad det åbne vindue med retning mod den intetanende forfatter, der sidder med ryggen til, bøjet over sit tegnebord. Det billede står printet i min hukommelse, og jeg skylder John og hans GRU-magasiner stor tak for at have skræmt livet af mig i en alder, hvor det var med til at skabe den klangbund, jeg i dag kan trække på, når jeg selv skriver gysere.

Hønsegården

Overgangen fra Karinevejs trygge univers til Sct. Jacobi Skole var noget af et chok. Jeg havde aldrig oplevet større sammenhænge end juletræsfesten i mandskoret Zelo, da jeg mødte op på en af landets største folkeskoler. Alene skolegården med dens 1.400 elever var overvældende, og vores søde børnehaveklasselærer, Lasse, måtte ud på gangen, hvor jeg stod og puttede mig, før jeg lod mig overtale til at gå med ind. Men det, der slog hårdest, var at opleve de sociale skel. Jeg skal love for, at der var hakkeorden i "hønsegården," hvor indskolingen holdt til dengang i starten af 1970'erne. På Karinevej har der sikkert også være en hakkeorden, jeg har bare ikke oplevet den. Jeg anede ikke, hvad de andres forældre lavede, bortset fra Gurli og P.V., der var lærere ligesom mine forældre. Det, der talte på Karinevej, var i langt højere grad, om man blev mødt med åbne arme og hjemmebagt kage. I skolen var det ganske anderledes. Der blev man indplaceret i klassens hierarki efter forældrenes sociale status. For første gang oplevede jeg, at der var en rigtig og en forkert side af åen. En rigtig og forkert side af Frisvadvej at bo på. I min klasse indtog børnene af byens spidser som det mest naturlige førerpositionerne, og så fordelte vi os ellers dernedad, efter hvad vores forældre lavede eller ikke lavede. Man kunne hoppe og springe og være lige så dygtig, det skulle være. Det ændrede ikke noget på ens plads i hierarkiet. På den måde var Varde det rene Korsbæk. Da jeg flyttede til København, var det noget af det, jeg glædede mig til at komme væk fra. Naiv, som jeg var. For København er fuldstændig som Varde. Der er også en rigtig og forkert side af Voldene. En rigtig og forkert side af Strandvejen at bo på. På den vej, hvor jeg bor nu, svinger boligpriserne med sekscifrede beløb afhængig af, om man bor på den ene eller anden side. Vejen er nemlig delt på langs, så adressen hedder Vesterbro på den ene side

og Frederiksberg på den anden, og som enhver ved, så er 1801 Frb. C meget finere end 1749 Kbh. V.

Alt det her var jeg ikke bevidst om som barn og ung. Men i forbindelse med en serie, jeg skriver, gjorde jeg mig det klart. Det, der gjorde Varde til Varde anno 1970'erne, har jeg brugt som afsæt for en serie, hvor uoverstigelige klasseskel udgør drivkraften i historierne. Og i parentes bemærket er der ikke meget, der har ændret sig siden dengang. Når så mange af os kan føle os som borgere i Lise Nørgaards Korsbæk, er det, fordi hendes historie om barndommens Roskilde hæver sig over det lokale og bliver universel. Uden sammenligning i øvrigt er der netop derfor, man som forfatter roligt kan øse af den lokale brønd: Hakkeordenen i en vestjysk provinsby og detektivlege under ligusterhækken. Tidlige gys i trygge rammer og heksemutters skov, det lokale "farlige sted," rummer netop det stof, som gode historier er gjort af; det lokale og private, der kan bearbejdes til noget universelt og personligt, ja, til noget almenmenneskeligt, der hæver sig over tid og sted. Når det altså lykkes.

Havet, himlen og vinden

En vigtig ting, jeg har taget med mig fra Vestjylland, er myterne om dødemandsbjerge, strandhugst og kviksand samt fakta om miner, bunkers, stormflod, luftspejlinger og århundredgamle, tilsandede egetræer. Om havgus, hestehuller og hugorme. Som barn flød det hele sammen i én pærevælling, som senere har vist sig at være god at fiske historier op af. Fantasien trives godt på en bund af fakta og myter. Vi tog tit til Skallingen i fars lille elefantgrå Morris Maskotvarevogn, og måske netop fordi vi boede i byen og kun tog til stranden nu og da, står Skallingen for mig i samme myteskær som heksemutters skov. Vi unger lå omme bag i bilen og kunne ikke se noget. Men man var ikke i tvivl om, hvornår vi kørte ind på strandengen; rrrrrrr, sagde det, når vi kørte over kreaturristene, og bum-bum, bum-bum sagde det, når vi kørte ud ad betonvejen, tyskervejen. Min modige far parkerede foran et skilt, hvor der stod *Minefare. Adgang forbudt.* Det kunne jeg godt nok ikke læse, men der var dødningehoved på og det hele, så den var god nok. Det var livsfarligt. Nu skulle vi så forcere klitterne for at komme ned på stranden. Her sørgede jeg altid diskret for at træde i min fars fodspor. Helt bogstaveligt. Jeg strakte mine

femårige ben til det yderste og trådte omhyggeligt i hans fodspor ud fra devisen; hvis minerne kan holde til ham, kan de også holde til mig. Senere har jeg fundet ud af, at jeg ikke var nær så diskret, som jeg troede. Sådan en overlærerfar har øjne i nakken. Han vidste udmærket godt, hvad der foregik bag hans ryg, og lur mig, om han ikke har gået og grinet af sin skøre unge. Far genfortalte myterne, som det sig hør og bør, nemlig som om det var den rene, skære sandhed. Han fortalte om, hvordan de lokale i stormvejr havde bundet en lygte under bugen på en hest og trukket den op og ned ad stranden for at lokke sagesløse skibe på grund for derefter at slå mandskabet ned og plyndre dem. Det er blevet til en novelle. Han fortalte om de store forlis, om hvordan man begravede de druknede i Dødemandsbjerge, og om hvordan havligene blæste fri, når det stormede. Det er der også kommet en novelle ud af. Sigurd fortalte med en storebrors autoritet om, hvordan man kunne blive suget ned af kviksand, og hvordan man sank dybere og dybere, jo mere man kæmpede for at komme op. Sammen trodsede vi faren fra hugorme, landminer og gengangere af druknede sømænd og sneg os rundt for at finde kviksand, man kunne drukne i. Uden held dog, men måske kommer der en historie ud af det en dag?

Til faktadelen hører en historie, som blev bragt i lokalavisen. Nogle tyske turister havde fundet et stor, spændende metalting, der var blæst fri efter en storm. Ti kilo tung, tallerkenformet og armygrøn med et praktisk håndtag på siden. Sikke en skøn souvenir, har de måske tænkt, og så placerede de den ellers på bagagebæreren og cyklede hjem. Ud af den hullede tyskervej bum-bum, bum-bum, over

Hvad mon der gemmer sig i de forseglede stuehuse på Kallesmærsk Hede? Jeg fik næsten et kig ind i en tidslomme anno 1967-68, men bare ben og brændenælder satte en stopper for efterforskningen, og måske er det bedst sådan. Ligesom med heksemutters skov, der lever så stærkt, fordi vi netop aldrig så heksen.

kvægriste rrrrrr og ind til Blåvand. Her blev de overmandet af kaffetørst og stillede cyklen løseligt op ad en lygtepæl, mens de gik ind til bageren. En lokal så cyklen og slog alarm. Den spændende metalting viste sig nemlig at være en panserværnsmine, nærmere bestemt en tallerkenmine, der indeholder fem kilo TNT, der uden problemer kunne blæse en tank i luften, så hvis cyklen var væltet, var det ikke kun de tyske turister, der ikke havde fået kaffe den dag ... Den hændelse er også blevet til en novelle, bare i en mere udspekuleret gyserversion.

Sådan kommer det også til at gå med de eksproprierede "spøgelseshuse" på Kallesmærsk Hede, der står og stirrer på én med deres blinde, påmalede øjne, så en femårig pige fik kuldegysninger i sommervarmen. Sammen med min barndoms fascination af F16-fly, der flækkede himlen over os, så vi unger kastede os ned på jorden og jublede: "Russerne kommer!" og de barske fakta om minerydningen efter 2. verdenskrig og flygtningelejren i Oksbøl udgør de klangbunden i en gyserhistorie, jeg er i fuld gang med.

I den mere muntre afdeling af ting, jeg har taget med mig fra Vestjylland, findes det faktum, at jeg sjældent bruger paraply. Min københavnske kæreste undrede sig højlydt, og jeg måtte forsvare mig, som jeg bedst kunne; at paraplyer ikke giver megen mening i Vestjylland. De blæser simpelthen i stykker. I København har man mere glæde af en paraply, men jeg er ikke inde i vanen, og glemmer som regel at tage en med. Det er i øvrigt også med i en historie. I samme skuffe ligger det faktum, at jeg gentagne gange er kommet til at omtale det københavnske skybrud i 2011 som "stormflod." Sådan en fortalelse står ikke til at redde. Så er der himlen. Når man er vokset op i det fladeste flade, ligger horisonten så lavt, at man nærmest kan kigge ned på den. Ikke sådan noget pjat med at placere horisonten to tredjedele oppe i billedet, som man ser det på landskabsmalerier. Næ, i Vestjylland ligger det gyldne snit i knæhøjde. Der er det himlen, der er landskabet; eller sagt på jysk: der er møj luft. Og i øvrigt vender et rigtigt hav sådan, at solen går ned midt i det. Punktum.

I København ligger det lidt tungt med geografien. Tager man til Bellevue Strand, er alting forkert. En græsplæne, der går direkte ud i vandet. En sol, der går ned over landet. Der er ingen livsfare at tale om. Ikke så meget som et sølle lille hestehul at ryge i. Øresund er en

Udsigt over Skallingen fra en researchtur i sommeren 2013. Til venstre anes Esbjergværket, og lidt til højre herfor kan man skimte luftspejlinger af tre "øer", som vi var så heldige at se.

Udsigt fra min altan. Til venstre anes Himmelskibet i Tivoli, lidt til højre for midten Turning Torso i Malmø. I sommeren 2013 kunne jeg følge flyvetræningen for et par tårnfalkeunger, der bor øverst oppe i Carlsberg Siloen. Det bragte minder tilbage til DLG's kornsilo i Varde, hvor tårnfalkenes karakteristiske skrig også var en del af sommerens lydtapet. Sammen med F16-fly, der gik gennem lydmuren med et pragtfuldt brag.

værre pjat-pyt, der ikke kan skrives mange historier om. Medmindre man er vokset op ved den, måske. Den københavnske horisont er også noget rod, lukket inde bag husmure som den er. Heldigvis bor jeg nu halvvejs oppe ad Valby Bakke, øverst oppe med fri udsigt over byens tårne, så horisonten er kommet ned, hvor den hører til. At sidde på min altan føles som at komme hjem. Der er møj luft, og jeg har plantet en stor krukke marehalm, der vifter i vinden. Så der sidder jeg nu, midt i storbyen, stirrende mod horisonten og skriver historier, der har rod under helt andre himmelstrøg.

Sangen og sproget

Noget, jeg i høj grad har taget med mig, er sangen og sproget. Min far var i en årrække dirigent i mandskoret Zelo. Der blev altid spillet musik derhjemme, og jeg sang selv i kirkekoret og gymnasiekoret. Højskolesangbogen og salmebogen udgør en stor del af min sproglige og kulturelle ballast. Så megen skønhed og livsvisdom er samlet her, og det er naturligt for mig, at man synger, når man er sammen. Det er det så bare ikke i København. Jeg husker tydeligt en af mine første Sankthansaftener i byen, hvor jeg uden at blinke pakkede tæppe, regnfrakke og højskolesangbog, inden jeg drog til bålfest. Tæppet og jakken kom i brug. Højskolesangbogen blev i tasken. Tænk, de sang kun *Midsommervisen* – og så på Shubiduas melodi. I Varde derimod var sådan en Sankthansaften noget ganske særligt. Når borgmesteren havde talt, nede ved åen, kom aftenens højdepunkt. Så var det Zelos tur til at synge for, med far i spidsen. Selv mor brummede med på *I Danmark er jeg født* og alle de andre smukke sange, der fik fantasien til at drage på langfart. Over mark, under strand. En gang i København under en selskabsleg gik det igen galt med sangskatten. Legen gik ud på at trække et bogstav op af en hat og derefter synge en sang, der begyndte med bogstavet. Jeg trak U og brød straks ud i *Underlige aftenlufte,* som jeg har lært at kende under Karen Sonnichs kyndige ledelse på Varde Gymnasiums første musiklinje. Sangvalget blev desværre underkendt af mine københavnske kombattanter, der troede, at Oehlenschlägers romantiske hjertesuk var noget pjat, jeg stod og digtede på stedet. Men sådan er en forfatters lod. Når man lever af at hitte på, må man finde sig i, at folk tror, man hitter på. I øvrigt har jeg haft stor glæde af fællesantennen i Varde. Ved at

se tysk tv som barn har jeg tilegnet mig et ekstra sprog, så jeg kan læse tysk litteratur uden problemer. Hvorfor "tosproget" bruges som skældsord, er mig en gåde. Hvorfor mine fætre fra Køge grinede af os, når vi legede cowboy'dere og indianer, og vi tre vestjyske solformørkelser frejdigt råbte: "Hände hoch!" kan jeg derimod godt forstå. På køgensisk hedder det da "Haaan-sjup."

Hjemveje

Jeg holder meget af at besøge mine forældre i Varde. Når toget passerer israndslinjen vest for Kolding, føler jeg en ro. Så kommer horisonten ned, hvor den hører til. Selve byen ændrer sig stille og roligt. Jeg kender ikke så mange mere, men landskabet virker evigt. Så sidder jeg der i toget, hvor øst bliver til vest, og nyder himlen, mellem mine to hjemegne. Når jeg skal tilbage til København, planlægger jeg i øvrigt ofte min togtur, så jeg har et kort ophold i Esbjerg. Kort, men netop langt nok til at jeg kan nå at købe friske forsyninger af bakskuld med hjem fra Fiskehallen i Jernbanegade. Forsvarligt indpakket af hensyn til sarte medrejsende, naturligvis. For meget kan man sige om København, men bakskuld ligger det lidt tungt med.

Om det vestjyske hænger ved?

Jowww. Akkeja-akkedog.

... måske skulle jeg skrive en historie om det en dag?

Ellen Holmboe

NaturKulturVarde - gammel vin på nye flasker?

Af Lasse Frøkjær Madsen, Varde

En personlig beretning om politisk nytænkning, mod og visioner og historien om hvordan NaturKulturVarde blev etableret, fra de første løse ideer i 2006 til i dag, hvor det er en naturformidlingsinstitution med 5 ansatte.

NaturKulturVarde fejrede 1. april 2013 fem års fødselsdag, da jeg på denne dato for 5 år siden tiltrådte som leder for at bygge en ny institution op. En institution, der har til opgave at levere natur-, kultur- og friluftsformidling i hele Varde Kommune – for turister, grupper og borgere, fra vugge til grav. NaturKulturVarde er kommet godt igennem de første år og er på vej ind i en ny tid, hvor vi efter 5 pionér år er på vej til at blive mere "modnet" som organisation. Men hvad var det så egentlig, der så dagens lys for godt 5 år siden, og hvordan gik det til at jeg var med i processen?

Sådan startede det

Det hele startede faktisk et par år tidligere, og er blevet et flot eksempel på politisk nytænkning og vilje til at sætte noget nyt i verden – selv i tider med kommunesammenlægning og usikker økonomi. Dette kombineret med at det lykkedes at sammensætte en kreds af ildsjæle, der troede på ideen og brændte for at realisere ideen, var gode ingredienser i tilblivelsesfasen. Min egen rolle i skabelsen af NaturKulturVarde bestod af flere elementer, der tilsammen passede fint til opgaven med at starte en ny organisation op. Jeg havde på grund af en stressperiode i mit tidligere job lavet et karriereskift, der havde bragt mig til Lykkesgårdskolen som specialunderviser for udskolingselever med generelle indlæringsvanskeligheder. I forbindelse med det havde Lykkesgårdskolens daværende skoleleder Jens

Alstrup givet mig mulighed for sideløbende med mit arbejde på skolen at tage en friluftsvejlederuddannelse på ½ tid. Med det formål at give elever – både på Lykkesgårdskolen og i hele kommunen – mulighed for at få mere undervisning i det fri. En mulighed som jeg tog imod med kyshånd, og som efterfølgende har givet mange gode timers natur og friluftsundervisning for mange forskellige elever.

Selve processen og forarbejdet med realiseringen af NaturKulturVarde var langstrakt, spændende og fyldt med politiske udfordringer. Fordi NaturKulturVarde's opstart var betinget af en delvis offentlig medfinansiering fra Varde kommune m.fl. Initiativet og ideen til at skabe en fælles, kommunal enhedsorganisation blev til i samarbejde mellem flere lokale ildsjæle der kunne se behovet og visionen med en øget indsats indenfor natur-, kultur- og friluftsformidlingen. Fadderne var bevidste om nytten af at forene kræfterne, som hidtil var spredt på flere små - ofte enkeltmands - enheder. Derfor blev der nedsat en forberedende arbejdsgruppe, som skulle bearbejde ideen og komme med et konkret forslag til etablering af det, der senere er blevet til NaturKulturVarde. Med en bred repræsentation fra skoleverdenen, kultur- og museumsområdet samt naturformidlingen i Blåvandshuk gamle kommune samt natur- og parkafdelingen plus ikke mindst kultur & fritidsforvaltningen fra Varde kommune blev vi en særdeles kompetent og velfungerende flok, der brugte knap to år på forarbejdet. Efter adskillige diskussionsrige møder og drøftelser om form, indhold, vedtægter, finansiering og organisatorisk ophæng m.m. fik jeg overdraget opgaven med at samle vores input til en virksomhedsplan, der kunne danne grundlag for den endelige politiske behandling i kommunen, først i Kultur- og Fritidsudvalget og efterfølgende i Økonomiudvalg og Byråd. Inden dette måtte der kæmpes, argumenteres og overbevises mange skeptikere om at ideen var SÅ GOD at den fortjente at blive til virkelighed. En proces, som er helt efter bogen for al nytænkning og innovation - uanset om du befinder dig i den private verden eller i halv/offentligt regi. Efter mange års erfaring med udviklingsopgaver og iværksætteri kunne dette ikke overraske mig. Men jeg husker dog et ganske særligt og kritisk tidspunkt i processen. Vi havde haft besøg fra Myrtuegård i Esbjerg (som er en pendant til det vi ville lave i Varde), havde haft politikere på visit hos dem og argumenteret for nødvendigheden af en kommunal

basisfinansiering, som ikke vandt gehør. NaturKulturVarde måtte efter etablering leve via 100% egen indtjening via salg af ydelser til skoler og private, hvilket jeg hverken dengang - eller nu - finder realistisk. Dette sagde jeg ret utvetydigt til Kultur- og Fritidsforvaltningen, som på de efterfølgende møder kaldte mig "frustreret og pessimistisk", hvilket jeg efterfølgende har levet fint med! Især fordi "frustrationerne" havde en effekt og det politiske bagland via Kultur- og Fritidsudvalget på eksprestid i efteråret 2007 både fik skabt bred politisk opbakning samt en holdbar og realistisk basisfinansiering, som gjorde det muligt at lave et stiftende møde i december 2007, hvor navn, vedtægter, formål og den første bestyrelse kom på plads.

NATURKULTURVARDE var en realitet og etableringen af den selvejende institution kunne sættes i gang i starten af 2008. Jeg synes den dag i dag at Varde Kommune viste nytænkning, vision og handlekraft ved at sætte handling bag ideerne om NaturKulturVarde, og dette synspunkt har jeg fået bekræftet mange gange og mange steder rundt omkring i landet siden. Stor respekt for det! Og når det er sagt, er der også et lille kuriosum. Efter min personlige opfattelse var det en heldig timing at forberedelses- og etableringsprocessen foregik i 2006-07, lige omkring kommunesammenlægning og før finanskrisen. Var vi kommet bare et år længere frem, kunne jeg være i tvivl om det havde været muligt at prioritere kommunale midler til en sådan nytænkning og ny satsning, da kommunerne i lighed med mange andre har været hårdt pressede på økonomien siden finanskrisens start...

En anden sjov krølle er en ofte set detalje i forbindelse med nyskabelse, nemlig navngivningen af det nye "barn". Det kan være sejt at finde finansiering, eller skabe enighed og ejerskab om formål og ide, vedtægter osv. Men intet kan bringe diskussion og følelser i spil som valg af navn. Vores situation var ingen undtagelse. Mange ord og interesser var i spil, før det hele endte i et kompromis, hvor de vigtigste ord indgår. Nemlig det vi er kendte for i dag: NaturKulturVarde! Organiseringen af NaturKulturVarde blev efter grundige overvejelser fastlagt via etablering af en selvejende institution med egne vedtægter, selvstændig bestyrelse og egen økonomi, i starten dog med det største bidrag fra Varde kommunes Kultur- og Fritidsudvalg. Udover det kommunale basistilskud skal NaturKulturVarde lave egen indtjening i stigende grad.

NaturKulturVarde klar til indvielse af Gl. Skovfogedbolig 2010. Fra venstre: Hanne Voetmann bestyrelsesmedlem, Morten Vinding naturvejleder, Lasse Frøkjær Madsen leder, Lisbet Rosendahl bestyrelsesformand, Niels Jakobsen pedel og Pia Sørensen udvikler og turistmedarbejder.

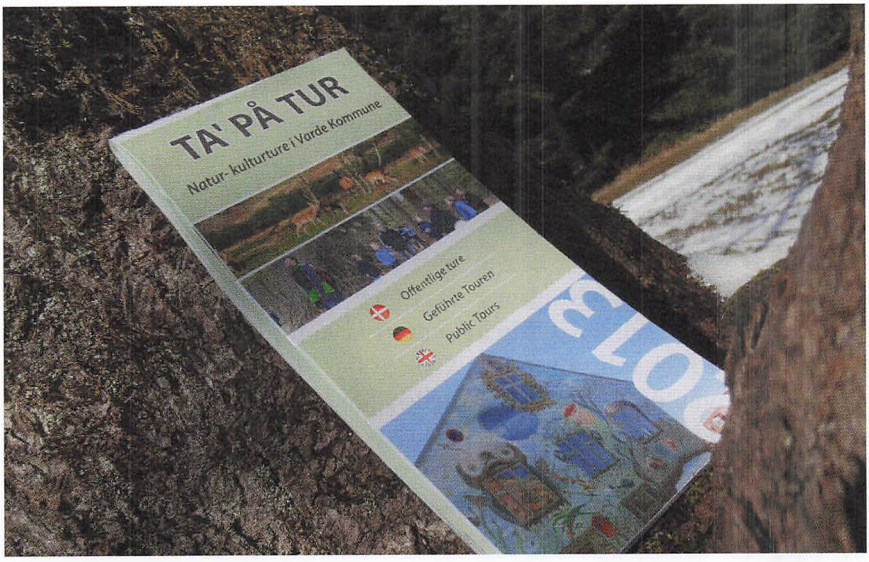

Naturformidling året rundt.

I vedtægterne står at bestyrelsen består af 9 personer, heraf et mindretal på 4 fra Varde Byråd. Den første bestyrelse, der blev valgt var:
Lisbet Rosendahl, formand for Kultur- og Fritidsudvalget
Ulrik Lorenzen, skovridder Naturstyrelsen Blåvandshuk
Hans Jørgen Gammelgaard, Kultur- og Fritidsudvalget
Ingvard Ladefoged, Kultur- og Fritidsudvalget
Peter Nielsen, Kultur- og Fritidsudvalget
Hanne Voetmann, Friluftsrådet
Mariann Ploug, Museet for Varde By og omegn
Colin Seymour, turistchef Varde Erhvervs- og turistråd
Jacob Andreasen, direktør SE/Sydenergi.

Lisbet blev valgt til formand for bestyrelsen og fungerer stadig som sådan, og Ulrik blev i første periode næstformand. Bestyrelsens første og vigtigste opgave – efter at have skabt det økonomiske grundlag – var at ansætte en leder og få sat gang i tingene.

Jeg havde som tidligere nævnt været med i hele tilblivelsesprocessen, og det var naturligt for mig at lægge billet ind på lederstillingen, hvilket jeg gjorde sammen med ca. 40 andre ansøgere. Jeg var heldig/dygtig og blev udvalgt, og startede formelt i jobbet 1. april 2008. Men allerede inden min tiltrædelse var jeg i gang med arbejdet. Vi havde mulighed for inden 1. april at søge Friluftsrådet om 3 års løntilskud til en ny naturvejlederstilling. Sammen med bestyrelsen fik vi strikket en ansøgning sammen, og inden årets udgang havde vi fået tilsagn, var i gang med rekruttering og havde pr. 1. februar 2009 ansat Morten Vinding som ny naturvejleder. Udover mig selv var vi fra starten to, idet Bent Jakobsen, der i en lang årrække havde fungeret som naturvejleder fra Blåvand Fuglestation, var med i hele opbygningsprocessen. En uvurderlig naturfaglig og formidlingsmæssig ballast, som har været os til stor gavn i hele opstartsfasen – og videre frem.

Hele opbygningen af NaturKulturVarde skete fra bunden – helt fra scratch, når vi ser bort fra Bents faste holdepunkt ved Blåvand Fuglestation. Jeg fik tilbuddet om at blive placeret hos museet, men valgte at få et "delekontor" hos kommunens Kultur- og Fritidsafdeling på Bytoften. Herved fik jeg netværk til rigtig mange, både politisk og administrativt. Det første års tid gik med udvikling af ture og tilbud til vores kunder, netværkskontakt til samarbejdspartnere og en massiv indsats for at gøre NaturKulturVarde kendt og synlig. Vi

er her, brug os! Som nævnt var vi i det første år to ansatte, og i år 2 (2009) udvidede vi med Morten som naturvejleder. Denne udvikling har vi fortsat, således at vi i starten af år 3 (2010) ansatte Pia Sørensen som udviklings- og administrationsmedarbejder. Senest i 2011 blev vi så til 5 ansatte, da jeg selv skiftede rolle til friluftsvejleder og Xenia Salomonsen blev ansat som ny leder. Og så tror jeg ikke, vi skal være flere lige nu ...

Vi vidste fra starten, at Bytoften kun var et midlertidigt domicil, og vi havde bl.a. via et godt og åbent samarbejde med Sydenergi (nu SE) en løst formuleret idé om at vi kunne etablere os ved Karlsgårde Sø, centralt i ny Varde Kommune og i flot natur. Men løsningen blev en helt anden – og endnu bedre, og dukkede op lidt ved en tilfældighed. Lisbet Rosendahl var blevet opmærksom på at kommunen havde den gamle skovfogedbolig i Varde Søndre Plantage stående tom og uudlejet. Et salg af boligen havde været i spil, men bl.a. skovloven er restriktiv, så det var ikke muligt at realisere ideen. Hvilket held for NaturKulturVarde – og kommunen! I forsommeren 2009 gik det stærkt med forhandlingerne, og NaturKulturVarde indgik pr. 1. august et lejemål, og vi var med det samme klar over, at vi havde fået det helt rigtige udgangspunkt for vores fremtidige virke. I skønne naturomgivelser, med en meget symbolsk og flot skovfogedbolig midt i plantagen og med en stor parkhave med flotte, gamle træer. Og allervigtigst – vores primære arbejdsplads naturen – lige uden for døren. Inklusiv gode faciliteter i stald og staklade, som vi for få midler kunne ændre brugen af – fra tidligere at være opbevaring for skovens forskellige træsorter til nu at være omdrejningspunkt med ly, læ og faciliteter til forplejning mm., når vi laver formidlingsarrangementer.

NaturKulturVarde har slået rod i sit rette element!

Set i et udviklingsmæssigt perspektiv mener jeg det fortjener stor ros, at det ved fælles indsats fra mange sider er lykkedes – udover at NaturKulturVarde har udgangspunkt fra Gl. Skovfogedbolig på Roustvej – at ændre syn på værdi og benyttelse af Sdr. Plantage, fra at der på et tidspunkt var forslag om at sælge skoven til privat side, til at der nu fokuseres på at udvikle hele området til et rekreativt aktiv for borgere og andre besøgende. Et klassisk eksempel på hvordan tiderne forandrer sig og vi skal tænke nyt. Fra at skoven skulle

give nyttetræ og der var ansatte direkte i skoven til nu, hvor arbejdet er udliciteret med Hede Danmark som entreprenør vedrørende skovpleje og drift. Og med kommunen som ejer og tovholder, og hvor skoven i stor udstrækning har størst værdi til oplevelser for fritidssamfundets generationer. Hvis du ikke selv har oplevet de fantastiske rammer og muligheder, så besøg Sdr. Plantage – det er også dit! En lang, lang række muligheder kan remses op: mountainbike- og løberuter, vandrestier, hundeskov, jagt, brændesankning, badesø, naturlegeplads, grillhytte og overnatnings sheltere, svampejagt – blot for at nævne nogle... Og i løbet af få år vil området ved Nysø, hvor der stadig er aktiv grusgrav, blive yderligere forskønnet og retableret, når gravningen af sand og grus ophører, og området plantes til med rekreativt sigte og formål.

Og så tilbage til mit spørgsmål i overskriften: Er NaturKulturVarde gammel vin på nye flasker? For min egen del, som meget handler om friluftsaktivitet er det sjovt at opleve, at det vi selv gjorde i vores fritid som børn, er det jeg nu formidler og underviser den næste generation unge i. Vi klatrede i træer, lavede rebstiger, sejlede, fiskede og var på tur i det fri. Og det er det, jeg nu gør professionelt med de unge i dag. Nogen vil måske sige, at det er overflødigt at ofre ressourcer på. Men efter min bedste overbevisning er tiden en helt anden, og det tjener et samfundsmæssigt formål at give de unge læring og fysisk aktivitet ude – kropslige og sociale oplevelser i naturen, som de ellers ikke vil få med som ballast i livet. Så hvad det friluftsmæssige angår, kan svaret måske godt være et JA, men gammel vin med en aktuel og ny smag! Udover dette repræsenterer NaturKulturVarde samtidig NY vin på NYE flasker – og i meget større antal. NaturKulturVarde's kerneydelse er levende naturformidling, hvor kernen i vores ture og arrangementer er at give aktive oplevelser og læring om naturen og den vestjyske natur vi lever og bor i.

NaturKulturVarde giver hvert år oplevelser til tusinder – børn, unge, borgere, private grupper og turister. Blandt meget andet er vi tovholder på udgivelse af Ta' på tur folderen, der udkommer hvert år med langt over 200 ture i vort natur- og kulturlandskab – med mere end 15 forskellige organisationer, der er vejleder på turene og med glæde øser af deres viden om temaet på turen. Oftest temaer, hvor den vestjyske natur og kultur er i centrum og hvor deltagerne får ind-

Klatre- og friluftsaktivitet i Sdr. Plantage.

blik i, hvor meget vi har at være stolte af og hvor meget vi har at vise frem, når bare vi bliver opmærksomme på det vestjyske særpræg og vi lægger vores indgroede beskedenhed, sindighed og underdrivelse på hylden! NaturKulturVarde's naturvejledere leverer hvert år flere hundrede ture i naturen. Vi forsøger hele tiden at forny os med temaer og indhold, samtidig med at vi holder fast i ture, der aldrig går af mode. Naturkulturkanon processen afdækkede tre fyrtårne i Varde Kommune, nemlig de tre "V'er" – Vesterhavet (og Naturpark Vesterhavet), Vadehavet og Varde Ådal. Vores ture tager i høj grad udgangspunkt i disse med ture til: Langli, Skallingen, vaden, stranden, bunkere, særlige planter i området, krondyr, Blåbjerg, isfugle, planter og dyreliv ved Varde Å, ladepladser og købstadsmiljø, vandkraft ved Karlsgårde og søen mv. Senest er vi blevet beriget med en sand naturperle – nemlig genopretningen af Filsø, der allerede her et år efter indvielsen er kommet på den nationale dagsorden som særlig udvalgt seværdighed med det brune Johanneskors. Desuden er det næsten blevet vort speciale at være omdrejningspunkt for større arrangementer, hvor rigtig mange aktører er involveret i en fælles indsats. Disse kræver mange ressourcer til koordinering, opbygning af fælles kultur og ejerskab, netværk og fælles markedsføring – men vi tror på at ressourcerne er godt givet ud, da ingen små enheder i disse tider er i stand til at profilere sig alene og have den fornødne gennemslagskraft mediemæssigt osv. Så vi arbejder for fælles indsats frem for indbyrdes konkurrence. Som eksempler kan nævnes Karlsgårde Dag og Varde Å Dag, som er to årligt tilbagevendende events.

Karlsgårde Dag så dagens lys i 2008 på initiativ af DGI Sydvest og TV Syd, som havde 25 års jubilæum. Siden er eventen blevet et tilløbsstykke, der hvert år besøges af 4-5000 glade mennesker, som vi tilbyder "en aktiv oplevelsesdag for hele familien". Mere end fyrre aktører - forskellige foreninger, institutioner og organisationer inden for natur, kultur, friluftsliv – gør det muligt for de besøgende at få en smagsprøve på en stor vifte af forskellige aktiviteter. Spejderliv, naturformidling, kano, kajak, GPS, SUP surf og meget meget andet. Senest har vi samlet producenter fra vores område, der udbyder deres lokale produkter – med en god lokal historie om oprindelse, produktion mv. Lokalt ejerskab og ægte ildsjæle med stor gejst og passion for sagen. Super fællesskab.

Varde Å Dag er startet i 2012 som en del af Vadehavsprojektet, et stort projekt hvor NaturKulturVarde har været med til at skabe udvikling i den nordlige del af Vadehavet. Mere end 45 aktører, der har tilknytning til Varde Ådal og den nordlige del af Nationalpark Vadehavet, er med til at skabe oplevelser langs Varde Å – den "blå tråd" i eventen. I skrivende stund er vi spændte på, hvordan dagen kommer til at forløbe i år. Én ting er sikkert, der bliver masser af liv langs ådalen – fra Ho Bugt/Kjelst i vest, over Janderup ladeplads og Varde by/havn og til Hodde/Tistrup opstrøms i øst. Og med dette seneste eksempel på ny formidling i NaturKulturVarde-regi vil jeg runde min beretning af med symbolikken om, at selv om NaturKulturVarde (som jeg nævnte indledningsvis) er over de første børneår og på vej ind i en ny fase, så vil eksistensberettigelsen også fremover i høj grad blive båret af initiativ, netværk og udvikling af nye tilbud til Varde Kommunes borgere og øvrige besøgende.

Lasse Frøkjær Madsen

Fra Jernvedlund til Christiansborg

Af Hans Christian Thoning, Oksbøl

Jeg er født i Jernvedlund i den daværende Ribe kommune. Mine forældre Petra og Vilfred havde et lille landbrug. Fra ca. 1969-1987 var de værter i Jernved forsamlingshus. Det havde mange fordele, man kunne altid få sig et godt måltid. Men i den periode i halvfjerdserne, hvor det stort set stod på hamburgryg med gemüse, da lærte jeg at lave min egen mad. Jeg gik på Jernved skole, hvor vi havde fru Tonnesen. Hun besluttede, at vi skulle lære at svømme. Det foregik i Kongeåen. Vi fik et tov om livet, og når hun mente, at vi var for længe under vandet, trak hun os op. Vi lærte alle at svømme. Jeg havde også Ingvardsen. Det var ham, der sammen med Tjæreborgpræsten startede Tjæreborg Rejser. I 6. klasse vandt vi en tur til København. Her fik Ingvardsen arrangeret, at vi kom med et DC 4 fly til Bornholm. Det var den daværende direktør fra Sterling Airways Anders Helstrand, der fløj os derover. Vi så bl.a. Hammershus fra oven. En utroligt spændende oplevelse for en flok børn i 12 års alderen. I 1969 bestilte jeg en B&O spolebåndoptager hos den lokale el-installatør. Jeg havde ikke lige tænkt på, at den også skulle betales. Mine forældre ville ikke betale. Her havde jeg heldigvis en onkel Jørgen, som hjalp mig ud af den knibe. Onkel Jørgen havde en tømrerforretning i byen, og her kunne jeg arbejde gælden af. Denne teaktræsbåndoptager og højtalerne kom senere til at stå i udstillingsvinduet hos B&O på Kongens Nytorv i København. Onkel Jørgen ville ikke have, at jeg skulle være håndværker, så han skaffede mig en elevplads i Handelsbanken. Men jeg ville være håndværker. Jeg fik læreplads på den lokale møbelfabrik Trekanten. Efter læretiden kom jeg ind til flyvevåbenet i Karup og Skrydstrup. Derefter på Teknologisk Institut i København, hvor jeg uddannede mig til trætekniker. Her gjorde jeg mig uheldig bemærket, da jeg en varm sommerdag kom i skole i shorts. Det var ikke set før på

DM holdet 1971. Øverst fra venstre: Træner Tage Christensen, Hans Peder Pedersen, Ole Madsen, Finn Okholm, Holger Jørgensen. Nederst fra venstre: Ove Pedersen, Svend Hansen, Arne Hansen og Hans Chr. Thoning.

Fra snedkerforskolen i Esbjerg i 1968.

Instituttet. Til min 50 års fødselsdag måtte jeg igen høre om dette i en tale af min gamle mester Hagbard Christensen. I fritiden spillede jeg badminton sammen med Arne Hansen (i dag tømrermester og ildsjæl i Jernvedlund). I finalekampen om deltagelse til at komme til DM i ynglinge rækken, ramte Arne mig i øjet med ketsjeren. Jeg var indlagt på Sct. Josephs hospitalet i 14 dage. Muligheden for at spille til Danmarks mesterskabet fik vi ikke. Vi spillede også håndbold. Her havde vi først i halvfjerdserne en fantastisk træner Tage Christensen fra Ålestrup. Han arbejdede på den lokale forsøgsstation. Med hans store engagement blev vi Danmarks mestre i udendørs håndbold i 1971. Vi var samlet til 40 års jubilæum hos Tage i Ålestrup.

Blåvand fra 1978

I 1978 købte vi tømmer/snedkerforretning i Blåvand. Her var dengang enkelte forretninger og et lokalt sommerhus bureau. Sæsonen gik fra påske til Ho fåremarked sidste weekend i august. I firserne var sommerhusene ikke isoleret til vinterbrug, men der blev efterhånden flere og flere, der brugte husene om vinteren. Havde man glemt – at lukke af – for vandet i huset til vinteren, gav det mange frostskader. I disse år var der ligeledes en del kraftige storme. I en storm brød vandet igennem ved diget ved Hvidbjerg Strand Ferie Park. Et sommerhus var drevet med vandet til den ramte diget. Vi blev bedt om, at flytte huset tilbage. Her havde vi en dygtig medarbejder, Gunnar. Han klodsede huset op, en blokvogn under, og satte det tilbage på soklen. Ikke én tagplade eller ét vindue gik itu. Gunnar kom til Blåvand under krigen, for at hjælpe med at bygge Tirpitz stillingen. Han giftede sig med en sød pige fra Blåvand. I 1980 blev jeg valgt ind i Blåvand Borgerforenings bestyrelse, som dengang arrangerede julebal, dilettant, grundlovsmøde og Sct. Hans bål. Fra 1985-94 var jeg formand for Blåvand/Ho Handels- og Erhvervsforening. Vi arbejdede meget for at få et fortov gennem Blåvand by. Et projekt som gav nogle få, men højlydte protester. Der er altid nogen, som ikke bryder sig om forandringer. Heldigvis kunne vi indvie fortovet i 1991. I 1987/90 var jeg formand ved opstarten af Blåvandshuk Golfklub. Vi skulle finde et areal til banen. Noget af en opgave, da der i Blåvandshuk området er rigtig mange fredninger. Til sidst fik vi en aftale med (i dag kaldet) Naturstyrelsen, som ejede ca. halvdelen af arealerne i Ho. Resten blev købt af diverse lodsejere.

Kommunalbestyrelsen - Borgmester - Folketinget

I 1994 blev jeg valgt til kommunalbestyrelsen i det daværende Blåvandshuk kommune. Jeg fik posten som formand for Plan- og Miljøudvalget i otte år. Fredag den 3. december 1999 havde jeg en afleveringsforretning i Ho. Her blev jeg sidst på eftermiddagen bedt om, at skynde mig hjem. Gavlen på Dagli Brugsen i Blåvand var væltet. Turen fra Ho til Blåvand var vanskelig, der var mange væltede træer. Gavlen på vores værksted blæste også ned. Mine forældres hus i Jernvedlund blev ligeledes meget skadet. De havde ikke strøm i to uger. Men de havde heldigvis fantastiske naboer, som hjalp dem meget.

Jeg var borgmester i det daværende Blåvandshuk kommune i perioden 2002-2007. I 2002 solgte vi tømrerforretningen til vores medarbejder Søren Johnsen, som blev udlært hos os og havde været ansat i 14 år. I den ny Varde kommune var jeg viceborgmester indtil jeg blev valgt som Vardes repræsentant til Folketinget i 2007.

Efter folketingsvalget i 2007 blev jeg formand for forsvarsudvalget. Det passede godt til Varde kommune, hvor vi har Oksbøl lejren, Varde kaserne og Nymindegab lejren. Ligeledes blev jeg turistpolitisk ordfører, som også har min store interesse, da vi bor i Danmarks næststørste turist-kommune. Da jeg kom på Christiansborg, havde turisme ikke den store bevågenhed. Men det har den fået efterfølgende. Jeg blev også medlem af erhvervs-, miljø- og kommunaludvalgene. Jeg sidder stadig i alle udvalgene efter valget i 2011. Folketingsarbejdet er meget spændende. Desværre bliver vi færre "Vestjydske fortællere" på Christiansborg, da befolkningstallet i Vestjylland daler. Flere og flere kandidater vil gerne stille op for Vestjylland, men ønsker ikke at bo her. Der kan være ligeså megen sognerådspolitik på Christiansborg, som i kommunalbestyrelserne. Det kunne tydelig ses med kaserne lukningen i 2013. Det er en meget stor glæde, at få besøg "hjemmefra" på Christiansborg. Har man lyst til at komme på besøg på borgen, så sig endelig til, vi er ikke længere væk en til telefonen.

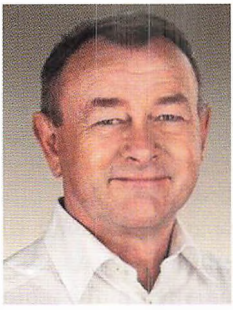

Hans Christian Thoning

Jennevold

Af Anna Grethe Hjerrild Nielsen, Rødding

Erindringer fra min barndom, ungdom, arbejdsliv og om mine forældre og morforældre, Sørine og P. Chr. Pedersen, Sømosegård, Toftnæs.

Disse erindringer er dels min bror, P. Chr.`s, opfrisket og sammenholdt med mine senere erindringer (P. Chr. er 7 år ældre end mig), og der er derfor ting, som er sket før min tid. Mine forældre overtog "Jennevold" i 1920, og jorden lå for en stor dels vedkommende i lyng. På den vestlige del ud mod Varde å fik kunstmaler Chr. Lyngbo lov til at bo, og hans bolig var faktisk et hul i jorden. Jeg kan fra min barndom huske hullet, der lå i en høj skrænt tæt ved åen, og ved siden af hullet mod vest, var den udgravede jord smidt i en bunke, der næsten lignede en kæmpehøj. Hullet blev dækket med brædder og lyngtørv lagt ovenpå og her boede Lyngbo en stor del af tiden indtil 1930. Jeg er i besiddelse af en notits fra formentlig Vestkysten, hvor der står: "på sin vandring langs Varde å nåede han frem til et lille hus, som lå ved brinken. Her boede Maren Jennevold. Hun hed naturligvis noget andet til efternavn, men stedet kendte alle som Jennevold. Den unge kunstner bankede på og spurgte, om han måtte male hendes hus og de får, som gik på brinken. Jow, sagde Maren, idet hun tørrede hænderne i forklædet, du må da gjan maal`æ hus, men æ foer vil a et ha svinet te". Det er jo før mine forældre overtog Jennevold, idet min morfar var med til bygge stuehus m.m. P. Chr. kan huske ham og kan fortælle, at Lyngbo beundrede en cykel, som P. Chr. fik, da han skulle begynde skolegang i Alslev. Der var jo lang skolevej og en cykel var nødvendig, selvom P. Chr. er født i 1923, og denne episode kan derfor dateres til ca. 1930, men Lyngbo boede der ikke fast de seneste år.

Min bror, P. Chr. kan huske følgende om vores morforældre, Sørine og P. Chr.. De ejede Sømosegård i Toftnæs, slægtsgård fra ca. 1700 tallet. Morfar, P. Chr. var en kendt handelsmand ved siden af landbruget. De overdrog Sømosegård til sønnen Hans i 1926 eller 1927 og

byggede aftægtshus på hjørnet af Hjertingvej og Sømosevej for 6.000 kr., og der var indrettet et rum, som blev brugt til slagtning af både svin og kreaturer. Vores far, Chr. Vendelbo kaldet, hjalp til ved slagtning og kødet blev indpakket i lagner, lagt på vogn, som P. Chr. kørte rundt med og solgte kødet på gårdene. Forspændt vognen var hesten Ole, som efter 1. verdenskrig var importeret fra Norge sammen med 3 andre. Det var en nordbagge, men noget større end dem vi kender nu, og til forskel var den helt hvid og uden den mørke streg hen ad ryggen. Morfar, P. Chr. ernærede sig, efter at gården var afhændet, som handelsmand, handlede med dyr, fjerkræ og senere blomster m.m. Han ejede jord ca. 7 ha. i Toftnæs Krog. Her var der græsning af de kreaturer, han handlede med. Dette areal har jeg arvet efter min mors død, og det har ord for at gå til kvindesiden i slægten. Der var ålegårds ret, og jeg har fået fortalt, at min far har været med til at transportere de levende ål til Silkeborg søerne, hvor de blev udsat i engene for at søge til søerne og senere vende tilbage. Morfar, P. Chr. ejede foruden Toftnæs Krog, hede arealer i Forum, hvor der blev udvundet grus, bygninger og byggegrunde i Varde. Sammen med en nabo, Hans Hansen havde han stadeplads på torvedagen om lørdagen i Esbjerg. Her solgte han slagtet fjerkræ, æg og afskårne blomster. Min bror, P. Chr. kan huske, at han havde været med til at sælge engblommer og åkander, som han solgte og en enkelt lørdag tjente 25 kr. Det var mange penge først i 30erne. Jeg har været med til at plukke blomster i haven på Jennevold til buketter. Min morbror Hans overtog Sømosegård og mine forældre fik Jennevold, som min morfar jo også ejede, og den er matrikuleret med mange matrikelnumre, vistnok fordi min morfar mente, at jorden ned til Varde å kunne sælges som grunde til fritidshuse.

I 1932 måtte Hans gå fra Sømosegård, og med hjælp fra min mormors bror, Silles Sillesen, der var ugift og barnløs, blev der købt et mindre landbrug i Hygum ved Esbjerg. Hesten Ole, der havde været opstaldet på Sømosegård, kom med til Hygum, hvor der ikke var heste, og den døde der efter et slidsomt liv. Morfar, P. Chr. døde i 1938, 67 år gammel., og Sørine var enke til hun døde i 1968, 91 år gammel. De sidste år tilbragte hun på Thuesminde plejehjem i Alslev, ramt af afasi efter en hjerneblødning og fald i sit hjem. Det lykkedes, at få hende i gang med at strikke vaskeklude, men hun udtrykte så

godt, som hun kunne, at det var spild af garn. Hun var meget dygtig til håndarbejde, og resultatet af hendes anstrengelser var efter hendes mening ikke pænt nok. Hendes hus blev overtaget af sønnen Hans, der var alene. Toftnæs Krog fik min mor, og jeg har som ovenfor nævnt senere arvet jorden. Sørine var enke i 30 år og min bror, P. Chr. og jeg har talt om, hvordan hun klarede sig økonomisk, da der jo ikke var aldersrente eller folkepension på den tid. Hun var meget sparsommelig, men der blev altid fejret fødselsdag med familie, venner og naboer, og selvom det ikke var overdådigt, manglede der ikke noget. Hun lejede græsningen i Toftnæs Krog ud og havde indtægter fra grusgravning i Forum. Det gamle bryggeri i Sdr. Varde gav lejeindtægt. 2 byggegrunde ved Hjertingvej blev solgt til hhv. Irs. Elmdal og gartner Platz. Endelig arvede hun sin bror, Silles, der jo var barnløs. Arven var båndlagt til børnene Maren og Hans, men Sørine oppebar renteafkastet af så vidt jeg husker 20.000 kr.

Maren og Chr. Vendelbo (Han stammede fra Dronninglund i Vendsyssel, nr. 7 i en børneflok på 11). Efter ham fik børnene navne efter tal. Nr. 8, hed Otto, nr. 9, Annine, nr. 10, Tine og nr. 11, Elvine. Faderen var daglejer, og moderen tjente lidt som malkepige. Efter overtagelsen af Jennevold levede mine forældre et slidsomt liv med opdyrkning af hede. Min far kørte i mange mælk til mejeriet i Varde, solgte frø under krigen, og en overgang blev han forfremmet til at hyre forhandlere af frø i Midt- og Vestjylland. Han lavede også cementsten på en maskine, som en bror, der var smed i Ulsted i Vendsyssel, havde opfundet og fremstillet. Sand til stenene var der nok af i jorden ved åen. Mor og vi børn måtte passe det hjemlige, når han rejste rundt. Skønt ensomt beliggende var Jennevold et dejligt sted, og vi boede jo nær ved købstaden Varde. Åen løb ca. 1 km. langs jordene, og der var et rigt fiskeliv, og der sejlede både på udflugt. Omkring 1936 kom der en kutterjolle fra Esbjerg med 2 fiskere, Chr. Hansen og Aleksander Olsen og bad om at få lov til at lægge båden nedenfor Jennevold, de ville fiske i åen med ruser. Far gav dem lov, og de fik også lov til at opføre et skur i brinken i nærheden af staldbygningen på Jennevold, og her indrettede de sig med skur til fiskeredskaber i den ene ende og beboelse i den anden. De 2 sider i brinken blev stivet af med blikplader og isoleret med brædder og tapet. I de 2 andre sider var der dels indgangsdør, og i nord siden mod åen var der et vindue. Opvarm-

ningen skete med komfur, og der var 2 køjer samt bord og bænk. Vand hentede de til husholdningen hos os, og vask og personlig hygiejne skete i åen, der jo ikke var forurenet. De drev fiskeri i nogle år sammen, men så fandt Aleksander Olsen, der var fraskilt, en dame i Esbjerg. Grethe, hed hun og var invalidepensionist, og så flyttede Chr. Hansen med sin båd. Aleksander havde en fiskekutter, "Eva", som blev hentet i Esbjerg, men den blev aldrig brugt til fiskeri. Den lå på land, men han fik under krigen tildelt brændstof til fiskeri, som formentlig blev omsat til kontanter på sortbørs. Grethe følte sig vist udnyttet og med føje og forlod ham. Chr. Hansen blev udsat for en vådeskudsulykke og mistede den ene arm. Han blev senere gift og vi holdt forbindelse til ham og en bror, der var cigarmager og som også havde båd (lystbåd), og han og familien tilbragte hver sommer nogen tid nedenfor Jennevold, hvor de hentede vand, købte æg og fjerkræ. Flere familier blev kendt med stedet og kom i både om sommeren. Efter krigen flyttede Aleksander Olsen, og fiskekutteren "Eva" skulle i vandet og sejles til Esbjerg. Fregatten, LIGSTILLE kaldte vi den, kom i vandet. Og trods de mange år på land, klarede den turen mod Esbjerg. Den var nemlig lavet af egetømmer. Der blev gjort ophold i Janderup, og der blev den solgt og sejlede i mange år som lystbåd på Varde å.

Min tidligste erindring er fra 5. marts 1933, da min lillebroder Kaj blev født. En erindring der står lige så klart hos P. Chr., der husker mit tøj, en hvid bluse og mørk spencer. Vi blev sendt ud i stalden og gik med hinanden i hånden og ventede til vi blev kaldt ind, og jeg husker tydelig jordemoren med bismervægten. Jeg kan stadig se tapetet for mig. Jeg var 2 ¼ år og vi 2 søskende, der jo aldersmæssigt var tæt legede sammen, og vi gik i Alslev skole. Det var en lang skolevej, idet Jennevold var det yderste i Alslev sogn i retning mod Varde. Jeg husker tydelig den første skoledag.

Da en gård brændte overfor skolen og der gik ild i stråtaget på den gamle skole, der var lærerbolig for lærerne Rasmussen og Jacobsen. Det røg fra taget, og der blev sat en stige til, og en mand kom med en spand vand, og ilden blev slukket. En overgang var der så mange elever i den mellemste klasse, at der ikke var bænke nok, og derfor blev Marie Thøgersen og jeg som de ældste rykket op i den store klasse et år før tiden. Jeg blev konfirmeret den 8. april 1945. Min konfirmationskjole blev syet af Thora Larsen. Mor leverede frugt, æg og fjerkræ

til flere i Varde, og en af aftagerne var manufakturhandler, og der fik hun skaffet stoffet til kjolen "under disken", alt var jo rationeret. Sko var også efterspurgte og især hvide, men mor havde sine hvide brude sko, som jeg overtog. Transport til kirken foregik på vognmand Chr. Sørensens lastbil, hvor der på ladet var sat bænke, og så kørte han rundt og samlede konfirmanderne op. Kirken var ikke opvarmet, og jeg kan endnu fornemme kulden fra væggen. Det føltes som is gennem den hvide kjole med korte ærmer.

Jeg døjede tit med astma, især når rugen dræede, og dr. Nordentoft, som må have været forudseende og kendte til allergi, sagde til mine forældre, at de skulle sørge for, at jeg ikke kom til at leve ved landbruget. De skulle få mig på realskolen. Jeg kom til optagelsesprøve hos skoleinspektør Dalsgaard-Hansen i Varde og blev optaget på mellemskolen, og efter 4 år fik jeg mellemskoleeksamen. Der skulle hver måned betales 11,50 kr. for undervisning, og vi skulle selv betale for bøger. Jeg fortsatte og fik efter et år realeksamen, som den første pige i Alslev sogn. Og, hvad så? Jeg havde nemt ved dansk og ved at skrive - fik ros for mine stile – og regning og matematik var også nemt for mig, men læse videre var der ikke råd til. Ret kreativ var jeg også. Journalist kunne man måske blive ved at søge ind på en avis. Andre mente, at jeg skulle lære at sy, men det blev af min mormor affærdiget med: "Det var da ikke godt, at du skulle tjene dit brød som sypige"! På skolen fik man henvendelse fra forretningsdrivende om at anvise elever, som skolen kunne anbefale, og jeg fik job efter realeksamen hos sagførerfirmaet Niels Jensen og L. M. Rosenlund for 75 kr. mdl. Der var ikke tale om elevplads, men man ville betale for aftenundervisning på handelsskole, og desuden skulle man i løbet af kort tid kunne stenografere, og man skulle jo inden tiltrædelse have bestået eksamen i maskinskrivning. Det foregik efter timerne i realklassen. Stenografi var privatundervisning efter tiltrædelsen. Efter et år søgte jeg stilling hos et andet sagførerfirma, Harck & Petersen eftf. i Varde. Her arbejdede jeg til 1. juni 1955. Jeg mødte en jurist, der startede som fuldmægtig, og fik efter 3 år bestalling som advokat og arbejdede som sådan i et par år og forespurgte, om der var mulighed for at blive optaget som kompagnon, men de 2 indehavere mente, at de var for unge til at optage en kompagnon. I 1954 var der tale om sammenlægning og omlægning af retskredse, og der gik rygtet

om, at de 2 domhuse i Rødding og Toftlund skulle nedlægges og et nyt domhus bygges midt imellem de 2 byer, nemlig i Gram. Min kæreste - hvis søster og svoger boede i Gram – foreslog ham at starte, da der ikke fandtes en advokat i byen. Han startede derefter på bar bund i Gram i lejede lokaler, og forretningen gik strygende. I Rødding var der 2 advokater og den ene var begyndende dement. Dommer Friis Jespersen opfordrede kraftigt til at købe forretningen, men der var en meget stor ejendom, der skulle overtages. Med hjælp fra familie blev forretning og ejendom købt med overtagelse 1. maj 1955 og med forpligtigelse til at overtage personale, 1 kontorelev og en fuldmægtig (afskediget dommerfuldmægtig). Vi blev gift 28. maj 1955 og et nyt afsnit i mit liv begyndte, idet jeg nu skulle have personale på kost og logi, et stort hus, der trængte til en kærlig hånd (den tidligere ejer var ungkarl), og en have på 3600 kvadratmeter og efterhånden måtte jeg give en hånd med på kontoret. Forretningen i Gram blev videreført. I tiden fra 28. august 1957 til 19. november 1967 kom fire børn til. Kirsten, i 1957, nu datalog, Finn, i 1960, civilingeniør, Tove, i 1963, souschef musikskolen og Helga, i 1967, cand. mag. musik og kultur og æstetik, kulturkonsulent. Travle år, som jeg klarede uden medhjælp bortset fra enkelte halvdags unge piger. Forretningerne i Gram og Rødding voksede og pladsen blev for trang i beboelsen og naboejendommen blev købt og indrettet til kontorhus i 1980. Jeg var igen med på kontoret, og der blev ansat 2 jurister, og vi var 6 uddannede kontordamer – 25 år efter starten. Vi nød begge at have mere frihed, og børnene var i gang med studier. Der var altid 3 ugers sommerferie, hvor også dommerkontoret var delvis lukket, dog med skiftende advokater på vagt. I 1982 havde vi helt fri og bestemte, at vi skulle 1 uge i vores sommerhus i Grærup. Vi havde en tradition med, at én cyklede sammen med børnene og én kørte bilen med det fornødne. Min mand stod for tur med at cykle. Efter Tarphagebroen blev han ramt af hjertestop, og var død inden ankomsten til sygehuset i Varde. En sund og sportstrænet mand kun 61 år. De 2 jurister, der var ansat ville gerne videreføre forretningen, og de lejede kontorhuset, og jeg fortsatte med at arbejde til 1992. I 1992 flyttede forretningen til én af advokaternes privatadresse, og jeg solgte kontorhuset. I dag passer jeg mit hus og have og hjælper med pasning af børnebørn, samt jeg arbejder som frivillig på Lokalhistorisk Arkiv.

Til skue med folk og fæ

Af Preben Simonsen, Varde

Jeg var som bybo til dyrskue morgenkaffe i 1996. Her er, hvad det affødte. Det var lidt køligt denne morgen, men alligevel må jeg af sted til dyrskuet. Der er gratis kaffebord, rundstykker med pålæg, der mangler intet, selv musik er der sørget for. Jeg sætter mig som almindelig bybo imellem disse gæve mennesker, som for længst har haft det lange ben foran. Bedriften derhjemme skulle sikkert først klares, før man kunne komme af sted. De mindste børn er fine i tøjet og vandkæmmede. Har du set Jens.....er han kommet op? Karl var vist lidt lystigt i går. Sådan går snakken hen over bordet. Man har moret sig aftenen før, så det er sikkert blevet lidt sendt for nogle. Men de sidder ved morgenbordet og udveksler erfaringer og møder måske en anden landmand, som de ikke har talt med længe.

Sproget vestjysk

Sproget fornægter sig ikke denne morgen. Det er jysk, så det gør noget. En københavner ville ikke kunne forstå særlig meget af en samtale mellem to af disse vestjyder. Der er en fornøjelse at se sådan en flok glade og tilfredse mennesker, der er klar til at gå ud og finde inspiration på de forskellige stande eller gøre dyrene klar til fremvisning. Der er mange udstillere, de er i færd med at gøre klar til endnu en dag, hvor man gør alt for at gøre opmærksom på sin eksistens. Maskinerne er top trimmede og skinner i solen. Der er virkelig noget for enhver smag. Her bemærker jeg, at man har en Gammel Dansk klar til eventuelle købere. Men jeg er sikker på, at man holder det på en seriøs plan. Afdelingen hvor dyrene holder til, er en verden for sig selv. Jeg fyldes med beundring for disse mennesker, hvis hele liv er landbruget. Dette erhverv som vi alle er så afhængige af. Det ser så hyggeligt ud, når familien har slået sig ned mellem båsene for at indtage en kop kaffe efter det store arbejde med at klargøre dyrene til fremvisning. Der er rent hø og halm overalt, en Nordsø olie skim-

tes, det er en festdag, en dag som hele familien samles om. Luften af stald slår mig i møde, der er livlig aktivitet overalt. Dyrene trimmes, vaskes og strigles. Hestens hale og manke flettes med små stykker hvidt stof i, så det ser dekorativt ud. Koens hale og bagparti vaskes og skures, pelsen er ren og skinnende. Ja, jeg så endda nogle køer få neglelak på. Det så fint ud, og dommeren gav sikkert et ekstra point. Det mest imponerende dyr er nok tyren. Han strutter af handyr, muskler, kød, store former, næsering – her kommer jeg – jeg har 1000 børn. Dyreverdenens svar på menneskets bodybuildere.

Snart er der tid for nogle at fremvise deres dyr for dommeren. Der er hektisk aktivitet i gangene. Jeg lille bybo er lidt betænkelig ved at færdes i midtergangen, når dyrene trækkes ud. Sparker de mon, klemmer de mig? Nej, der sker ingen ting. Jeg fatter mod, når jeg ser børn spankulere rundt blandt dyrene. De er vant til det. Jeg så en lille pige, måske 8 år, trække af sted med en stor ko, vistnok skuets ældste. Den var dobbelt så høj, som hende selv. Det var den naturligste ting for hende. Et sted hørte jeg en mand bemærke til sin kone "den ser nu lidt sølle ud" om en ko, der blev trukket forbi. Jeg syntes den så flot ud.

Hannen flottest

En høne er en høne og en hane er en hane! Det er forkert – jeg har i dag set de smukkeste eksemplarer af disse bevingede dyr. Her gælder det samme som indenfor ko verdenen, hannen er den flotteste. Og han ved det. Der var mange andre dyr på skuet. Et imponerende syn, og det er svært at løsrive sig fra denne blanding af indtryk. Det er interessant og imponerende at være på dyrskue, så selv om du måske ikke er landmand, så prøv at stikke hovedet ind næste gang, der er skue. Det er en oplevelse. Komøg og hestelort kan vaskes af, og lugten må du vænne dig til. Også i dag er jeg stolt at være vestjyde.

Preben Simonsen

Alfred Falck - en særpræget håndværker

Af Henry Andersen, Varde

Da far havde tegnet sit hus, og værksted i 1931, overlod han murerarbejdet til murermester Alfred Falck, der dengang var ganske ung, og for nylig havde slået sig ned i Varde. Alfred Falck kom fra Horne, hvor han havde drevet en stor murerforretning med en halv snes svende. Det var udelukkende gårdbyggeri. Da krisen kradsede i 1929 – 1930 flyttede Alfred Falck til Varde. Han startede med at opføre Jeppe Skovgårds fabrikker. Falck og far hed begge Alfred til fornavn, og kom godt ud af samarbejdet. De har udført meget nybyggeri sammen. Selv om der er gået nogle år, kom Alfred Falck gerne og besøgte far, ja, ofte en søndag formiddag. Det passede vist ikke rigtig min mor. Hun er bange for, at Alfred Falck skal påvirke min far, for Falck er kvartalsdranker, og i den tid det står på, kan han ikke arbejde. Han drikker sig fra sans og samling. Når der så er gået en 2 til 4 uger, er der ikke flere penge, og så kommer der en ædruelig periode på ca. 3 måneder. Just nu svinger Falck sin cykel ind i forhaven, og mor iler til fordøren. Men Falck den skurk, han kan bare det med kvinder. Frue, siger han i fordøren. Goddag frue! Jeg skylder Alfred 5 kroner, og er kommet for at betale min gæld. Mor ser ingen anden udvej, og lukker Falck ind, og de to håndværker snakker godt sammen. Når Falck så skulle hjem, følger far ham til fordøren. Det gør far altid, når nogen forlader huset. Der fulgte følgende ord salut ved afskeden. Falck til far: "Ja, farvel Alfred, du må have det så godt", og far svarer: "Ja, farvel Alfred og du må have det halve". Idet Falck går ud på trappen, hvisker han: "Åh, Alfred kan du ikke lige låne mig en femmer"!

Alfred Falck havde 3 svagheder i denne rækkefølge: et umådelig

drikkeri – var en stor spillefugl i klasselotteriet, og vandt ofte, og så havde han en svaghed for kvinder. Ja, der var nu hans kone Elna, en hyggepianist fra Centralhotellet. Og så var der alle de enker og enlige, der havde hus, og Falck var efterspurt. Endelig var der skattevæsenet, med hvem Falck altid havde et opgør med. Jo mere skattevæsenet var efter Falck - des mindre var der til drikkeriet. Det gav sig udslag i, når Falck fik den store gevinst eller udbetaling på et stykke arbejde, så var der ikke andet for Falck, end et umådeligt drikkeri, inden skattevæsenet kunne få del i gevinsten. Far har fortalt, at da Falck fik sin kone, Elna, fulgte der et stor flygel med. Der blev brækket døre ned, og nye dørhuller blev muret op og far skulle sætte en dør i. Far bebrejdede Falck, at den nye dør var så smal. Det var almindelig, at der skulle en bred dør ind til stuen. Sæt du bare døren i, sagde Falck, den passer til hullet. Senere rygtes det i byen, at Falck var blevet lovformelig gift med Elna. Det kom skattevæsenet for øren, for Falck var konstant bagud med skatten. Derfor sendte pantefogeden en lastbil og 2 flyttemænd. De ville gøre udlæg i flyglet. Falck morede sig kostelig over, at de ikke kunne få flyglet igennem den smalle dør. Hvordan har I dog fået flyglet ind. Ja, det kender jeg ikke noget til, siger Falck. Sådan blev det, og Elna kunne fremover spille for sin mand. Jeg har nævnt, at Falck havde et særligt tag på kvinderne, hvad min far kunne berette om. På Gellerupvej boede en ældre enlig pige vel i fyrrene. Hun havde arvet huset

Fra venstre: Oskar Falck, lille Georg og Alfred Falck.

efter forældrene. Der var dog problemer med teglstenstaget, der var gammel og utæt, især oppe ved kvisten. Da hun ikke kendte andre håndværkere henvendte hun sig til Falck, der havde et godt ry, som en god håndværker. Falck kom en formiddag for at besigtige taget. Han gennemgår tagets underside. Måler tagstenene, undersøger træværket. Så udvendig. Falck er så adræt. Han råber ned til fruen. Hør frue: De her tagsten er skrukke, idet han banker på adskillige tagsten, de er intet værd, og der er også tagsten, der er revnet eller ingen nakke har. Frue, siger han, da han atter står på jorden. Disse tagsten laves ikke mere i denne størrelse. Men jeg har nogle hjemme, og jeg vil besøge nogle kolleger og se hvad de har. Frue, jeg kan skaffe stenene, og få dem rigtig anbragt, så taget bliver helt tæt. Ja, jeg bruger den bedste kalkmørtel, med fæhår i. Der findes ikke noget bedre. Ja så bliver der lidt til tømreren, for nogle lægter er rådne. Det er dog ingen større sag. Jamen, jamen, jamen, jamrer fruen og vrider sine hænder, det bliver skrækkelig dyrt. Jeg havde virkelig ikke troet, at det var så meget. Åh, lille frue, det koster ingen herregård, og jeg love dig, at taget bliver tæt. Den "lille frue" var en ægte vestjyde, nøjsom og sparsommelig. Det der - med at taget bliver tæt - lød godt. Hun ville i hvert fald nøje holde øje med arbejdet. Det kunne vist ikke tage så mange timer. Men der havde hun forregnet sig. For Falck var alle steder og ingen steder. Han tager 8 tagsten med i 2 spande, der hang på hans gamle rustne damecykel, som var hans eneste transportmiddel. Og cyklede op i byen, for at få nogle magen til. Så skulle fæhår blandes meget omhyggelig. Han skulle også sørge for en tømrer, og det blev far. Der går flere dage, hvor Falck er snart her - snart der. En formiddag siger Falck: Frue nu er taget færdig og tæt. Der er blevet et godt tag, ud af den megen arbejde, vi har haft. Åh, siger fruen, det bliver vel ikke dyrt. Hvor meget skylder jeg Dem. Falck har hurtig skrevet nogle tal ned på et stykke papir. Det bliver helt nøjagtig 1278,10 kr., alt iberegnet, for materialer og arbejdsløn. (1945). Åh, nærmest råber fruen, jeg havde virkelig ikke troet, at det blev mere end 200 kr. Hvad skal jeg da gøre! Falck holder en kunstpause. Frue – frue, hvis de betaler kontant, giver jeg 10% rabat. Taget er helt tæt, det lover jeg. Meget nølende tager hun imod tilbuddet om rabatten og betaler, idet hun jamrer over, at det var så dyrt. Kort tid efter kom far med sin regning, for udskiftning af lægter og nogle brædder i skotrenden.

Vil du læse højt, hvad regningen lyder på, siger fruen, der misser med øjnene. Hun så ikke så godt. Far folder regningen ud. Materialer og arbejde, det bliver i alt 46,25 kr. Fruen havde prøvet lidt af hver. Nu farer der en djævel i hende, belært af erfaringen. Jeg vil have 10% rabat for kontant. Far ryster på hovedet. Det er det billigste jeg kan gøre det for. Fruen er i oprørt harme, da hun betaler regningen, og fyrer følgende salut af. Ja, så vil jeg hellere handle med murer Falck. Han er en gentleman. For han giver nemlig 10% i rabat.

Far står i kontoret med en stak regninger og fisker en ud. Henry! Tag regningen til Alfred Falck, og cykel hurtig derop. Jeg har lige hørt, at Falck har fået et større beløb udbetalt. Jeg tager regningen ind under blusen, og cykler op i den indre by. Falck bor i et gammelt hus i Smedegade. Da jeg ankommer, står Elna i døren. Davs Elna, siger jeg, har du Falck hjemme. Nej! Men han kan være her hvert øjeblik. Kom ind jeg giver kaffe og chokolade. Lige siden jeg var 5 år, har Elna, når hun var på besøg, givet mig chokolade. Alfred og Elna kunne ikke få børn, og det pinte hende. Er det regningen du kommer med, ja, så er du heldig for Falck svømmer i penge i øjeblikket. Om et par timer skal vi ned på Centralhotellet og have stor middag. Det har han længe lovet mig. De har fået en ny hyggepianist efter at jeg er holdt. I øjeblikket er han på den kommunale badeanstalt. Pludselig afbryder Elna samtalen, vi kunne høre Falck komme. Jeg var faktisk spændt. For det første vidste jeg ikke, at han benyttede den kommunale badeanstalt. Jeg troede aldrig, at Falck blev vasket, for Falck var tilsyneladende altid i det samme tøj året rundt. Det vil sige i noget tykke og stive murerbukser, en hvid murerskjorte, med blå striber og en murerhat. Dertil spidse træsko. Jeg har aldrig set Falck i andet. Derfor blev jeg unægtelig noget overrasket, da Falck stod i stuen, nyvasket, iført sit sorte bryllupstøj, med knækflip, en elegant gul stråhat, der sad på snur, med sorte bånd. Og sorte lakko. Prikken over det hele, hans fine stok, med sølvplade. Falck var i højt humør. Han lod hele registret af sin store charme køre. Her har du mig tilbage søde Elna, synger Falck og svinger med stokken. Se nu at komme i selskabskjolen, pianisten er begyndt at spille. Vi skal have and med æbler og svesker. Her blev jeg vidne til et mærkeligt skuespil mellem Alfred og Elna. De kendte hinanden i bund og grund, og vidste, at de spillede skuespil for hinanden. Alfred siger Elna, da

hun nærmest løber ham i møde. Har du husket uret og perlekæden. Ja, selvfølgelig har jeg det, idet han stak hånden i inderlommen, og fremdrog en fin gaveæske i guldpapir. Her har du et 24 karat guld armbåndsur. Det er det bedste, jeg kunne købe, og her siger Alfred, og rækker en flad æske, af blå velour. Her skal du se sager. Lettere rystet åbner Elna æsken, og et stort smil går over ansigtet. Ja, der var en masse diamanter og brillanter i den flotte halskæde. Jeg var næsten ved at snappe efter vejret, så overrasket var jeg blevet, ved det uvante syn. Det hele virkede så uvirkelig. Der blev et øjeblik fuldstændig stille. Tavs giver jeg Alfred regningen, og han giver mig 200 kr. Behold bare resten. Pludselig råber Elna op. Det er simili. Det er reseda varer. Du har lovet mig et guld armbåndsur, og så er det bare messing. Hun hulkede pludselig. Alfred udfolder nu sin charme, og det med stor effekt. Lille Elna, min puttehøne, du kan da se, at der på æsken står S.P. Hansen Guld og Sølv og så er det professionelt indpakket i guldpapir. Se nu at få skiftet. Så vi kan komme ned på Centralhotellet på torvet. Medens Elna står i syv sind, og ikke ved om hun skal juble eller græde, smutter jeg lige så stille ud.

Alfred Falck havde en bror, der også var murer. Ofte arbejdede de sammen, men det var Alfred, der med sit kvikke hoved var mesteren. Han forstod sig på forretning og på menneskets psyke. "Min bror Oskar" sagde Alfred altid. Oskar var et lille hoved højere end Alfred. Et pragtfuldt flot mandfolk, næsten 190 meter høj, og sikke muskler han havde! Oskar var ikke så snakkesalig, men kunne altid give og modtage en god historie. Oskar og Alfred var store forbrugere af snus. De kunne nemt dele en æske snus på en gang. Alfred havde ingen blandemaskine, men Oskar kunne blande betonen, på en træplade, næsten lige så hurtig som en maskine. Når der så var en lille forsamling af tilskuer, der så på, kunne Alfred ikke lade være, at rose broderen. Min bror Oskar, er så stærk, så stærk. Hvis der så ingen bifalds ytringer kom. Så kom fortæller glæden over Alfred. Min bror, Oskar er så stærk, så stærk, idet han ser på forsamlingen, og sætter trumf på. Min bror er så stærk, at han kan løfte Blåvand fyr. Stadig tavshed, fortvivlet ledte Alfred efter en sidste trumf, og så kom det: Og det med lys i. I dag er det en dårlig vittighed, men dengang gik vittigheden rundt i hele Varde. Oskar var tidlig blevet gift, men der var ingen børn. Hans kone led ofte af migræne. Så kom sensationen, der gav

genlyd over hele Varde. Oskar havde forladt sin kone efter næsten 25 års ægteskab, og var flyttet ned til Elna. Hvad giver I - to mandfolk om samme kone. Som Alfred sagde "Som brødre vi dele". Hvad med Elna, jo hun stortrivedes og skiftevis spillede flygel, og underholdt dem begge. Jeg husker, at vi kom gående op ad Smedegade en morgen, hvor Alfred Falck havde afsluttet en druktur på 14 dage, og vi møder da en af druk kammeraterne og Alfred siger så: "Der går Chr. Torsk han drikker hver krone op". Det samme kunne man jo sige om Alfred. Han drev jo så at sige sit lille foretagende uden kontanter, og han skulle have penge med, når han skulde hente en pose cement, men ved hjælp af enestående talegaver og lidt psykologisk indsigt klarede han dagen og vejen. Det er utroligt, at det er i samme århundrede som nutidens E.D.B. drevne firmaer.

Der kunde fortælles anekdoter i timevis om Alfreds gebærden, men det bliver kun nogle enkelte. En vinter, hvor fortjenesten var i bund på grund af frostvejr, blev der nogle dages tøvejr, og Alfred Falck gik i gang med understrygning af gammelt tag. Han kom op på et loft i byen, hvor der lå en dynge koks og det kunne Alfred ikke stå for. De havde i en tid ikke haft varme på. Han tømte de 2 store spande, han havde med, fyldte dem med koks med lidt mørtel ovenpå. Ned ad trappen forbi den forundrede kone i køkkenet. Ja, jeg skal hjem og have lidt mere cement blandet i forklarede han, og så kom der koks i kakkelovnen i Smedegade. En tid arbejde Alfred Falck med utætte tage i henholdsvis et sted i Storegade og i Nicolaj Kirkestræde. Han havde ingen tagsten til reparation. Blottede så et stort område omkring det utætte sted i Nicolaj Kirkestræde, fragtede tagstenene herfra til Storegade og tilsvarende tagstenene fra Storegade til Nikolaikirkestræde og udførte arbejdet på den måde. Underlig nok var resultatet tilfredsstillende og tagene tætte.

Alfred Falck ligger for længst under muld, uden gravsten, på hans sidste hvilested. Men for os som har kendt ham, vil han aldrig gå af minde. Han var vel en ener, selv blandt datidens meget særprægede håndværkere.

Henry Andersen

Indholdsfortegnelse:

Den heldigste og lykkeligste begivenhed i mit liv 9
Eli Bammeskov, Varde

Politik kan også være andet end politik! 37
Kristen Johs. Christensen, Varde

Torben - du har bestemt ikke kedet dig 45
Torben Lehmann, Varde

En naturfortæller 61
Erling Kristensen, Henne

Fra øst til vest... Varde ER bedst 65
Lene Bordin Kristiansen, Varde

Der var engang 77
Leif Hansen, Varde

Mine 30 års virke i Vestjylland 87
Lars Gammelby, Frankrig

Fra livet på landet til livet som læge i Oksbøl 99
Jytte Serup Møller, Oksbøl

Et ungdomscenter i Rumænien 105
Søren Skov, Tarp

Nordjyden - der blev Vestjyde 117
Kjeld Hassing, Varde

I Varde er jeg født 125
Ellen Holmboe, Frederiksberg

NaturKulturVarde - gammel vin på nye flasker? 135
Lasse Frøkjær Madsen, Varde

Fra Jernvedlund til Christiansborg 145
Hans Christian Thoning, Oksbøl

Jennevold 149
Anna Grethe Hjerrild Nielsen, Rødding

Til skue med folk og fæ 155
Preben Simonsen, Varde

Alfred Falck - en særpræget håndværker 157
Henry Andersen, Varde

ISBN 978-87-996492-0-4
9 788799 649204